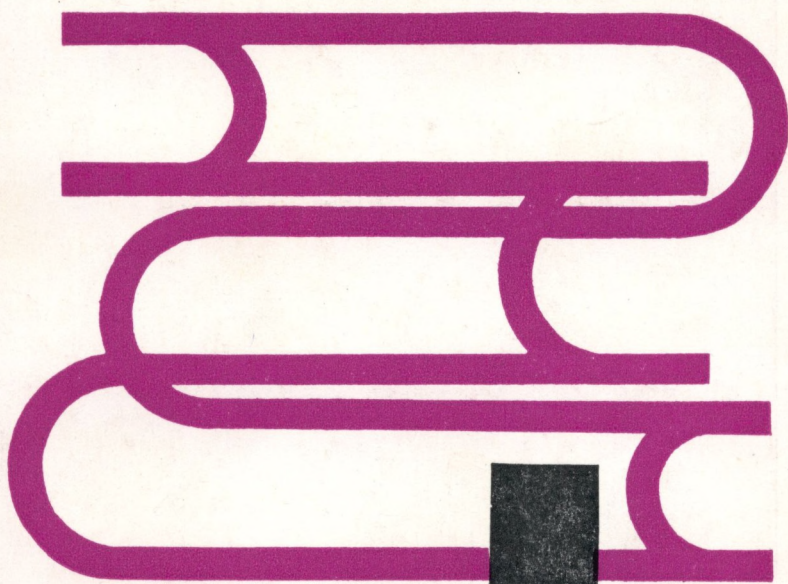

DAPKE
könyvtároszt
2 pld.

KÖNYVTÁROS

6

1978

*Az Országos Oktatástechnikai Központ könyv- és eszköztára. Cikkünket l. a 336. oldalon
(MTI Fotó — Rózsás Sándor felvételei)*

TARTALOM

Külön vagy együtt? A Könyvtáros körkérdése a tudományos, szak- és a közművelődési könyvtárak együttműködéséről II.	
DR. ZSIDAI JÓZSEF: Az együttműködés három feladata	315
BERECZ JÓZSEF: Egymásra utaltan	316
MAGYAR ANDRÁS: A húszéves együttműködés kiaknázatlan területei... ..	317
NÉMETH ZSÓFIA: Alapkövetelmény a tájékoztatás más könyvtárak szolgáltatásairól	319
LISZTES LÁSZLÓ: Együttműködés a tájékoztatásban és a helyismereti munkában	320
Láttunk	321
MOHOR JENŐ: A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára (<i>Könyvtárak — műhelyek</i>)... ..	322
PINTÉR LÁSZLÓ: Ahol a cím már rang is (<i>Új városok könyvtárai</i>)	325
Nemzetközi könyvtárügyi szemináriumok	
MOSZKVA: szovjet—magyar (<i>F. T.</i>)	329
GYŐR: magyar—bolgár	330
PÁLDY RÓBERT: „Szívünk is ott legyen, ahol a kenyérünket szegjük” Beszélgetés a 70 éves KELLNER BÉLÁVAL (<i>Könyvtáros sorsok — könyvtáros pályák</i>)	331
Szerkesztői üzenet	335
DR. TÓTH DEZSŐ: Bemutatjuk az első magyar központi eszköztárat	336
Fórum	
REPKA MAGDOLNA: Megkezdjük a hanglemezek kölcsönzését	339
Kitüntetések	340
A lapokban olvastuk (<i>A Vas megyei Könyvtárak Értesítője</i>)	341
Hírek	342
LÁTÓKÖR	
FUTALA TIBOR: A számítógépesítéstől a könyvtárak versenyéig. Miről írt a csehszlovák szaksajtó az elmúlt évben?	344
KOMJÁTHY MIKLÓS: A forrásoktól a feldolgozásig (<i>Helytörténet — levéltárak</i>)	349
Kérdezz — felelek	353, 369
V. MAJOR JUDIT: A Vasi Szemle (<i>Helyismereti folyóirataink</i>)	354
Lapozgató	356, 372
KELECSÉNYI GÁBOR: Dezsényi Béla 1907—1972 (<i>Könyvtárosok és bibliográfusok</i>)	357
Események, krónika 1977... (<i>Gerő Gyula</i>)... ..	359
A könyvtáros kislexikona. Mi a strukturalizmus? (<i>Györe Pál</i>)	366
<i>Helytelenül — helyesen.</i> SZABÓ ERNŐ: Egy új rovat elé	368
A Könyvtáros galériája. JÓZSA JÁNOS (<i>Lenkey István</i>)	370
KÖNYVEKRŐL	
Mi készül, mi kapható a nemzeti bibliográfia retrospektív köteteiből?	371

KÉZIKÖNYVTÁR

Közművelődési kézikönyv (<i>Katona Jenő</i>) 373
SAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK 374
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK 375

A lapunk e számában készült könyvjegyeket és egyéb metszeteket Józsa János készítette

Из содержания

Vозможности на сотрудничество научных, специальных и массовых библиотек. (Ответы на вопросы журнала „Книжварош“.) 2. ч. (315);
Мозор Енё: Библиотека Будапештского Технического Университета как мастерская (322);
Пинтер Ласло: Библиотечное состояние одного нового города (Марцалл) (325);
Советско-венгерский и венгеро-болгарский семинары по библиотечному делу (329);
Тот Дежё: Первый венгерский центральный арсенал (336);
Футала Тибор: Что вышло в чехословацкой специальной библиотечной печати в прошлом году? (344);
Венгерские библиотечные события в 1977 г. (хронология) (359);
Малый лексикон библиотекаря: Что такое структурализм? (366).

From the contents

Possibilities for cooperation between scientific, special, and public libraries (Answers to an inquiry II.) (315);
Jenő Mohor: The Budapest Technical University Library as a workshop (322);
László Pintér: Library situation in a new town (Marcall) (325);
Soviet—Hungarian and Hungarian—Bulgar library seminars (329);
Dezso Tóth: The first central Hungarian media-collection (336);
Tibor Futala: What did Czechoslovakian library journals write about in the last year? (344);
Events in Hungarian librarianship in 1977 (A chronology) (359);
Little encyclopaedia for librarians: What is structuralism? (366).

Aus dem Inhalt

Die Möglichkeiten der Zusammenarbeit von wissenschaftlichen, Fach- und allgemeinbildenden Bibliotheken (Antworten auf eine Rundfrage der Zeitschrift „Könyvtáros“) II. (315);
Jenő Mohor: Die Bibliothek der Technischen Universität zu Budapest als Werkstatt (322);
László Pintér: Die Bibliothekssituation einer neuen Stadt, Marcall (325);
Sowjetisch—ungarische und ungarisch—bulgarische Seminararien über das Bibliothekswesen (329);
Dezso Tóth: Die erste ungarische zentrale Instrumentensammlung (336);
Tibor Futala: Wovon schrieb die tschechoslowakische Fachpresse im vorigen Jahre? (344);
Die Ereignisse des ungarischen Bibliothekswesens im Jahre 1977 (Chronologie) (359);
Kleinlexikon des Bibliothekars: Was ist der Strukturalismus? (366).

Cikkeink szerzői

Futala Tibor miniszteriumi tanácsos, Kulturális Minisztérium; *Gerő Gyula*, a Könyvtáros főszerkesztője; *Győre Pál*, a Kohó és gépipari Tudományos, Műszaki Tájékoztató Intézet műszaki-gazdasági szaktanácsadója; *Katona Jenő*, a Könyvtáros ny. főszerkesztője; *Kelecsényi Gábor*, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa; *Komjáthy Miklós* kandidátus, címzetes egyetemi docens; *V. Major Judit*, a SZOT Központi Iskola munkatársa; *Mohor Jenő*, a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának munkatársa; *Lenkey István* könyvtáros, Debrecen; *Páldy Róbert*, a Könyvtáros ny. felelős szerkesztője; *Pintér László*, a Pécsi Városi Könyvtár munkatársa; *Repka Magdolna*, az Egri Megyei Könyvtár munkatársa; *Szabó Ernő*, a Népművelés olvasószerkesztője; *Tóth Dezso*, a veszprémi Országos Oktatástechnikai Központ munkatársa; *Urbán László*, a Sárvári Városi-Járásí Könyvtár igazgatója.

KÖNYVTÁROS

A KULTURÁLIS MINISZTERIUM LAPJA

INDEX: 25 449

Főszerkesztő: **Gerő Gyula**

A szerkesztőség címe: 1111 Budapest, Bartók Béla út 32.

Telefon: 451-758, 664-805.

Kiadja a **Lapkiadó Vállalat**

1073 Budapest, Lenin krt. 9—11. Tel.: 221-285.

Levél cím: 1906 Budapest, Pf. 223.

Felelős kiadó: **Siklósi Norbert**

78.2868 Egyetemi Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI, 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj 1/2 évre 36 forint. Egy szám ára 6 forint. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Kúlrereskedelmi Vállalat, H—1389 Budapest, Postafiók 149.

KÜLÖN VAGY EGYÜTT?

A Könyvtáros körkérdése a tudományos, szak- és közművelődési könyvtárak együttműködéséről

DR. ZSIDAI JÓZSEF,
a miskolci
Nehézipari Műszaki
Egyetem Központi
Könyvtárának
igazgatója

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS HÁROM FELADATA

A tudományos és a közművelődési könyvtárak közti együttműködés kezdeti szakaszának (1950-es évek) és mai gyakorlatának tartalma és stílusa merőben eltérő. Korábban az irányító szervek kezdeményezték a kapcsolatfelvételt, amelynek éppen emiatt amolyan „gyámkodó” íze, színezete volt. Mostanában a megnehezült munka, az új és változó feladatok harmonikus megoldásának útja a „munkamegosztás” roppant tartalékait kapcsolja be a szakma vérkeringésébe. Látásra a különbség nem tűnik markánsnak. Ha azonban követjük a fejlődés menetét, akkor az utóbbi 4–5 évben minőségileg magasabbrendű szakmai kommunikáció kontúrjait figyelhetjük meg. A különbség nemcsak abból ered, hogy a nagy közművelődési könyvtárak napjainkig nagykorúvá értek, hanem a „gyámkodás” helyébe lépő munkamegosztás ténye újfajta alapállás, „mellérendelés” jelzője. Munkamegosztásra készíti a könyvtárakat a környezet megváltozott arculata: a könyvtárnak munkát adó olvasó, kutató, az oda forduló csoportok és intézmények feladataiban és igényességében végbemenő minőségi szintkülönbség, vagyis nagykorúvá érett a „fogyasztó” is.

Miskolcon az együttműködés sokfajta lehetőségének valóra váltását szépen segítheti a viszonylag szerencsésnek mondható könyvtári ellátottság. Két nagy könyvtár működik itt: a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár és a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. A megyei könyvtár közművelődési funkciójának kibontakoztatása mellett gyorsan halad előre a tudományos könyvtári rang és teljesítőképesség felé: a társadalomtudományok széles horizontjára fordítva figyelmét. Az egyetemi könyvtár igen kedvező mértékben és jó hatásfokkal fogja át a műszaki, valamint a természettudományok többségének szakirodalmi termését. Ráadásul mindkét intézményt impozáns könyvtáráépülettel ajándékozta meg a közelmúltban saját fenntartója, így a két létesítménnyel az országban egyedülállóan kedvező könyvtári helyzet alakult ki. Gazdag idegennyelvű állományával és nagyszerű rendezvényeivel a városi könyvtárhálózat is arányosan osztozik a gondokban és az eredményekben.

Ezúttal a megyei és az egyetemi könyvtár sokoldalú, lehetséges együttműködéséből jelölök meg három lényeges találkozási pontot.

Első és alapvető feladat a gyűjtőkör globális elhatárolása. Azért „globális”, mert csak a fő irányokra figyelünk. A beszerzések tételes egyeztetését, „alkuba bocsátását”, múltba ragadt, kicsinyes, jelenünk stílusától idegen módszernek tartjuk. Ugyanakkor a közös akarattal kialakított „globális stratégia” korrekt betartása kötelező, elsősorban a vállalt terület gondos ellenőrzése és az igényes szolgáltatóképesség érdekében. Sokéves gyakorlat bizonyítja már az elv helyességét és életképességét. Ma ez magától értetődő egymásmellettiesség, de nem így volt 15–20 évvel korábban, amikor a megyei könyvtár — felsőbb parancsra — önálló műszaki részleget szervezett, és azzal nevezett erőtlen, értelmetlen versenybe. — Az 1978. január 1-i hatállyal módosított kötelezpéldány-elosztás Miskolcnak is juttat egy könyvsorozatot, melynek megosztása a most említett elv

szerint történik. A végrehajtás bizonyára értelmes munkakapcsolatban testesül majd meg, és annak folyamatossága segíti a másfajta kapcsolatok építését is.

Második mozzanatnak említem, s egyben feladatként sürgetem, hogy a két könyvtár jobban ismerje meg egymást. Saját könyvtárunk olvasószolgálati és tájékoztatói munkatársainak szent kötelességük, hogy a megyei könyvtárba irányítsák azokat a kutatókat és olvasókat, akiket ott sokkal eredményesebben tudnak ellátni, mert a szóban forgó témakör alapfunkciójukba tartozik. A kötelezettség természetesen fordítva is érvényes, mert a megyei könyvtárból viszont az egyetemi könyvtárba kell irányítani az olvasót, ha annak érdeke úgy kívánja. — Az ehhez szükséges kölcsönös tájékozottság — felfogásomban — nem általánosságok felületes foglalata, hanem céltudatos indítékú tényszerű ismeretanyag. Az ismeretek sorába tartozik mindenkéltől az állomány szerkezete, melyhez társul a reprográfiai gépparkra és a nyitvatartás időtartamára utaló emlékezet, és mindezt a szolgáltatók közti élő kapcsolat teszi akcióképessé. A későbbiekben a szakmai hivatástudatnak oda kell fejlődnie, hogy a másik intézményt övező társadalmi környezetéről, a feladatok rendjéről és fejlődési irányairól is hiteles kép éljen minden egyes könyvtáros tudatában. Ez a gondolat a továbbképzés területére vezet el, de ennek kibontását most mellőzöm. — Nem is kicsi a követelmény, ha bevalljuk, hogy saját házuk táját is hézagosan ismerjük.

Harmadik helyre a közművelődés ügyét sorolom. Azt gondolom, hogy a mérnök-képzés és ennek „áttételével” a munkásművelődés érdekeit szem előtt tartva, nem kell szólnom arról, hogy az egyetemnek mennyire fontos szerepe van a „művelt mérnök” eszményének következetes megvalósításában. Az egyetem sokszínű kulturális élete, ennek keretében a könyvtár 30 éves szépirodalmi állománya és ide tartozó 250 féle folyóirata eredményesen szolgálja a művelődési program végrehajtását. Mindez azonban nem elég. Ezért az egyetemi könyvtár fokozatosan a városban működő valamennyi művelődési intézmény szolgáltatásainak, műsorainak, rendezvényeinek propagandaközpontja lesz. A város közművelődési könyvtáraitól azt várjuk, hogy fogadják szeretettel olvasónak az egyetemi hallgatókat, és tegyenek valamit annak érdekében is, hogy nívós rendezvényeik, irodalmi műsoraik résztvevői között az egyetemisták minél nagyobb számban jelen legyenek.

Nincsen kétségem afelől, hogy mindhárom kérdésben gyorsan haladunk előre.

BERECZ JÓZSEF,
a Miskolci Megyei
Könyvtár
igazgatója

EGYMÁSRA UTALTAN

Borsod-Abaúj-Zemplén különféle eredetű könyvtárainak tanulságokban gazdag története és napjainkbeli élete szembezőkö iskolapélda lehet a tekintetben, hogy akár a százados múltú, akár az újabb idők kívánalma-szülte intézmények a maguk indokolt egyedi rendeltetését is csak akkor tölthetik be igazán hathatósan, ha nem csupán egymás mellett, hanem egymást kiegészítve tevékenykednek. Ez ügyben a magam tanúságtétele személyi hitelű, hiszen eddigi szakmai pályám több itteni könyvtári stációt is érintett.

Belülről tanúsíthatom, hogy a főiskolává fejlődött sárospataki tanítóképzőnek a könyvtára azért növekedhetett viszonylag hamar életképessé, mert sokáig közvetlen gyökerek kötötték „anyafájához”, a református főiskolai nagykönyvtárhoz. Országnyi táj mai és jövőndő tanítói ráadás útravalóként vihették-vihetik magukkal innét azt a külön szellemi értéket, amit az iskolájuktól kapott szakmai ismereteik mellé a Nagykönyvtár szíves adományából még berakhattak szellemi tarrisznyájukba. A mának és a jövőnek alkalmas nevelőket képző főiskola tudós oktatói és a hivatásukra a kötelezőnél nagyobb iparkodással készülő tanítványai sokat hasznosíthatnak kutatómunkájukban a Nagykönyvtár felbecsülhetetlen művelődéstörténeti értékű állományából.

Mint ahogy ugyanennek a méltán nagy hírű, nagy múltú intézménynek régi eredetű helytörténeti gyűjteménye nélkülözhetetlen tudományos kiegészítője a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár biztatóan gyarapodó helyismereti gyűjteményének is. S ezzel az átkötéssel már mai munkahelyemre tértem. Abba az intézménybe, amely negyedszázad alatt egyik meghatározó tényezőjévé nőtt Észak-Magyarország szocialista közművelődésének. Elsődleges „tömegkönyvtári” feladataink mellett már jónéhány éve arányos részt vállalunk e terebélyes tájon a tudományos könyvtári szolgáltatásokból is. Ebben a feladatkörben kezdettől együtt

munkálkodunk első számú szakmai partnerünkkel, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem központi könyvtárával. Az egyetem tudományos szakkönyvtára megalapozott módszertani tapasztalatainak átadásával mindig készségesen segített nekünk új igényű szakmai feladataink megoldásában. És segített, segít a korszerű könyvtártechnika eszközeivel is: például a számunkra másképpen hozzáférhetetlen gyorsmásolatok készítésével, aztán a különféle könyvtári fotóeljárások technikáját most ismergető munkatársaink tanításával, közös szakmai továbbképzési alkalmak megteremtésével.

Eddig való spontán együttműködésünket kölcsönös örömmre hivatalosan szentesítette, megerősítette az új könyvtári törvényerejű rendelet. S még szorosabbá teszi intézményeink egymásra utaltságát a kötelezpéldány-elosztás életbe léptetett új rendszere. A II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár kötelezpéldányfogadó és -elosztó könyvtár lett, Észak-Magyarországra kiterjedő regionális feladatkörrel. Ebben a minőségben még inkább szervessé válik kapcsolatunk a Nehézipari Műszaki Egyetem központi könyvtárával: ezentúl mi továbbítjuk számára a hozzánk érkező kötelezpéldány-sorokból a természetudományos szakirodalmat. (A teljes hazai műszaki kiadványterméshez ugyanis továbbra is válogatási előjogán jut hozzá az intézmény.)

A kötelezpéldányokból nálunk maradó műszaki szakirodalommal ezentúl a tudatosabb munkamegosztás jegyében gazdálkodhatunk: részlegesen tehermentesíthetjük az egyetem központi könyvtárát például a vizsgaidőszakok csúcserőforralma idején. A természetes munkamegosztást már eddig is jelezték a könyvtárstatisztikai adatok. A tavalyi esztendőben majdnem ezer műszaki egyetemista iratkozott be a megyei könyvtárba. Külön öröndetes, hogy szinte valamennyien tudatosan éltek a könyvtárunk kínálta változatos lehetőségekkel, az emberi személyiségüket kiteljesíteni segítő társadalomtudományi, irodalmi, képzőművészeti alkotásokkal való behatóbb ismerkedésel. Közülük sokan rendszeres látogatói könyvtárunk zeneműtárának, az ottani irodalmi és zenei rendezvényeknek.

Ugyancsak a kötelezpéldány-elosztás új rendje révén kötődünk immár hivatalosan is a megyei kórház orvosi könyvtárához, mint regionális szakkönyvtárhoz, s az egri Tanárképző Főiskola könyvtárához. A szakmai kapcsolatrendszer kiterjedése szükségszerű velejárója a különféle típusú könyvtárakra rótt, egymással összefüggő feladatok teljes érték megoldásának.

MAGYAR ANDRÁS,
a miskolci
SZMT könyvtár
igazgatója

A HÚSZÉVES EGYÜTTMŰKÖDÉS KIAKNÁZATLAN TERÜLETEI

A szakszervezeti könyvtárak szervezeti és működési szabályzata szerint e könyvtárak különös gonddal gyűjtik a szakszervezeti munkával és mozgalommal kapcsolatos műveket. A hivatásos kiadóknál (elsősorban a Tánácsics Kiadónál) megjelenő kiadványok beszerzése nem okoz gondot, de annál nehezebben jutnak hozzá a kereskedelmi forgalomba nem kerülő sajtótermékekhez. A kötelezpéldányok elosztásának új rendje szerint a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár regionális elosztásban részesül.

Jó lenne, ha könyvtárunk, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei SZMT Központi Könyvtár lehetőséget kapna arra, hogy a gyűjtőkörébe tartozó munkásmozgalmi témájú kiadványokból válogasson. A szakszervezeti mozgalommal kapcsolatos kiadványok gyűjtése természetesen azt a kötelezettséget róna az SZMT Központi Könyvtárra, hogy ezeket a kiadványokat prézens jelleggel megőrizze és a könyvtárközi kölcsönzés keretében az igénylő könyvtárak rendelkezésére bocsássa. Az is elképzelhető, hogy e kiadványok kiemelése és hozzáférhetővé tétele érdekében a megyei könyvtár reprográfiai apparátusának igénybevetelével juttatnánk el az igénylőkhöz a kért irodalmat. Ha az SZMT Központi Könyvtár teljességgel gyűjthetné a szakszervezeti irodalmat, ez számára azzal a kötelezettséggel is járna, hogy részt vegyen a témába vágó irodalomkutatásokban. Viszonyásképpen kérhetné a megyei könyvtártól a korábban állományába került dokumentumokra épülő irodalomkutatásokat.

Szakszervezeti könyvtárhálózatunk — a megye ipari jellegének megfelelően — meglehetősen kiterjedt (23 önálló, főfoglalkozású könyvtárossal működő könyvtárral rendelkezik), s könyvtáraink nagy részt vállalnak a lakosság könyvtári ellátásában is. Ennek az következménye, hogy a tanácsi könyvtárhálózattal sok a

közös feladatunk. A könyvtárügy egysége érdekében fontos, hogy együttműködünk a tervezésben (éves tervek, középtávú és hosszútávú fejlesztési tervek), valamint a mindennapi módszertani feladatok megoldásában. Esetenként egy-egy területen — ahol a tanácsi könyvtárak mellett területi jelleggel működő szakszervezeti könyvtárak is tevékenykednek — közös módszertani, elemző vizsgálatok tartása is indokolt. (Erre volt már példa a múlt évben az ózdi járásban.) Alkalmanként közös módszertani kiadványok készítése is kívánatos lenne valamely, mindkét hálózatot érdeklő témakörből. (Hasonló szerepet tölt be már most is a *Borsodi Könyvtáros* c. folyóirat.)

Könyvtárunk jó másfél évtizede alapfokú tanfolyamokon képezi ki a hálózatunkba újonnan bekerülő tiszteletdíjas és társadalmi munkás könyvtárosokat. A képzés szakmai anyaga nagyjából meg egyezik a tanácsi könyvtárosok nyári tanfolyamának tematikájával, a havi egyszeri foglalkozás pedig csökkenti a munkahelyről való eltávozás okozta gondokat. Feltehetően ez is hozzájárult ahhoz, hogy a korábbi években a tanácsi hálózatból — elsősorban a Miskolci Városi Könyvtárból — is többen részt vettek tanfolyamunkon.

A szakképzett, főhivatású könyvtárosok továbbképzése terén is sok lehetősége van az együttműködésnek. Vannak már jó példák mind a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárral, mind a Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárával kialakított kapcsolatunkban, ám nagyobb összefogásra lenne szükség valamennyi könyvtári hálózat részéről. Esetenként ugyan meghívjuk egymást továbbképző jellegű előadásainkra, az is előfordul

azonban, hogy nem. Elképzelhetőnek tartom, hogy egy-egy évben ugyanaz a könyvtár legyen a szervező. Ez természetesen gondos és tervszerű előkészítést és lebonyolítást igényel. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének továbbképzési előadásait is be lehetne építeni ebbe a tervbe. Ezeket a továbbképzéseket nemcsak a hálózati központokban, hanem egy-egy nagyobb szakszervezeti könyvtárban is meg lehetne rendezni, így tapasztalatcserére is alkalom nyílnék.

A rendezvények összehangolásában is nagy szükség lenne a könyvtárak közötti együttműködésre, mert — különösen a kisebbek — csupán egyetlen alkalomra nem tudnak megnyerni egy-egy író vagy költőt. (Nem is beszélve az anyagi teherről, amelyet nem minden könyvtár tud egyedül vállalni.) Az írók és az előadó-művészek csak abban az esetben jönnek szívesen, ha egymás után két-három alkalommal szerepelhetnek. Felvetődik a kérdés: melyik hálózat vállalja ezt az egyeztető szerepet?

Évek óta csak beszélünk a propagandaanyagok központi ellátásáról, de az olvasómozgalomhoz kapcsolódók kivételével nem készül ilyen anyag. A Könyvtár-ellátó néhány éve elkezdte háromféle formátumú plakát készítését, azóta alig történt valami. Javasolom: a megye egy-egy könyvtári hálózata készítsen minden évben művészi kivitelű plakátot, könyvjelzőt stb., s ennek költségeihez a más hálózatokba tartozó könyvtárak anyagiakkal járuljanak hozzá.

Az egri tanárképző főiskola rajz tantervével egyetértésben a főiskolai hallgatók körében pályázatot hirdettünk könyvtári plakátok tervezésére. A jól sikerült pályamunkákból kiállítás rendezünk, a legjobbakat díjazzuk és nyomdai úton sokszorosítottjuk hálózatunk könyvtárai és — más könyvtárak számára is.

Említést érdemel az is, hogy az együttműködés lényeges elemei a jó személyi kapcsolatok. Ezúttal nemcsak a könyvtárak vezetőire gondolok, hanem a könyvtárakat fenntartó és őket felügyelő intézmények és testületek irányítóira is.

S végül hadd utaljak arra, hogy csaknem húszéves az az együttműködési szerződés, amelyet a Művelődésügyi Minisztérium és a Szakszervezetek Országos Tanácsa kötött a tanácsi és a szakszervezeti könyvtárhálózat előtt álló feladatok közös erőfeszítéssel való megoldása érdekében. Akkor a fejlődés különböző fokban álló könyvtár típusok szövetkeztek az együttműködésre. Ma már elmondhatjuk, hogy a különbségek kiegyenlítődték, s minden lehetőség megvan arra, hogy valóban egyenrangú és hasonló színvonalon dolgozó könyvtárak munkálkodjanak közös erővel a könyvtárügy jövőjén.

NÉMETH ZSÓFIA,
a szegedi
Egyetemi Könyvtár
olvasószolgálati
és tájékoztatói
osztályának
vezetője

ALAPKÖVETELMÉNY A TÁJÉKOZTATÁS MÁS KÖNYVTÁRAK SZOLGÁLTATÁSÁIRÓL

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1976. évi 15. számú törvényerejű rendelete elodázhatalan feladattá tette, hogy a könyvtárak mindenki számára kézzelfoghatóan, tettekkel bizonyítsák: országunkban nem egymástól elszigetelt könyvtárak nyújtanak külön-külön szolgáltatásokat, hanem egymásba láncszerűen fonódó könyvtárak együttese, könyvtári szervezet működik. Ha a jogszabály korszerű követelményrendszerre összetételkozik a könyvtárosok tenni akarásával és — ami ennél fontosabb — tenni tudásával, szavatolni tudjuk, hogy országunk lakossága valóban, a szó korszerű értelmében, szocialista tartalmának megfelelően gyakorolhassa „könyvtárhazsnálati állampolgári jogát”.

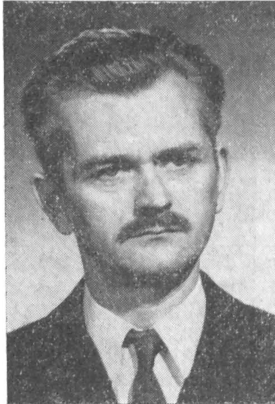
De nem elég, ha kimondjuk az alapelvet: bárki bármelyik láncszemnél lépjen is be könyvtári rendszerünkbe, rendelkezésére áll mindaz az információ és irodalom, amire társadalmi és gazdasági érdekből szüksége van. (Egyébként társadalmi-gazdasági érdekek tartok minden előbbre vivő művelődési és önképzési törekvést, még az olyan eseteket is, amikor a fiatal gimnazista vagy szakmunkástanuló történetesen az arab nyelv el-sajjáltásával próbálkozik.) Mindent el kell követnünk annak érdekében, hogy az érdekeltek, az „olvasók”, szakemberek és nem szakemberek egyaránt tudjanak róla: a helybenolvasáson vagy kölcsönzésen kívül melyek azok a szolgáltatások, amelyeket bármely könyvtártól jogosan várhatnak. Hosszú évek során felhalmozódott olvasószolgálati könyvtárosi tapasztalataim alapján az a benyomásom alakult ki, hogy még a legképzettebb, diplomás szakembereknek sincs tiszta képük a könyvtári világról, azokról a lehetőségekről, amelyeket a dokumentumok szervezett gyűjteménye s különösen e gyűjtemények együttese és az ezt „mozgató”

könyvtárosok, tájékoztató szakemberek művelődésükhöz, szellemi munkájukhoz nyújtani tudnak.

Éppen ezért rendkívül fontosnak érzem, hogy az 1976. évi könyvtárügyi törvényerejű rendelet a könyvtári szolgáltatások között „tájékoztató más könyvtárak állományáról, szolgáltatásairól” néven a helybenolvasással, a kölcsönzéssel, a könyvtárközi kölcsönzéssel egyenrangú, egyelőre még „nem hagyományos” könyvtári szolgáltatás nyújtását is előírja. Meggyőződésem, hogy a könyvtári rendszer, a könyvtárak közötti együttműködés léte vagy nemléte áll vagy bukik azon, hogy ezt az „új” szolgáltatást — Szentmihályi János régen kidolgozott tervének részbeni megvalósulását érzem mögötte — mennyire tesszük hatékonyra, és mint könyvtári alapszolgáltatást mennyire „visszük be” a köztudatba. Az egyik budapesti tudományos nagykönyvtár olvasószolgálati osztályának vezetője mondotta egy baráti beszélgetés során: „Az olvasó nem pingponglabda, hogy vaktában ide-oda küldözgesük.” Ebben a megjegyzésben benne van — úgy érzem — a szocialista könyvtári rendszer lényege. A könyvtári rendszer ugyanis csak részben szervezett gyűjteményegyüttes, részben központi katalógus, gyarapodási, esetleg folyóiratjegyzék vagy könyvtári címjegyzék. Igen nagy részt *szemlélet, könyvtárosi magatartásforma* is. Sokszor nem egyéb, mint egy udvarias hellyel kínálás és a telefonkagyló felemelése vagy egy telexküldés, máskor — és ma még többnyire — egy levélváltás, és az „olvasó” máris vagy néhány napon belül megtudja, hová, kihez forduljon a szükséges irodalomért vagy adatért.

A könyvtárak közötti együttműködés lényeges eleme az „emberi” tényező: a könyvtári szolgáltatásokat nyújtó könyvtárosok együttműködése, munkakapcsolata. Szegeden évek óta gyümölcsöző munkakapcsolatban és szakmai barátságban dolgozik együtt a Somogyi Könyvtár és a József Attila Tudományegyetem központi könyvtárának olvasószolgálati osztálya. Együttműködésünk nem látványos: egy-egy rövid telefonhívás néhány adatért, lelőhelyért. A tudományegyetem tanszékeitől az egyetemi könyvtár „kéri be” a kötelező és ajánlott olvasmányok jegyzékét, a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolától pedig a Somogyi Könyvtár. S mivel a hallgatók mindkét könyvtárba járnak, természetes, hogy a jegyzékeket eljuttatjuk egymáshoz, s olvasótermeink kézikönyvtári állományát ezeknek megfelelően módosítjuk. Mindez természetesen csak kiragadott példa a különböző funkciójú könyvtárak együttműködési lehetőségeinek illusztrálására. Az eredmények arra ösztönöznek, hogy

hasonló személyes együttműködés kialakítására törekedünk a többi szegedi könyvtár, sőt a Dél-Alföld más nagyobb könyvtárainak olvasószolgálati osztályaival, részlegeivel, munkatársaival is. Egy ilyen kooperációnak igen jó lehetőségei vannak mind az igen szép állománnyal rendelkező szakszervezeti, mind az iskolai könyvtárak vonatkozásában.

LISZTES LÁSZLÓ,
a Kecskeméti
Megyei Könyvtár
igazgatója

EGYÜTTMŰKÖDÉS A TÁJÉKOZTATÁSBAN ÉS A HELYISMERETI MUNKÁBAN

A tudományos és szakkönyvtárak, illetve a közművelődési könyvtárak közötti együttműködés lehetséges formái közül a tájékoztató és a bibliográfiai munkával összefüggésben szeretnék néhány gondolatot megfogalmazni a közművelődési könyvtáros látószögéből. Azért erről a területről, mert az itt elért eredmények vagy a bőven adódó hiányosságok minden intézményünk társadalmi hasznosságának megítélésében, elismerésében jelentős szerepet játszanak.

Már ebből is az következne — minden különösebb közgazdasági élelés nélkül —, hogy a könyvtárak kölcsönösen érdekelték volnának az összefogásban, a hatékonyan működő közös vállalkozások életre hívásában. Sajnos a képlet egyáltalán nem ilyen egyszerű a mi portánkon sem. Három tényezőt föltétlenül figyelembe kell vennünk a helyzet megítélésékor, mert könyvtárügyünk belső kapcsolatainak alakulását lényegesen befolyásolják, s a gyakorlatban nem kerülhetők meg.

1. A tudományos és szakkönyvtárak szolgáltatásait elsősorban egy-egy szakterület és nem a közművelődési könyvtárak számára szervezik.

2. Semmiféle közművelődési könyvtári összefogással sem lehet helyettesíteni a szakirodalmi tájékoztatási intézmények szolgáltatásait.

3. Vannak olyan speciális tájékoztató-bibliográfiai feladataik is a közművelődési könyvtáraknak, amelyek révén a tudományos könyvtárak partnereivé válhatnak.

Amikor a szakkönyvtáraktól olyan szolgáltatásokat kérünk számon, amelyeket a közművelődési könyvtárak „egy az egyben” hasznosítani tudnának, elfeledkezünk a két könyvtártípus funkciórendszerének különbözőségéről. Arról is, hogy minden könyvtárnak a fenntartója és szűkebben vett olvasóközönsége igényeit kell előnyben részesítenie munkája megszervezésekor. Előbb-utóbb fel kell ismernünk, hogy az általános tudományos könyvtáraktól és a szakkönyvtáraktól nem kaphatunk olyan tájékoztatási szolgáltatásokat, amelyek a közművelődési könyvtárak sajátos feladataihoz, olvasóink igényeihez alkalmazkodnának.

Jellegükből következően a közművelődési könyvtáraknak minden tudományterületet felölelő tájékoztatási bázist kellene kiépíteniük. Eerre természetesen nincsenek meg a lehetőségeik, s nem is volna ésszerű erre törekedniük. Akarva-akaratlanul tudniuk kell tehát a különféle szaktudományok tájékoztatási eredményeiről. Lépést kell tartaniuk a fejlődésükkel, s pontosan ismerniük kell az ország információs hálózatát.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár mint hálózati módszertani központ témánk szempontjából kivételes helyzetben van. Szolgáltatásai egyszerre elégítenek ki tudományos és közművelődési igényeket. A kurrens és a retrospektív nemzeti bibliográfia gondozására, a zenei dokumentumok és a hazai könyvtermés egészét felölelő kartoték-szolgáltatás megindítására, a különféle lelőhely-nyilvántartásokra gondolunk, illetve a Szabó Ervin Könyvtár általánosan megbecsült irodalomtörténeti analitikus katalógusára, a *Társadalomtudományi Információ* füzetekre és kartotékjára. Nagyon örülnék, ha sikerülne a *Budapest Gyűjteménynek* a nagy országos hírlapok helyismereti szempontú feltárását megszerveznie.

Ahhoz persze, hogy a magunk munkáját könnyíteni tudjuk, megyehatárok helyett feladatokban kell gondolkodnunk, feltételezve egymásról a szakma elsajátításának képességét. A szervező munkában elméletileg a regionális könyvtáraknak az élen kellene haladniuk. Ehelyett inkább arról folynak meg-megújuló viták több mint tíz éve, hogy mi a regionális vagy tájékoztatói szerepkör tartal-

ma. Az a tapasztalatom azonban, hogy ennek megítélésében és gyakorlati sorsában a kelleténél több szubjektivitás érvényesül. Így aztán az egy-egy intézmény vezetésében bekövetkező személyi változások módosíthatják az intézmény egész magatartását a regionális feladatokkal kapcsolatban.

Azokat a tájékoztatási feladatokat, amelyekhez nem várhatunk segítséget a tudományos könyvtáraktól, a megyei hálózatoknak saját erejükből és kapcsolataik révén, energiáik országos összefogásával kell megoldaniuk. Bács-Kiskun megyében például szoros kapcsolat alakulhat ki a tájékoztatási témákon dolgozó kutatóintézetekkel (Zöldségtermesztési, Szőlészeti és Borászati, Erdészeti Kutató Intézet, Kiskunsági Nemzeti Park), az ún. termelési rendszereket irányító nagy állami gazdaságokkal (Bajai, Bácsalmási Á. G.), a termeltetéssel és felvásárlással is foglalkozó élelmiszeripari üzemekkel (Kecskeméti Konzervgyár, Kalocsa vidéki Fűszerpaprika és Konzervipari Vállalat). Az állami gazdaságok és üzemek számára az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ és az Agroinform témafigyelései alapján, a helyi igények szerint szelektált szétsugárzó szolgáltatást kezdeményezzük.

Országosan sok együttműködési lehetőség rejlik a helyismereti és bibliográfiai dokumentumok feltárásában. Ráadásul ezeken a területeken olyan produktumok születhetnek, amelyekért a tudományos könyvtárak és kutatóik megbecsülését is kiérdemelhetjük. Múltán, hiszen a számukra oly fontos határterületi információkat és a tudományos eredmények helyi alkalmazásának tapasztalatait gyűjtjük össze. Jellemző példa erre a megyénként külön-külön szerkesztett sajtóbibliográfiák hamarosan az egész országot „betakaró” sorozata. De idetartozónak érzem a helytörténeti lexikonokat, helyi életrajzi gyűjteményeket, az egyedi repertóriumok egy részét, a megyei sajtóórgánumokban rendszeresen közreadott kurrens repertóriumokat is.

Végül: szerintem minden szakmatörténeti mozzanat egybehangzóan azt jelzi, hogy a tájékoztatás színvonala és hatékonysága azzal arányosan javul a közművelődési könyvtári hálózatokban, amilyen tudatosan és eredményesen töreksenek a tudományos könyvtárakkal való kapcsolatok kiépítésére, a speciális közművelődési szolgáltatások országos megszervezésére és intézményes működtetésére.

Láttunk

mégpedig majdnem minden könyvtárban köteteket, amelyekből hol szeszélyes változatossággal, hol meg valamely sajátos logika törvényének engedelmességed rendszerességgel szövegek, képek, fél vagy teljes oldalak, esetleg fejezetrészek, sőt néha egész fejezetek is hiányoztak. Az okok többfélék: a gyenge nyomdai-könyvkötési munka következményeként széthullottak a lapok a sok használatától, s a salátáoldalak elvesztek; máskor a rossz pedagógiai gyakorlat „anyaggyűjtési” módszere köszön vissza az iskolások által kivagdosott könyvek, megcsonkított folyóiratok lapjairól; de ok lehet beteg lelkű, zsillett-pengés emberek gyűjtő „szenvedélye”, vagy egyszerűen csak pusztító dühe is. Arról nem beszélve, hogy a könyvtári szolgálat gyengesége, lélektelen, közönyös magatartása, a hiányzó, illetve nem működő másológépek szintén az okok és magyarázatok bő listáján szerepelhetnek... A könyvtárosok reagálása más és más a hiányzó vagy csonka oldalak láttán: Egyikük kivonja a könyvet — a pótolhatatlant is —, másikuk csakazértis kölcsönzi, esetleg még pedagógiai célzatú kommentárokkal és intelmekkel is ellátva az olvasót a könyv kézbeadásakor — ezáltal többnyire ártatlanokat bosszantva, akik a könyvre kíváncsiak, nem a könyvtárak nevelési gondjaira és a könyvtárosok ezekből fakadó lelki válságaira. Van azonban más gyakorlat is, amelynek széles körű alkalmazását — a nevelés mellett, amelyről most nem akarunk szólni — az olvasó érdekében melegen ajánljuk: Minden nagyobb könyvtárban van másológép, s a nagykönyvtárakban, továbbá a megyei könyvtárakban könyvkötészet. A xerox- (OCÉ, Apeco stb.) masina a hiányzó szövegek oldalait lemásolja, az aranykezü könyvkötők pedig e másolatokat a pótolhatatlan, beszerezhetetlen könyvek megfelelő helyére illesztik. — Mindez arról jutott eszünkbe, hogy egyik megyei könyvtárunk az általunk kért helytörténeti munkából csak olyan példányt tudott kezünkbe adni, amelynek végéről fél ív hiányzott.

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára

Bármelyik adatot nézzük is: a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára egyike az ország első tíz könyvtárának. Az 1976. évi statisztika szerint nyolcadik az évi állománygyarapodást, hetedik az állomány nagyságát tekintve, a beiratkozott olvasók vagy a kölcsönzött dokumentumok száma szerint pedig a második helyen áll — tehát láthatólag erősen igénybe vett könyvtár. A további adatokat nézve már a műhely-jelleg feltételeit vizsgálhatjuk: a könyvtár kilencvenkét dolgozójának átlagos életkora 38,7 év, huszonhat egyetemi vagy főiskolai végzettségű munkatárs dolgozik könyvtárosi munkakörben, közöttük tizenegy mérnököt is alkalmazott az intézmény. Az említett huszonhat munkatársnak összesen 39 nyelvből van vizsgája. A könyvtár kiadásában (a folyóiratokat nem számítva) több mint hetven kötet látott napvilágot, legutóbbi évkönyvében pedig 41 oldalas bibliográfia ismerteti a munkatársak öt éves szakirodalmi tevékenységét.

De mi van a számok mögött, milyen a Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtárának műhelymunkája?

— A színvonal, a szakmai igényesség a könyvtárban hagyományosan jónak mondható. Akár az első kötetkatalógusok kiadása (jó ötven-hatvan éve), akár az új folyóirat-címleírási szabvány alkalmazása volt soron, a könyvtár magas szakmai színvonalon oldotta meg feladatát. Az igényesség a könyvtár mindenkor vezetőjének jellemző vonása — mondja dr. Héberger Károly, a könyvtár igazgatója.

— *De az igényesség önmagában elég-e a műhelyté váláshoz?*

— Amikor az ötvenes években megindult a könyvtári nagyüzem, ebben az „üzemben” is nagy szellemi erő összpontosult. Lehetőséget kellett teremteni tehát e szellemi erő minél teljesebb kiaknázására, ki kellett alakítani a szellemi termékek formáját is. Ez a célkitűzés vezette a könyvtár vezetését, amikor megindította a ma is élő három vállalkozást: a *Tudományos Műszaki Bibliográfiák*, a *Műszaki Tudománytörténeti Kiadványok* és a *Módszertani Kiadványok* című sorozatát. A három sorozat betöltötte elsődleges feladatát: zsilipet nyitott a könyvtár munkatársainak, hogy publikálhassanak, többet tehessenek a napi rutinmunka elvégzésénél. A sorozatoknak csak egy, de lényegbevágó bajuk volt: nem támogatták kellőképpen az egyetem munkáját, nem kapcsolódtak az egyetem életéhez. Általános volt abban a korban ez az elkülönülési törekvés, és hogy milyen fokot ért el, azt jól mutatják sorozataink egyes darabjai. Hiszen például az az egykori kiadványunk, amely a középkori magyar földmérés történetéhez szolgáltatott adalékokat, érdekes, csak éppen nem a Budapesti Műszaki Egyetem számára.

— *A szakmai közhangulat változását az egyetemi könyvtárak első, szegedi konfe-*

renciája fogalmazta meg, arra buzdítván, hogy az egyetemi könyvtár jobban, szorosabban tartozzék az egyetemhez. Ebben a szerencsésnek is mondható időszakban került a könyvtár élére dr. Héberger Károly gépészmérnök, mérnök-közgazdász. Mérnök volta és széles körű érdeklődése természetessé tette számára az egyetemmel való szoros együttműködést, azt a törekvést, hogy a könyvtár tevékenységével az egyetem munkáját segítse, hozzá igazodjék.

— Ezzel az igazodással állt az egyetem szolgálatába az egyetem nagyjait bemutató tudománytörténeti sorozat. A feltáró munka, az egyetem története és kiemelkedő személyiségei iránti érdeklődés és kutatás rendszeressé vált, és lehetővé tette a kétkötetes *egyetemtörténeti bibliográfia* elkészítését és kiadását. Megvan tehát az alap az egyetem történetének megírásához, sőt már a történet néhány fejezete is elkészült: egyes korszakok története, néhány nagy professzor munkássága.

A bibliográfiai sorozat műfajváltását viszont ismét csak a magasabb szakmai színvonal iránti igény hozta magával. Aki a bibliográfiát összeállítja, a szakirodalomból meg is ismerkedik az adott téma pillanatnyi állásával, legújabb tendenciáival. Kézenfekvő volt hát, hogy ezt az ismeretet is közreadjuk, így ezek a kiadványok már nemcsak bibliográfiák, hanem gazdag bibliográfiával ellátott összefoglaló tanulmányok. A módszertani sorozat is gazdagodott. Míg korábban csak könyvtártechnikai tudnivalókat adott közre, most fő törekvése a tudományos kutatás szolgálatá. Legutóbbi két kötete: a nem hagyományos dokumentumok kezelését, feltárását, hasznosítását tár-

gyaló és a tanszéki könyvtárosi ismereteket tartalmazó is az egyetem szolgálatára készült.

— *Ugyanez a törekvés, a „közelebb az egyetemhez!” elve valósul meg a Felsőoktatási Szakirodalmi Tájékoztatóban is...*

— Ez a kiadvány teszi lehetővé, hogy az egyetemi oktatás módszertani kérdései — a nemzetközies is — hozzáférhetőkké váljanak. A lap tulajdonképpen missziót tölt be: az egyetem oktatóinak többsége ugyanis olyan mérnökember, akinek az egyetemi oktatás humán vonatkozásai nem tartoznak az érdeklődési körébe, tehát csak kevés energiát hajlandó fordítani a pedagógiai, pszichológiai kérdésekkel való megismerkedésre. Ezzel a kevesebb energiával is megismerhetővé tenni ezeket (és más) nélkülözhetetlen felsőoktatási módszereket: a mérnökképzést segítő szolgálat.

— *A Felsőoktatási Szakirodalmi Tájékoztató mutatója számítógéppel készül. Arányban áll e feladat jelentősége a megoldás módjával?*

— Nem a divat, hanem a színvonal iránti igény diktálta ezt a megoldási módot. Az igényesség itt már a jövő felé mutat: a könyvtár munkatársait fokozatosan meg kell ismertetni a legkorszerűbb könyvtári információs technikával, fel kell készíteni őket a jövőre még akkor is, ha a jelen ezt a technikát még nem mindenhol igényli. A Felsőoktatási Szakirodalmi Tájékoztató számítógépes mutatójának készítése közben tárgyszó-láncok alakulnak ki, a könyvtár munkatársai tezaurusz-kísérleteket folytatnak. Mindez előkészület a számítógépes tájékoztatás bevezetéséhez. Megkaptuk a számítógépes lehetőséget, vétek lett volna kihasználatlanul hagyni.

Az egyetemet, az egyetemi oktatást szolgálja a könyvtárunkban felhalmozott ismeretanyag egy részének — a nyelvi nehézségek kiküszöbölésével való — közreadása; például az *Európai műszaki egyetemek és főiskolák szakosítási rendje* című kiadványsorozatunk is, amelynek alapján viszonylag könnyen megismerhetjük a legnagyobb országok mérnök-képzését, a szakosítási rendtől egészen az órarendek közléséig. Az azonos szerkezet lehetővé teszi az összehasonlítást. Ha például az ábrázoló geometria tanára aggódik, hogy kevés az óraszám, kiadványunkban könnyen utána tud nézni, vajon nemzetközileg mennyi jut az ábrázoló geometriának. Népszerű ez a kiadványunk. Jól fel tudnak készülni belőle a külföldre utazók, és nem egy nálunk járt külföldi delegáció nyilatkozott róla elismerően.

— *Miért csinálja mindezt a könyvtár? És miért éppen ezeket?*

— Amikor 1965-ben elkészült az összefoglaló a programozott oktatásról és az oktatógépekről (abban az időben ez a téma még egészen friss volt), akkor is felmerültek ezek a miértek. Válaszunk: azért, mert a könyvtárosoknak közvetlenül rendelkezésükre áll a hatalmas szakirodalom, és mert a könyvtárosoknak megvan a kellő nyelvismeretük is. A műszaki könyvtárakkal való párhuzamos kutatásokat mindenképpen el kell kerülnünk, ezért kapott tevékenységünkben nagy hangsúlyt a felsőoktatási pedagógia ügye. Hogy miért éppen mi gondozzuk ezt a területet? Mert nálunk vannak meg leginkább a feltételei. A Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpontnak például nincs négyezer folyóirata, kevesebb emberrel is dolgozik. Könyvtárunk munkatársait viszont fellelkesítik az ilyen feladatok: ezekkel a teljesítményekkel nevet, elismerést is lehet szerezni, és a velük foglalkozókat mindenképpen egészségesen kizökkentik a napi munkák „táposalmából!”

A nagy szakkönyvtárakkal szemben megnövekedtek az igények. Elsődleges feladatukká vált a tudományos kutatás szolgálata, segítése. Ezt hangsúlyozza az oktatási párthatározat, a tudománypolitikai határozat, s a könyvtárügyi irányítás is erre ösztönöz. Az ilyenek végrehajtásán munkálkodva jöttünk rá, hogy milyen alapvető hiányok vannak. Seholy sem volt „kigyűjtve”, összeállítva az alapvető szakirodalmi bázis. A kérdés megoldásán tíz évig dolgozott a könyvtár. *A Szakirodalmi kutatás segédkönyveinek* összeállításával eltelt egy évtized alatt csaknem tízezer adatot tettünk rendszerezetten közzé — a lelőhely feltüntetésével együtt. Ez a munka a könyvtár eddigi legnagyobb szellemi vállalkozása volt.

— *Kényes kérdéshez értünk: tudományos munka ez?*

— Nem, de azt állíthatjuk, hogy színvonalas, korszerű tudományos munka enélkül nem, vagy csak aránytalanul nagy utánjárással végezhető. Vitatkozni persze sok mindenben lehet, de az tény, hogy *A szakirodalmi kutatás segédkönyvei* által feltárt hét szakterületen eddig nem volt semmi, és mi adtunk valamit. Nem tudományos elméletet, hanem példákat. Olyanok ezek a példák, mint az a bizonyos ló az állatorvosi tankönyvben: minél több variánsra igyekeztünk példát adni. Felmérést végeztünk, miként csinálják a kutatók, a felmérés eredményeihez hozzáadtuk a könyvtárosok tapasztalatait és a szakirodalomban találtakat: így alakultak ki a közölt példák. Ma is állítjuk: szükséges volt tevékenységünk, ezt a munkát el kellett végeznünk.

„Menet közben”, az irodalmazási szokások feldolgozása során gyakran ütköz-

Ötévenként jelenik meg a könyvtár évkönyve; egy ötéves periódus alatt van idő kellő vizsgálódásra, és az anyag érlelődésére is, meg annak eldöntésére, hogy belső műhelymunkánkból mit, mennyit engedjünk a nyilvánosság elé saját kiadványunkban.

Állandó beszédtema a könyvtári szervezet korszerűsítése, ehhez szintén kerestük a szakirodalmat. Vagy: nálunk is, mint mindenütt, gondot okoz a jövő megítélése. Ezért kellett a prognosztikához fordulnunk, és korszerű modellvizsgálatokkal foglalkoznunk. Nagy irodalmi apparátust kellett összehoznunk ehhez is. Végeredményben szinte minden munkánk ilyen: rengeteg aprómunka, néhány kis eredmény. A hétköztetes irodalomkutató-sorozat a legjelentősebb, de ez is csak hét kötetke, mögötte nehéz, sokéves, szer-

vezett munka áll, az elismerés pedig elég kevésnek látszik.

Szorgos gyűjtőgető munka a „műhely” tevékenységének legnagyobb része, de eredményként talán nemcsak egy rossz bibliográfia jön össze. Hiszen csak „gyűjtőgetés” a magyar műszaki egyetemeken elfogadott doktori disszertációk jegyzéke is, mégis több egy bibliográfiánál; kifelé is tájékoztat a magyar egyetemek tudományos színvonaláról. Tájékoztat, segít ez a produktumunk is. (Furcsa, hogy rendszeresen csak a műszaki tudományoknál van meg ez az összeállítás.)

Mindig a gyakorlatból indulunk ki, a gyakorlatot szeretnénk segíteni. Ezért szeretnénk például a szóródás, az avulás kérdéseivel foglalkozni, ha jut rá erőnk a napi munka mellett, a 12 ezer olvasó ellátása, a raktárbővítési gondok közepette.

Csak a búcsúzásakor jutott eszünkbe, hogy a könyvtár levéltári részlegéről szó sem esett. De szó eshet-e mindenről, ami egy könyvtár műhelymunkájával összefügg, ami műhellyé tesz egy könyvtárat, egyetlen beszélgetés során, egyetlen folyóiratcikkekben? E sorozat egyik cikkében már idézték a „műhely” szó átvitt értelmét — én itt nem érzem olyan távolinak az átvitelt. Ez a „műhely” a „termeléshez” közelebbinek tűnik. Talán az sem véletlen, hogy a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának évkönyvét borító lapon a könyvtár épületének nem külső képe, hanem funkcionális alaprajza látható.

Mohor Jenő

Új városok könyvtárai

Ahol a cím már rang is

Bonyhád, Dunakeszi, Marcali, Siklós 1977 négy új városa. Hogy egyidőben lettek várossá, azt a gondolatot kelti: egyenlő rangúak, lélekszámuk, iparuk, kultúrájuk, vonzáskörzetük stb. csaknem azonos. Ám ahogyan — mint mondani szokták — nincs két egyforma tojás, két egyforma város sincs. Szerencsére nincs, tehetem hozzá jó érzéssel, mert a Siklós könyvtárügyével való szomorú ismerkedésem után Marcaliban azt állapíthattam meg: a cím itt már rangot is jelent. Kénytelen leszek még néhányszor említeni Siklóst, hiszen az összehasonlítás önkéntelenül kínálkozik: mindkét város könyvtárügyét tanulmányoztam, s teljesen eltérő véleményt alakítottam ki róluk. Miért? Jó lenne kideríteni a választ, lássuk a tényeket!

Alapterület és anyagi ellátottság

Marcalinak újnak nevezhető könyvtára van. 1965-ben épült, kizárólag könyvtári célra, szép környezetben, a város közepén, néhány lépésre a fútcától. Alapterülete 430 négyzetméter. Ez elmarad ugyan az irányelvekben előírt nagyságtól (800—900 négyzetméter), de jelentékeny javulása várható: A könyvtár közvetlen szomszédságában épül a városi művelődési ház, s ebben az épületben a könyvtár további 200 négyzetméter alapterületet kap. Gyors és dicséretes cselekvés a városi tanács részéről, hiszen a város számára. Az új helyen újdonság lesz a zenei részleg (lám itt erre is van pénz!), átkerül ide a gyermekkönyvtár, és még egy kis raktárnak is jut hely. Szép és biztató ez a fejlődés az első években. Örömmel kell megjegyeznem még azt is, hogy Marcaliban a központi könyvtáron kívül két fiókkönyvtár működik, s nem túl nagy idő múlva egy harmadik, 40 négyzetméter alapterületű fiókkönyvtár is létesül, ez klubkönyvtár lesz a Berzsényi-telepen. Gondoskodtak tehát az egyes városrészek könyvtári ellátásáról — Siklóson ilyenről szó sem volt —, sőt két üzembn és a kör-

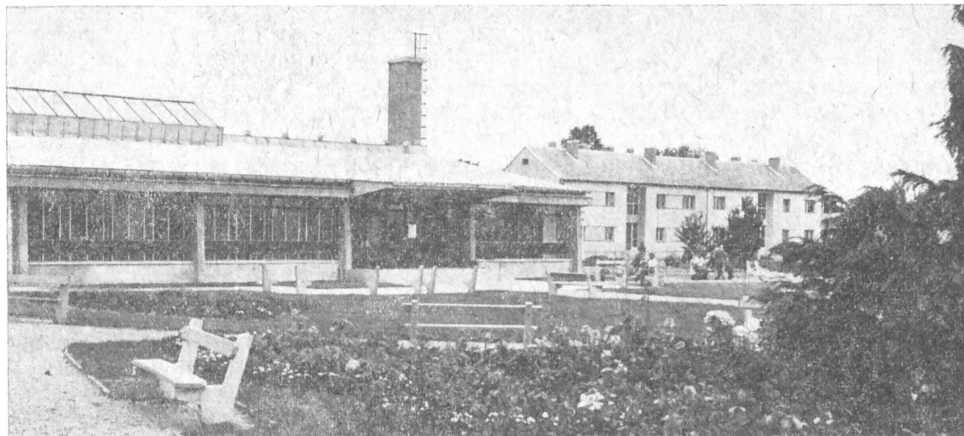
háiban is létesített a városi könyvtár két letéti helyet, részben kisegítve ezzel a szak-
szervezeti könyvtárhálózatot, amely három kis könyvtárat működtet Marcaliban.
Könnyű és jó érzés összegezni az eddig leírtakat: Marcali város könyvtári helyzete kö-
zel áll az irányelvek által előírt állapothoz, a fenntartó segít a további javításban, s
bizton állíthatjuk, abban is, hogy a könyvtár vezetője által javasolt, az említettekben
kívül még szükségesnek látszó két fiókkönyvtár is létrejöhesse a városban. Nem fe-
ledkeznek el a várossá válás során a Marcalihoz csatolt területekről sem, például Mar-
cali-Bizén is működik letéti könyvtár. Vajon Siklóson, ahol várfesztivál rendezésére,
képzőművészeti telep fenntartására van pénz, ahol nagyüzemek működnek, miért nem
épült új könyvtár?

A marcali könyvtár évente 723 ezer Ft-tal gazdálkodik, ebből 125 ezer Ft jut
könyvbeszerzésre, 20 ezer Ft pedig folyóiratokra. Siklóson a központi könyvtárnak és
51 fiókkönyvtárának mindössze 170 ezer Ft jutott. Marcaliban — amint látni fogjuk —
a 125 ezer Ft-ból a központon kívül csak 5 fiókot látnak el könyvvel. Az aránytalanság
olyan nagy, hogy szinte megmagyarázhatatlan. Az anyagi ellátottság Marcaliban nem-
csak a könyvbeszerzés terén, hanem általában is jónak nevezhető. Úgy éreztem, apró-
cseprő anyagi gondja nincsen a könyvtárnak, nyugodt, jó körülmények között dolgoz-
hatnak a könyvtárosok. Nem szabad elfeledkezni a tanács „jó szokásáról” sem, ami
nekem első hallásra szinte hihetetlennek tűnt: évente emelnek a könyvbeszerzési ösz-
szegen (1977-ben pl. 120 ezer, 1978-ban már 125 ezer Ft volt). A fejlődés itt is biztosí-
tottnak látszik.

Személyi ellátottság, munkaszervezet

A központi könyvtár 15 önálló és 42 fiókkönyvtárt gondoz. Siklóshoz hasonlóan
Marcaliban is sokkal jobb a központ személyi ellátottsága, mint a községeké. A városi
könyvtárban jelenleg tízen dolgoznak: 8 könyvtáros, 1 takarító, 1 gépkocsivezető.
A közeljövőben a keret kibővül egy zenei könyvtárosi és egy klubkönyvtárosi státus-
sal. (Előbb már írtam a létesítendő új részlegekről, ahova ők kerülnek.) A felsoroltak
munkakörüknek megfelelő végzettséggel rendelkeznek, erről munkájuk eredménye is
tanúskodik — a diplomákon kívül. Nagyon fontosnak tartom, hogy az egyetemi vég-
zettségű igazgató, *Frang József* a könyvtár megalakulása óta (1953. július 1.) itt dol-
gozik. A 25 év alatt végzett tevékenységének gyümölcse napjainkban érett be igazán:
a hosszú idő alatt gyűjtött tapasztalatok, a kitartó munka, a helyi igények és lehető-
ségek pontos ismerete, a kialakított személyes kapcsolatok most kamatoznak. A mun-
kaszervezet érdekessége a tájékoztató könyvtárosi munkakör kialakítása. Hogy szükség
van rá, bizonyítja például a tavaly lebonyolított 300 könyvtárközi kölcsönzés. A mar-
cali munkaszervezet másban is eltér a siklósitól: az igazgató valóban vezetői funkciót
tölt be, a könyvtári munkák közül a gyarapítást megtartotta külön munkaterületének.
(Kiváló helytörténeti gyűjtemény és kézikönyvtár tanúskodik hozzáértéséről.) A köl-
csönzést 3 könyvtáros végzi, a feldolgozó könyvtáros a katalógusokért felel, a 42 fiók-
és a 15 önálló könyvtár felügyeletét a 2 hálózati munkatárs látja el, s a felsorolás a
gyermekkönyvtáros, továbbá a már említett tájékoztató könyvtáros említésével válik
teljessé. A szervezet jó működését a saját fenntartású gépkocsi segíti — természetesen
a gépkocsivezető is a könyvtár dolgozója. Azt hiszem, a munka ilyen megszervezése
mintaszerű, s állítom ezt akkor is, ha tudom: több védelmezője van annak az állás-
pontnak, hogy az ilyen „kisebbségi” könyvtárakban nem kell mereven elválasztani a mun-
kaköröket, minden könyvtáros minden munkát legyen képes elvégezni. Csak egy-egy
pillantást kell vetni Siklós és Marcali katalógusaira, véleményem alapossága máris
bebizonyosodik.

Az önálló és a fiókkönyvtárakban a megszokott kép fogadja a látogatót: alacsony
a szakképzettség, a tiszteletdíj sem busás, nem sok a főfoglalkozású könyvtáros. Mégis
jó és eredményes a munka. Az igazgatót a tanácsok meghívják üléseikre, véleményét
meghallgatják, s munkáját erejükhez mérten támogatják is. (Ez egyik eredménye le-
het az egy helyen eltöltött 25 évnek: már megszokásból is várják a tanácsokon a meg-
jelenését, beszámolóját, természetesen tartják kéréseit.) 1960 óta a 15 önálló és 42
fiókkönyvtár ellátása a tanácsok dolga. Itt nem fordulhat elő az, ami Siklóson — ott
ugyanis az 51 fiókkönyvtár közül csak 4-6 fizet évi 16-17 ezer Ft-ot könyvvásárlásra.

MTI Fotó — Bajkor József felvétele

Siklós a központosítást, a fiókkönyvtári rendszert tartja jobbnak, Marcali pedig a kis-körzetes, önálló, a helyi tanácsok által fenntartott könyvtárak rendszerét. A siklói rosszul működik, a marcali jól, pedig helyzetük, lehetőségeik és az igények mindkét járásban nagyon hasonlóak. Az ellátási gyakorlat tehát egyelőre Marcalit igazolja: Marcaliban és körzetében 1976. december 31-én összesen 230 016 könyv volt, a siklói körzetben csak 84 ezer.

Állomány és forgalom

A pontosabb összehasonlítás kedvéért mindkét intézmény 1976-os év végi statisztikai adatait közlöm. A Marcali Városi Könyvtárban 35 136 (Siklóson kb 20 000), a könyvtár ellátási területéhez tartozó 5 fiókkönyvtárban (Marcali-Bize, Boronka, Horvátkút és a két marcali fiók) 9170, az önálló és a fiókkönyvtárakban 185 710 (Siklós körzetében 64 000) kötet található, tehát Marcali körzetében összesen — mint már említettük — 230 016 könyv volt. A marcali járásban egy lakosra 4,1, a siklói járásban pedig 1,7 könyv jut! 1976-ban Marcaliban és körzetében a könyvtárakat 15 917 olvasó 139 537 alkalommal látogatta, és 342 400 kötetet kölcsönzött ki, melynek 32,3 százaléka szakkönyv volt. Ez utóbbi adat különösképpen dicséri a könyvtárosok munkáját. A lakosság 23,2 százaléka olvasó, ez a szám a megyei átlag (22,6 százalék) fölött van. Az 1977. évi adatok további emelkedést mutatnak.

Az állomány összetétele (szakirodalom, szépirodalom, felnőttirodalom, ifjúsági irodalom stb.) megfelelő. Kiemelkedő a kézikönyvtár és a helyismereti gyűjtemény, mely a város értelmiségi rétegének és a diákoknak is kitűnő lehetőségeket nyújt a magas fokú ismeretszerzésre is. Lexikonok sora áll az olvasók rendelkezésére a Révai Nagy Lexikonától az Új Magyar Lexikonig, szaklexikonok és kézikönyvek a Benedek Marcell-féle irodalmi lexikontól Pintér Jenő irodalomtörténetén keresztül az új Világirodalmi Lexikonig. Még a legújabb kiadású, 24 kötetes Brockhaus is megtalálható köztük. A segédkönyvtári válogatás is jó, bibliográfiák, könyvtártudományi szakkönyvek legjava sorakozik itt. A helytörténeti gyűjtemény nemcsak Marcali, hanem a körzet múltjának kutatásához is segítséget nyújt: a városban vagy a környékén élt személyek közül Berzsényi Dániel (a könyvtár névadója), Bernáth Aurél, Kozma Andor, Marczali Henrik stb. könyvei és a róluk szóló munkák a gyűjtemény értékes darabjai. A helytörténeti katalógus, amely tanulmányköteteket és folyóirateikkeket is feldolgoz, kitűnő segédeszköz az anyag használatához.

A megyei könyvtár kötészete a folyóiratok, könyvek kötésével sokat segít az állomány védelmében.

Az első hiányosságot akkor észleltem, amikor a folyóiratokat néztem: a szükséges 100-150 féle magyar folyóirat és hírlap még meg is volna, de az 50-80 külföldi csak átlag. Néhány gyereknap ugyan jár a szocialista országokból, más nem, pedig a hely-

benolvasási lehetőséggel élők bizonyosan szívesen forgatnák az idegen nyelvű újságokat is.

Hanglemezhallgatás, audiovizuális gyűjtemény „működőképes” formában eddig még nem volt (180 lemez már van), de mint említettem, a központhoz közel épülő művelődési házban zenei részleg fog működni. Mivel a zenei könyvtárosi státusra és a részleg berendezésére szánt pénz elegendőnek látszik, úgy gondolom, hogy a zenekedvelő marcali közönség hamarosan jó körülmények között élvezheti majd kedves muzsikáját.

A katalógusok és a hálózati-módszertani munka

Minden részlegről és gyűjteményrészről természetesen naprakész raktári katalógus van (felnötrészleg, gyermekrészleg, helytörténeti, zenei gyűjtemény). Az olvasókat a betűrendes kereszt-, illetve a csoportképzéses szakkatalógus (mutatóval), továbbá a rejtett bibliográfiák katalógusa, az analitikus irodalmi katalógus, a társadalomtudományi témakatalógus, a sorozati katalógus, a folyóiratkatalógus, végül a helytörténeti témakatalógus (könyv- és cikkanyag a járás irodalmáról) tájékoztatja az állományról.

A gyermekkönyvtárban betűrendes keresztkatalógus, csoportképzéses szakkatalógus, valamint témakatalógus segíti a tájékozódást. Valamennyi katalógus jól szerkesztett, naprakész, pontos, elhelyezésbelileg, formailag is jó. Külön figyelmet érdemel a már említett helytörténeti katalógus és a szakkatalógushoz készült betűrendes mutató. Hozzáértésről és a munka szeretetéről tanúskodnak a látottak. Csupán egy megjegyzés: a rejtett bibliográfiák katalógusa — a katalóguscédula-írség korszakában — talán mellőzhető volna, a szakkatalógus megfelelő helyére beosztott cédulák az ilyen bibliográfiáról amúgy is tájékoztatást adnak.

A hálózati munka megkönnyítése végett a könyvtárakat 9 körzetbe osztották, s minden körzethez egy-három önálló könyvtár tartozik, azokhoz pedig 2—3 fiók. A fiókkönyvtárak anyagát az önálló könyvtárak leltározzák, közvetlen felügyeletüket is ők látják el. A rendelőjegyzékek folyamatos ellenőrzésével a gyarapodást tulajdonképpen a központ irányítja, s a felügyeletet is gyakorolja a hálózat felett. Ehhez a munkához nagy segítséget nyújt a saját fenntartású mikrobusz, amelynek köszönhető, hogy 1977. december 9-én már elkészült a napra meghatározott „1978. évi könyvtárellátási terv”. A tervezetből bármely pillanatban megállapítható, hogy a körzethez tartozó akár legkisebb községben is mikor lesz látogatás. Minden könyvtárat negyedévenként egyszer felkeresnek. Ez az adat megegyezik Siklóssal, ne feledjük azonban, hogy az önálló könyvtárak mint alközpontok működnek, a központi könyvtárral együtt tehát jó és hathatós segítséget nyújtanak a fiókkönyvtáraknak. A tanácsok és a könyvtárak jó kapcsolatáról már megemlékeztem. A jó olvasószolgálati és módszertani munka bizonyítéka: néhány nappal látogatásom után vette át a könyvtár vezetője az „Olvasó munkásért” mozgalomban elért országos első helyezéért járó jutalmat, s 1976-ban a megyében a marcali körzet olvasói kölcsönözték ki a legtöbb szakkönyvet.

Nagyon szívesen dolgoznak együtt a könyvtárosok az iskolákkal is, könyvbarátklubot alapítottak, évente 6—8 előadást tartottak különféle témakörökből, és sok író is vendégül láttak — köztük Bata Imrét, Csák Gyulát, Czák Gábort, Lakatos Menyhértet, Sánta Ferencet, Takáts Gyulát, Utassy Józsefet. A rendezvények látogatottságáról a vendégkönyvek tanúskodnak: soha nem kellett szégyenkezniük foghíjas széksorok miatt.

*

Marcali könyvtára nem csupán nevében, de a valóságban is városi könyvtár. Alapterületével, anyagi ellátottságával az országos rangsorban is előkelő helyet foglal el, új épületben működik, továbbfejlődésének megvannak a lehetőségei, a könyvtárosok jó munkát végeznek. Siklósi tapasztalataim leírását ezzel fejeztem be: bízom abban, hogy a könyvtár munkáját a várossá történt előlépés után nagyobb erővel segíti majd a tanács. A marcali példa mutatja, hogyan lehet jobban segíteni. Bizonyosan járnak a tanácsok vezetői együtt gyűlésekre, egymáshoz tapasztalatcserére. Jó lenne, ha a vezetők beszélgetnének arról is, miként lehet több pénzt juttatni a könyvtárnak, új könyvtárat építeni, minden évben és minden kicsit fejleszteni... Kívánom, hogy Marcaliban ne feledjék a bevált, jó elveket, Siklóson pedig keressék meg ezeket.

Pintér László

Nemzetközi könyvtárügyi szemináriumok

MOSZKVA: szovjet—magyar

A negyedik szovjet—magyar könyvtárügyi szeminárium (ápr. 18—20.), akárcsak az ezt megelőző magyarországi, a központosítás és a szakosodás szerteágazó és egyre összetettebb kérdéseivel foglalkozott. A magyar referátumok (*Futala Tibor*: Központosítás és szakosítás a magyar könyvtárügyi fejlesztési koncepcióiban és könyvtárügyi jogszabályainkban; *Papp István*: A központi szolgáltatások fejlesztése, mint a központosítás alapvető követelménye; *Szente Ferenc*: A társulás, mint a területi központosított ellátó rendszer formája — a Veszprém megyei modell) mindenekelőtt arra hívták fel a szovjet könyvtárosok figyelmét, hogy miközben a központosítás és a szakosodás a könyvtári ellátás korszerű szintre hozásának és korszerű szinten való tartásának elengedhetetlen feltétele; megvalósulásának formái még egy olyan kis országban is, mint amilyen Magyarország, az időtől, a belső és külső körülményektől, valamint a különféle könyvtár típusoktól és hálózatoktól függően, igen változatosak és folyamatosan változnak. Hangsúlyozták azt is, hogy a központosításnak több szinten kell megvalósulnia: a kisebb-nagyobb, illetve a különféle funkciójú (közművelődési, felsőoktatási, szakirányú) központosított könyvtári ellátórendszerek csak akkor válnak igazán hatékonyvá, ha fölöttük regionális és (vagy) országos központi szolgáltatások működnek. A fenntartói hatáskör tiszteletben tartása mellett is meg kell, illetve meg lehet találni azokat a szervezési formulákat, amelyek alkalmazásával a központosítás minden lényeges előnye fenntartható (vö. a *Szakmai irányelvek* ellátási szintek szerint tagolódó keretgyűjtőköreivel vagy a Veszprém megyei modell társulási elvével).

A referátumok élénk érdeklődést keltenek. Különösen a változó körülményekhez való alkalmazkodással és a megfelelő szervezési formulák megtalálásával kapcsolatban mondtak váltottak

ki visszhangot. Ez azzal magyarázható, hogy az új szovjet alkotmány életbe lépése szükségképpen megnöveli a fenntartók rendelkezési jogát, ami a szovjet központosítási törekvésekben is ellentétet támaszthat a könyvtárügyi irányítás által szakszerűen megfogalmazott társadalmi érdek és a fenntartói jogokhoz való macacs ragaszkodás között.

A szovjet könyvtárosok hat referátumban tájékoztatták a háromtagú magyar küldöttséget a központosítással kapcsolatos eredményeikről, gondjaikról és terveikről. Elmondható, hogy a lakóhelyi közművelődési könyvtári ellátás központosítása a kis köztársaságokban sikeresen befejeződött, a nagyokban pedig folyamatban van. A hatalmas távolságok főként az Orosz Föderációban nehezítik a szervezést.

A szakszervezeti és a szakkönyvtárügyben a központosítás általában nagyvárosi-agglomerációs szinten valósul meg. Ezen belül vannak szakmák és ágazatok szerinti, valamint szakmaközi és ágazatközi megoldások. Az első változat a legnagyobb település-tömörülésekre jellemző.

A szakszervezeti és a lakóhelyi közművelődési könyvtárak együttes központosításának kikísérletezését azokban a kisvárosokban kezdték meg, ahol sem a szakszervezeti, sem pedig a lakóhelyi könyvtárak önmagukban „nem adnak ki” egy valamirevaló központosított rendszert. A Kulturális Minisztérium és a központi szakszervezeti szerv megállapodása alapján jelenleg 8 kisvárosban folyik ilyen kísérlet. Közülük, hatban a központi városi könyvtár, kettőben pedig az egyik erőteljes szakszervezeti könyvtár látja el a „rendszergazda” funkcióját. A működtetés pénzügyi támogatása itt kísértetiesen hasonlít a mi közös fenntartási gyakorlatunkra. Egyébként a kísérletet igen komolyan veszik, lévén a Szovjetunió összes városának 30 százaléka ilyen kisváros, s ezekben a városi lakosság 35 százaléka él.

Az ország területén elszórt szakkönyvtárakat regionális alapon próbálják központosítani. Ha egy-egy ésszerűen átfogható régióban akad olyan szakkönyvtár, amely alkalmas a vezető szerep játszására, akkor ez a központosítás szakkönyvtári keretekben marad. (Eközben azonban ágazatközi jellegű.) Ha viszont valamely régióban nincs fejlett szakkönyvtár, akkor a kis szakkönyvtárak a központi városi könyvtár által vezetett központosított rendszerhez csatlakoznak.

A központosításnak ezek az újabb, összefoglalóan *ágazatközi*nek nevezett változatai igen alkalmasak arra, hogy a hatalmas ország legtávolabbi pontjain elszigetelten működő különféle kiskönyvtárakat is valamiképpen bekapcsolják a könyvtári ellátás áramköreibé.

A magyar szakembert ezek a törekvések óhatatlanul arra ösztönzik, hogy szót emeljen az új könyvtári alapjogszabályaink által ajánlott szakterületi és területi (országrészi, megyei és városi) *együttműködési körök* minél előbbi létrejötté és működtetése érdekében.

Végül, hogy hangsúlyt kapjon, megemlíjtük azt a szovjet referátumot, amely

a központosítás leníni elveinek mai, azaz a fejlett szocialista társadalom körülményei közepette történő alkalmazásával foglalkozott. Legfőbb mondanivalója az volt, hogy a legőszintébb elkötelezettség és a legjobb szervezési elv alkalmazása is csak akkor teremthet a kornak megfelelő eredményeket, ha a kornak megfelelő szellemi és műszaki színvonalon valósl meg, azaz korszerű könyvtárepületekben, korszerű reprográfiai, távközlő berendezések és közlekedési eszközök birtokában. És persze: elégséges számú, korszerűen kiképzett könyvtáros „vezényletével”.

(F. T.)

GYŐR: magyar—bolgár

Április 26-tól 29-ig közös szemináriumon vettek részt a magyar megyei könyvtárak vezető gárdájának tagjai és bolgár megyei könyvtárigazgatók, könyvtárügyi szakemberek. A házigazda a Győri Megyei Könyvtár volt. A Várnából, Plevénből, Szófiából, Tolbuhinból, Plovdivból érkezett könyvtárigazgatók előadásai átfogó képet adtak a bolgár könyvtárügy szakmai tapasztalatairól. A konferencia első napján a delegáció vezetője, *Dimitar Sziromahov*, a Kulturális Bizottság — a bolgár Kulturális Minisztérium — könyvtárügyi osztályának főmunkatársa a megyei könyvtárak ideológiai szerepéről és tevékenységéről szólt. Kiemelte, hogy nagy figyelmet fordítanak a társadalmi és tömegszervezetekkel való együttműködésre: „... a gyakorlatban ezeknek a szervezeteknek nincsen olyan eszmei-politikai kezdeményezésük, amelybe a megyei könyvtár a saját eszközeivel nem kapcsolódnék be.”

A megyei könyvtáraknak az olvasók esztétikai nevelésében betöltött szerepéről két előadás hangzott el. Ezekben különös hangsúlyt kapott a szakosított részleg, benne a hangos-képes szolgáltatások köre. Minden megyei könyvtár rendelkezik hanglemezgyűjteménnyel, képzőművészeti reprodukciókkal, diafilmekkel, s ezeket kölcsönzik is. Ennek megfelelően erőteljesen foglalkoznak a könyvtárosok pedagógiai és művészeti továbbképzésével.

A negyedik előadás irányítási kérdésekről szólt. A bolgár minisztertanács 1976 végén jóváhagyta a kulturális irányítás komplex rendszerét, s ebbe szervesen beilleszkedik a könyvtárügy irányítása is. A szervezetet további tagolódását az ötödik, a megyei könyvtárak mód-

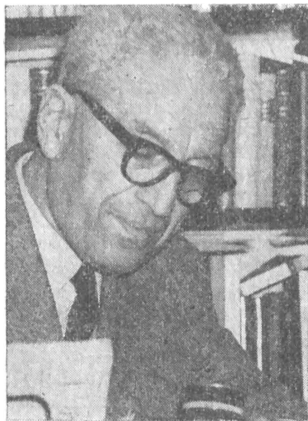
szertani feladataival foglalkozó előadás mutatta be. Szót ejtett a megyei könyvtárak régiókba szerveződéséről, módszertani tevékenységük alapformáiról: a közvetlen segítségadásról, a módszertani segédletek készítéséről és a könyvtárosok továbbképzéséről. Az ezt követő referátum a helytörténeti, helyismereti munka jellegéről és méreteiről adott számot, s különösen fontosnak ítélte a bibliográfiai szerepét. Tömör és világos előadás szólt a megyei könyvtárak tájékoztató bibliográfiai és információs szolgálatáról. A megyei könyvtárak ma már gazdag, 8—10 ezer kötetes tájékoztató állománnyal rendelkeznek, amelyben első helyet foglalnak el a bolgár, a szovjet országos bibliográfiák, illetve a szocialista és a kapitalista országok ilyen jellegű kiadványai. Mindehhez megfelelő nyilvántartási rendszert alakítottak ki, és módjuk nyílt az egyéni információs szolgáltatás bővítésére, a külföldi szaklapok tartalomjegyzék-másolatainak folyamatos terjesztésére (current contents) is. Az e témához kapcsolódó kiegészítő referátum a szabadalmak, szabványok, gyártmánykatalógusok információs lehetőségeivel ismertette meg a hallgatóságot.

Az előadásokat követő hozzászólások különösen a tájékoztatásra, a módszertani munkára és az egységesítési törekvésekre vonatkozóan bizonyultak hasznosnak.

A konferenciát változatos kulturális program egészítette ki. A vendégeknek alkalmuk nyílt a tatabányai, a szombathelyi, a győri megyei, a nyulói és az écsi községi könyvtár, valamint a pannonhalmi benedekrendi főkönyvtár megtekintésére is.

„Szívünk is ott legyen, ahol a kenyerünket szegjük”

Beszélgetés a 70 éves KELLNER BÉLAVAL

Valamikor közhiedelem volt, hogy a könyvtáros elvonnul a világtól, behúzódik könyvei közé, azokban búvárkodik, s még azt sem szereti, ha olvasók könyvekért háborgatják. Ez a könyvtárostípus már teljesen a múlté, a szocialista könyvtáros egyben mélyen közéleti ember is, aki minden idegszálával részt vesz a közösség életében. Keresve sem találunk erre külön példát Kellner Bélánál, a kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár nyugalmazott igazgatójánál.

Kellner Béla 1976. január 1-én csendben ment nyugdíjba. Aki ismerte, nem gondolta róla, hogy már 68 éves volt. Ebben az évben tölti be 70. életévét, illő hát, hogy számbavegyük tartalmas, tevékeny könyvtárosi életének tapasztalatait, tanulságait.

Ismételtem: Kellner Béla a közéleti könyvtáros példája. Mint párttagnak, mint városi és megyei tanácsagnak, mint a megyei közművelődési bizottság és az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács tagjának számos alkalmat volt, hogy jelen legyen a közélet fórumain, s ő bátran élt is az adott lehetőségekkel. Ez a köz-

életiség nem vonta el könyvtári munkájától, ellenkezőleg: megszokozta könyvtári tevékenységének határfokát.

Segítette abban is, hogy az ő munkaterületén épüljön föl az első modern hazai megyei könyvtár, s hogy ennek nyomán alig tíz év alatt 134 könyvtárt építsenek fel, vagy építsenek teljesen újjá Somogy megyében, közöttük több országos hírűt, mint például a csokonyavisontai községi könyvtárt, vagy a balatonlellei üdülőkönyvtárt. Állandóan járta a megyét. De nemcsak a megyét, hanem a világot is. Részben kiküldetésben, de nagyjából saját költségén megismerte a világ legszebb könyvtárait. Erről szóló beszámolóit a hazai szakajton kívül külföldön tíz nyelven jelentek meg. A betegek könyvtáraitól írt dolgozatát például az UNESCO adta ki három nyelven.

Alaposan kivette részét a hazai „szakmunkából” is. Több száz újságcikken kívül ő állította össze az első megyei sajtóbibliográfiát, ő jelentette meg az első megyei könyvtári évkönyvet, segédkönyvet írt a falusi könyvtárak módszertani munkájáról s a könyvtárak feladatairól a termelőszövetkezeti mozgalomban.

Derekasán gazdagította Somogy helytörténeti irodalmát is. Felelevenítette Roboz István kaposvári újságíró emlékezéseit Petőfi Sándorról. Csokonai, a víg poéta című munkája a költő somogyi korszakával foglalkozott. Ő szerkesztette a neves balatoni szakíró, Lukács Károly életrajzát és műveinek bibliográfiáját. Úttörő vállalkozása Barátos Endre mártír költő életrajzának és válogatott verseinek összeállítása. Sajtó alatt van Krúdy és a Balaton c. válogatása, mely az évforduló alkalmából jelenik meg.

Ez a sokoldalú tevékenység eredményezte, hogy 1966-ban megkapta a legnagyobb kitüntetést, amit eddig könyvtárosok kaptak: az Állami Díjat.

S hogy házunk táját is említsük: 1952 óta tagja a Könyvtáros szerkesztő bizottságának, ő ennek az együttesnek legrégebbi tagja. Huszonhat év alatt szorgalmasan felutazott minden szerkesztő bizottsági ülésre, értékelte a lap számain, javaslatokkal egészítette ki a laptervet, nagy segítséget nyújtván ezzel a szerkesztőség munkájához. Ezt a tisztségét máig megtartotta.

— A beszélgetésre térve, először ifjúkorod felől érdeklődöm. Honnan jöttél, milyen volt ifjúságod?

— Ifjúkori sorsom megítélése nézőpont dolga. Mondhatná valaki küzdelmesnek, felhősnek is, én azonban szerencsésnek tekintem gyermekkoromat és ifjúságomat, mert teherbíróvá edzett. Mintha a sors előre látta volna, hogy mire kell felk-

szítenie engem. 1914-től 1918-ig jártam elemi iskolába. Beiratkozásom napján indult apám a frontra, s míg ő négy éven át ott sínylődött, mi négyen fiútestvérek, osztozni sem tudván magára maradt anyánk gondjaiban, éhezünk, fáztunk, rongyoskodtunk, mint akkoriban a legtöbb szegény gyerek. Bizony megtanultam becsülni a száraz kenyeret is! Ki-

mélnem kellett ruháimat, hogy még kiszolgálják legalább egy vagy két testvéremet. Én voltam szórakozásam kovácsa: csak annyi játékom volt, amennyit magam készítettem, de annak aztán tiszta szívből örültem.

Középiszkolás korom csak annyival volt könnyebb, hogy hazatért a frontról dolgozó, okos apám, s ha elegendő munkája is akadt, gondoskodni tudott rólunk. Bölcs derűjéből, szellemes életszemléletéből gazdagon hagyatkozott ránk, egy életre megtömté tarsolyunkat szellemi útravalóval. Apám rendszeresen olvasó, a világ dolgai iránt érdeklődő ember volt. Tőle kaptam 13. születésnapomra életem első könyvét, a „Tamás bátya kunyhója”-t. A napi munka után könyv fölé hajló, olvasó ember szép rajzolatát apám örököltette meg bennem.

Egész fiatalon rádöbentem, hogy az élet igazságtalan és könyörtelen. Azt hiszem, mégis derűs, reménykedő, mosolygós gyermek lehettem, talán még az sem túlzás, ha azt mondom, boldog gyermek voltam.

— *Gondoltál-e arra, hogy valaha könyvtárosi pályára kerülsz, s készültél-e rá?*

— Orvosnak készültem, de a numerus clausus áttörhetetlen falába ütköztem, nem vetek fel az egyetemre. Lettem, ami lehettem: tanító. Hamar megkedveltem iskolámat, a pedagógusi munkát. Új utakat kerestem és boldogan üdvözöltem a sikeres újat. Én szerveztem Kaposvárott elsőként négyosztályú gyermekkart, és talán elsőként énekeltünk Kodály és Bartók dalokat. Egy időben gondoltam arra is, hogy muzsikusi leszek. Hegedültem, brácsáztam, sok élményt adott a zene. Már fiatalon tagja voltam a szombathegyi, majd a kaposvári szimfonikus zenekarnak. Hosszú éveken át játszottam kamarazenekarban. Gyermekkoromban nem voltak könyveim. Többnyire jobb módú iskolatársaim könyvtárából olvastam. Úgy emlékszem, iskoláim könyvtárai is szegényesek voltak. A harmincas évek elején nyitott az egyik kaposvári könyvkereskedés egy 5–600 kötetes kölcsönkönyvtárt. Most már — havi 4 pengőért — kedvemre olvashattam. A visszavitt könyvekről többször elmondtam a véleményemet a kereskedőnek. (Sajnos, később se szoktam fel arról, hogy akár kértlenül is, el ne mondjam a véleményemet.) Egy nap különös ajánlattal lepett meg a könyvtár tulajdonosa: ingyen kölcsönözhetek, de minden elolvasott könyvről készítek néhány soros ismertetést, ajánlást. Ez volt az első könyvtárosi ténykedésem, anélkül, hogy megfordult volna a fejemben a gondolat, hogy könyvtáros legyek.

— *Hogyan szerezted műveltségedet, ho-*

gyan alakítottad ki magadban a magasfokú kulturális igényt?

— Egyik kitűnő tanítóm idejekorán belém véste és néhány pofonnal megerősítette bennem: „Neked kétszer annyit kell tudnod, mint G.-nek!” (G. egy nagy fafelepe gazdag tulajdonosának a fia volt.)

Ifjúságom, de talán életem nagy-nagy szerencséje volt az a remek tanári gárda, amely az érettségig tanított. Dr. *Várady Imre* irodalomtanárom (később a római Collegium Hungaricum igazgatója) megtanított érteni és élvezni a szép magyar szót; dr. *Kardeván Károly* megtanított németül, *Havas József* pedig franciául. Már diákkoromban eredetiben olvastam a német és a francia klasszikusokat. Középiszkoláim végeztével elég jól beszéltem németül, franciául, és ami még lényegesebb — magyarul is. (Ma ezt nem ok nélkül mondom.)

Az én kulturális igényem magvetői a tanáraink voltak. Ők voltak a plántálói annak a felfogásomnak is, hogy mind a mai napig többre értékelem a tudást, az értelmet, az alkotóképességet, mint a kiosztott rangot és az összekapart vagyont, amelyet napjainkban olyan sokan hajszolnak.

— *Hogyan tudtad átvészelni a fasizmus embertelen éveit?*

— Nem voltam erősebb azoknál, akik odavesztek, legfeljebb lélekben kitartóbb. Ma már írott igazság, hogy aki a megpróbáltatások szörnyű kohójában megingott, elengedte magát, vagy elvesztette hitét az élet és küzdelem értelmében, nagyon gyorsan elpusztult. Minden perc próbatétel volt, erőből, emberségből egyaránt. Engem űzött-hajszolt családom viszontlátásának vágya, hisz kislányom csak egy-éves volt, amikor elszakítottak tőle. Erőt kölcsönözött nekem, hogy verten is megvettem korbácsolóimat. Rendületlenül hittem abban, hogy egy társadalmi rendszer, amely az erőszakra, a gyűlöletre és félelemkeltésre épült, csak átmenetileg létezhet, a fasizmusnak pusztulnia kell. Abban azonban senki sem lehetett bizonyos, hogy e szervezett gonoszság pusztulását túléli. Megpróbáltam bajtársaimban is tartani a lelket. „Mozgásban kell tartani a reményt, különben megszűnik” — olvastam Harry Martinson könyvében.

A legsúlyosabb megpróbáltatás itthon várt rám, amikor szemtanúk közléséből megtudtam, hogy apám, édesanyám és mindhárom testvérem a gyűlölet áldozatául esett. Sajnos, még egy sir sem maradt szeretteim után. Apámra való emlékezésem virágait csak a buchenwaldi krematórium kemencéjébe helyezhettem el.

— *A felszabadulás után hogyan kapcsolódtál be az újjáépítésbe?*

— Azzal a dühös meggyőződéssel tér-

tem haza, hogy itthon nagyon sokat kell tanítanom, és másokat is tanításra ösztökélnem, hogy lássák és láttassák, mi történt a fasizmus szegyeteljes éveiben. Újságokban, képesújságokban, folyóiratokban nagyon sokat írtam. Tanítottam is, de már csak felnőtteket, mert régi iskolám egész népe a háború áldozatául esett.

1950 óta városi tanácstagként munkálkodom városunk fejlődésén, mint megyei tanácstag Kaposvár kb. 6000 lakóját képviselve a megyei tanácsban.

— *Mikor és hogyan lettél könyvtáros?*

— 1952 márciusának egyik fázos hajnalán találkoztam a kaposvári vasútállomáson dr. Kerekes Andrásal, a Kaposvári Körzeti Könyvtár vezetőjével. Egészen váratlanul ért a kérdése, hogy nem volna-e kedvem a Kaposvári Városi Könyvtárban munkát vállalni. Elvállaltam, de őszintén bevallom, nem is tudtam, hogy valójában milyen fába vágtam a fejszemet. A könyvek között és az olvasó emberek között hamar megtaláltam a helyemet. Az egyszemélyes könyvtár a régi tűzoltó szertár földszintjén, egy megszüntetett bank hevenyészve átalakított helyiségében kapott szerény otthont. 1952 augusztusában a frissen nyílt Somogy megyei Könyvtár vezetőhelyetteseként kezdtem — levelező úton — főiskolai tanulmányaimat a könyvtárszakon. 1957. április 1-én nevezték ki a Megyei Könyvtár igazgatójává.

— *Milyen feladatokat láttál magad előtt Somogy megye könyvtárainak fejlesztésében?*

— A somogyi feladatok semmiben sem különböztek az ország többi megyei könyvtárainak tenniivalóitól, hisz a működési lehetőségek és körülmények szinte az egész országban azonosak voltak. Legfeljebb Somogyban a múlt szellemi örökségéből és a megye mezőgazdasági jellegéből fakadt némi hátrány az ipari szerkezetű megyékkel szemben.

Somogyban egyetlen, mai értelemben vett könyvtár sem működött. Egy-egy iskolai folyosón vagy szertárban árválkódó szekrény, vagy elhagyott szatócsüzletek, gyakran fűtési és világítási alkalmatlanság nélküli, egy-két, valahonnan kisselejtezett szekrényvel felszerelt helyisége húzódott meg a statisztikai táblázat „könyvtárak” rovata mögött. Bevallhatjuk, hogy a könyvrovat kötetszámai mögött sem mindig volt irodalom, még kevésbé választék. A központi ellátásból származó tematikus írások óriási példányszámban árasztották el a könyvtárakat, inkább a rózsaszín látszatot, mint az irodalomterjesztést szolgálva. A könyvtárosok szakképzettségét az igyekezet, a lelkesedés vagy a személyi kapcsolat helyettesítette ugyan, de nem pótolta. A

technikai felszerelést a megyei könyvtárak egyetlen írógépe jelentette. Mindehhez: a közhangulat nyomott volt, a létbizonytalanság és a társadalmi hangulatlanosság sem kedvezett az olvasómozgalomnak.

Könyvtáralapító látogatásaink során a tanácsházakban rendszerint a begyűjtők hadába ütköztünk. Megértettük, de nem fogadtuk el, hogy tanácsaink legkisebb gondja is nagyobb volt, mint az igen kevesek által igényelt könyvtáralapítás segítése. Mégis szinte mindenütt akadt egy-egy lelkes könyvbarát, rendszerint egy pedagógus, aki velünk vallotta, hogy szükség lesz még a könyvtárakra, és a könyvtár hosszabb életű lesz, mint a begyűjtés. Utólag is úgy ítélem meg küzdelmünket, mint az ötvenes évek történelmi állapotának természetes velejáróját. Akkoriban nemcsak mi, könyvtárosok küszködtünk nyomasztó kulturális nemtörődomséggel, bár ez nem sok vigaszt nyújtott nekünk, a semmiből valamit teremteni akaróknak. Mégis sokkal bosszantóbb volt az a kb. 20 évvel későbbi találkozásom olyan községségi tanácsvezetővel, aki az ország egyik legszebb és legérdekesebb könyvtárának építési nehézségei miatt így fakadt ki: „Ez a könyvtár úgy kellett nekem, mint púp a hátamra!” Mellesleg megjegyzem: a község ajándékba kapta a könyvtárt, csupán társadalmi munkával járult hozzá építéséhez.

Nem ő volt az egyetlen, akinek majdnem akarata ellenére kellett falujának könyvtárát felépítenünk. De ilyen emlékezetes példáért nem is kell falura mennem. Még a megyei könyvtár építése is kalandregénybe illő küzdelemmel járt. Ha nem éreztem volna magam mögött a megyei pártbizottság akkori első titkárának és a megyei tanács elnökének támogatását és biztatását, talán nem is tudtam volna elhárítani a téves, de nagyon mutató ellenvetéseket és gáncsoskodásokat. Ilyen volt például: „Amíg nincs elég lakás, bűn könyvtárt építeni!” „Nagyzási hóbort ekkora könyvtár”. Aki sokáig él, sok mindent megér, sőt mindennek az ellenkezőjét is. Az élet kitűnő tréfája, hogy a megyei könyvtár építésének lehangosabb helyi ellenzője később a könyvtár legszorgalmasabb látogatója lett, és heteken át a mi olvasótermünkben készült vizsgáira, sőt a júniusi melegben reklamáta a tervekben törölt, luxusnak ítélt kondicionáló berendezést. Az ellenzők annyit — sajnos — mégis elértek, hogy a könyvtár az eredeti programban tervezettnél kb. 30 százalékkal kisebbnek épült: ennek „köszönhető”, hogy nem sokkal a megnyitás után máris jelentkeztek a raktározási gondok. Ma már elkerülhetetlennek látszik a Kaposvári Megyei Könyvtár bővítése. És ez ma

sem talál élénkebb támogatásra, mint annak idején az építése, pedig a mai több mint tízezer olvasó figyelemreméltó érv lehetne. — Az országban később építkezőknek már könnyebb dolguk volt: előtük állt a minta, minden tanulságával, és szerencsére majdnem valamennyi építető volt olyan okos, hogy tanult a más kárára.

— *Melyek voltak a megyei könyvtárhálózat továbbfejlesztésének nevezetesebb állomásai?*

— Az 1964-ben megnyílt új, korszerű megyei könyvtárnak kisugárzó hatása volt. Megnyitását egymásután követték a szép új könyvtárak építkezései. Az új fonyódi és marcali járási könyvtárt számos modern falusi könyvtár kialakítása követte, köztük az öreglaki, a somogyvári könyvbarátház, a kéthelyi, a csokonyavisontai és balatonlellei könyvtár. A működésem alatt épült, illetve átalakításokkal korszerűsített több mint száz könyvtár az olvasómozgalomnak is lendületet adott és nagy szerepet játszott az olvasók számának ugrásszerű emelkedésében.

A különféle versenymozgalmak is, mint például a versenyzés a „Kiváló könyvtár” címért, melyet a Kaposvári Megyei Könyvtár háromszor is elnyert, továbbá a központilag szervezett könyvtárépítési-korszerűsítési akciók szintén mérhető ösztönzéseket adtak a könyvtárfejlesztésnek.

Nem szeretnék megfélemedezni a könyvtárak tanácsi kezelésbe adásának fontosságáról sem. Ezzel az intézkedéssel kezdődött tulajdonképpen a közművelődési könyvtárhálózat nagykorúsága.

A fellendülésben természetesen lényeges szerepet játszott hazánk, benne megyénk általános gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése, nem kevésbé az ébredező társadalmi igény is. Sikerült elültetnünk a megyében, főként a tanácsapparátus és a társadalmi szervek tagjaiban azt a tudatot, hogy könyvtárt építeni — a kötelezettségen túl — társadalmi elismerést teremtő érdem is. Minden eszközt felhasználtunk az építő kedv serkentésére és arra, hogy a könyvtárt építő tanácsok teljesítménye a sajtóban, valamint a rádióban és a televízióban kedvező hírvérést kapjon. Tanácsainkat meggyőztük arról, hogy a könyvtárépítéssel a falvaknak valami értékeset és maradandót akarunk adni. Tehát adni akarunk! Használt az ügynek, hogy az építések és átalakítások során a megyei könyvtár ott állt a tanácsok mellett az építési program elkészítésétől a kapacitás megszerzéséig, az anyagbeszerzéstől az átadási ünnepség megszervezéséig. Nagy lendületet adott az építéseknek és korszerűsítéseknek, hogy minden új vagy korszerűsített könyvtárnak költségvetésünk terhére új berendezést ajánlhattunk fel. Szereztünk

megyénkben egy ipari szövetkezetet is, amely kapacitásának nagy részét könyvtári bútoraink gyártására állította be és folyamatosan kivitelezte *Szita Ferenc* igazgatóhelyettes kitűnő terveit. A teljeség kedvéért elmondom, hogy bőven ért bennünket kudarc is. Két nagyon szép járási könyvtári kivitelezési tervünket nem sikerült megvalósítanunk: a nagyatádi és a barcsit. Ez utóbbi születése óta hazánk legnyomorultabb körülmények között működő járási könyvtára. Két évtized alatt nem sikerült meggyőzőnünk sem a járás, sem a nagyközség vezetőit, hogy tegyenek valamit könyvtárunk kedvezőbb elhelyezésére. A tréfa kedvéért említem: néha akasztófahumormal kifakadtam, hogy de jó lenne addig jó egészségben élni, míg az új Barcsi Nagyközségi-Járási Könyvtár megnyitja kapuit. Ez szimbolizálja nekem a matuzsálemi kort.

— *Kik segítettek eredményesen munkádat?*

— Mindenekelőtt munkatársaim, első sorban a vezető gárda. Olyan lelkes, hozzáértő, fiatal munkatársak nőttek fel a megyei könyvtárban és a járási könyvtárakban, akik növekvő szakismerettel, hivatástudattal, teljes szívvel dolgoztak a könyvtárhálózat felépítésén és az olvasómozgalom kibontakoztatásán. Ki nem mondott közös jelszavunk lett, hogy „Szívünk is ott legyen, ahol a kenyérünket szegjük!” Aki csak a meleg hivatalt látta a könyvtárban, annak hamarosan kedve szakadt és igyekezett gyorsan továbbállni.

Szívesen emlékezem az egykori Népkönyvtári Központra és utódjára, a Könyvtártudományi és Módszertani Központra, személy szerint *Sallai Istvánra*, akit én a közművelődési könyvtárhálózat nagyon képzett bábájának ismertem meg. Sok segítséget nyújtott a KMK a könyvtárosoknak, köztük nekem is ahhoz, hogy kezdeti botorkáló lépteinket céltudatosság és határozottság váltsa fel.

Biztonságot adott munkámban az is, hogy minden lényeges feladat esetén magam mögött érezhettem a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárügyi osztályának segítőkézségét.

Végezetül azt is el kell ismernem, hogy ha a Somogy megyei pártbizottságnak és a megyei tanácsapparátusnak nem lettek volna megértő és támogató tisztségviselői, semmire sem mehettem volna szervező és építő törekvéseimmel. Mint érdekességét említem meg, hogy a legkellemebb és legzavartalanabb kapcsolatomban a megyei tanács pénzügyi osztályával alakult ki. Nem volt olyan jogos anyagi kérésem, amelyet kellő mérlegelés után nem karoltak volna fel.

— *Hogyan fogadtad magas kitüntetésedet, az Állami-díjat?*

— Sohasem felejttem el: a lányom szaladt hozzám a könyvtárba a Minisztertanács pecsétes borítékát lobogtatva: „Édesapám, ebben bizonyosan valami jó jött!” — kiáltotta. Bizony hitetlenkedve olvastam a nagy hírt.

A kitüntetés engem arról győzött meg, hogy a mi társadalmunk valóban nagyon fontos ügynek tartja a kulturális felemelkedést, és akikre tartozik, valahonnan messziről figyelő szemekkel kísérik ezt a nekünk, néha csak nekünk, megszállott népművelőknek oly életbevágóan fontos munkát. A kitüntetés a későbbiekben erőt adott a nehézségek legyűréséhez, a provincializmus kicsinyeskedésének és gáncsoskodásainak elviseléséhez, munkánk lebecsülésének visszautasításához. Megerősödtem abban a hitemben, hogy legyűrhetetlen meggyőződéssel kell tovább dolgoznom, néhány helyi „szürke eminenciás” akadékoskodása ellenére is.

— *Ez úgy hangzik, mintha sérelem ért volna?*

— Túl sokat „nyüzsögtem” ahhoz, hogy kedvenc lehessenek. Sajnos, még azt sem írták a javamra, hogy nem a magam érdekében nyüzsögtem. Közel fél évszázada élek ezen a tájon, ismerem megyénk minden ösvényét és útkereszteződését, még kátyúit is. Ismerem a széljárást, meg a szélfogókat is. A múltamat tagadnám meg és önmagam becsülném le, ha csatlakoznék a begubózott, megbántott emberekhez.

— *Volt-e időd mozgalmas munkád közben magánéletre, családdal való foglalkozásra?*

— Egész bensőmmel annyira kötődöm családomhoz, és sorsom oly sokáig készített tőlük távol élni, hogy féltő szeretetem irántuk és gondoskodásom róluk egy percre sem csappant meg. Ma, amikor a hetvenedik évemet taposom, amikor az ember már hazafelé szedelődzik — ahogy

Somogyban mondják —, legfeljebb egyet mulasztottam el: közelebről szeretni őket. Az éh- és fagyhalál szomszédságában, a kilátástalanság legsúlyosabb perceiben bizony megfogadtam néhányszor, hogy ha egyszer hazavergődöm, csak értük fogok élni. Ez az egyetlen fogadalmam, amit nem egészen tartottam meg. Időm és szeretetem megoszlott a családom és munkám között, és bizony nem mindig fele-fele arányban.

— *Milyen most a közérzeted, hogy nyugdíjas vagy? Tudod-e élvezni a megérdemelt pihenést?*

— Furcsa fricska a sorstól, hogy 47 évi jó egészségben végigdolgozott szolgálat után, az utóbbi másfél évben egészségi állapotom megromlott. Nagyon nehezen tudok beletörődni abba, hogy a tovatűnő idővel a legtökéletesebb szerkezet is megkopik és lejár.

Mint József Attila írta: „Az idő elszívárog”, és én a töredékét sem tudom élvezni annak, amit nyugdíjas éveimre félretettem. Nem pihenek. Nem szakadtam el a közművelődéstől: a megyei tanács közművelődési bizottságának tagjaként s mint a megyei szakfelügyelet vezetője benne élek megyénk közművelődésében.

— *És a könyvtárak életében?*

— Mint olvasó sűrűn bejárom a megyei könyvtárba. Tagja maradtam a Könyvtáros szerkesztő bizottságának, ha nem is lehetek oly szorgalmas tagja, mint korábban. Örülök a könyvtárak sikereinek és osztozom gyarapodó gondjaikban.

— *Összegezésed?*

— Sebhelyes lélekkel ismét csak József Attilát idézem: „Felhő valék, már süt a nap. Derús vagyok és hallgatag.” Kiteljesedett életet élhettem. S ha örökséget nem is, de valamit mégis csak hagyok magam után. Majd egyszer mondja ki más énhelyettem, hogy nem éltem hiába.

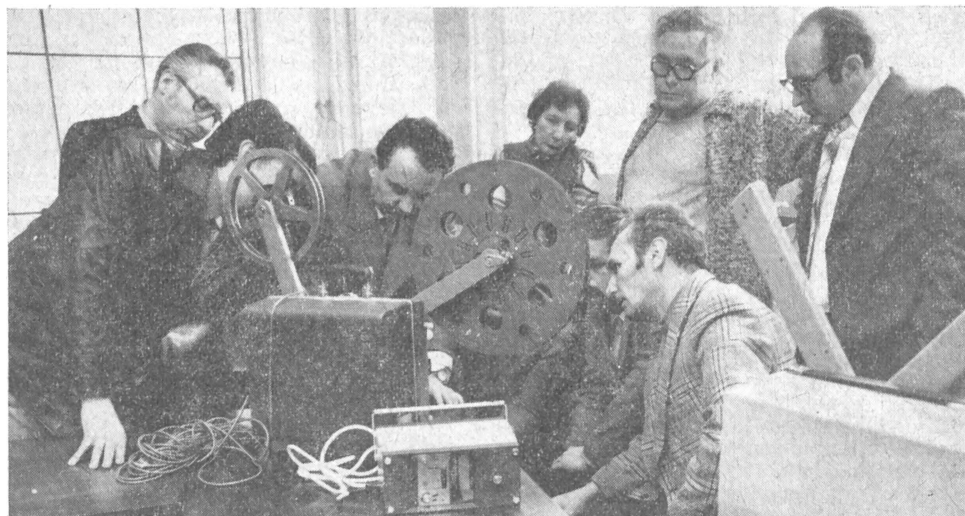
— *Kellner Béla tehát ez idén betölti hetvenedik évét. Nem kell a távoli jövőre várni, hogy kimondjuk: szép, alkotó könyvtárosi pályát futott be, munkájával marandó értékeket teremtett a magyar könyvtárügyben.*

Páldy Róbert

Szerkesztői üzenet

L. I. KÖNYVTÁROS (KAZINCBARCIKA). Kérdésére — és mások érdeklődésére —: kell-e miniszteri engedély ahhoz, hogy a már könyvtárban dolgozók felvétel nyerjenek valamelyik tanárképző főiskola (Szombathely, Nyiregyháza, az Egri Főiskolának Budapesten, a SZOT-iskolán működő részlege) könyvtár szakának levelező tagozatára, a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályától kértünk választ. E szerint valóban szükséges az Oktatási Minisztérium engedélye.

Az 1978/79-es tanévre február végéig lehetett engedélyt kérni. Az 1979/80-as tanévre vonatkozó felvételi tudnivalókról a kellő időben tájékoztatás jelenik meg a Művelődésügyi Közlönyben. Szíveskedjenek tehát figyelni a Közlöny következő számait.

Bemutatjuk

az első magyar központi eszköztárát

Az itt következő gondolatok megírására két dolog szolgált indítékul. Az egyik *Sallai István* cikke a Könyvtárosban (1977. 4. sz.), a másik a Könyvtártudományi és Módszertani Központ 1977. decemberében Győrött tartott értekezlete, amelyen az „A”-típusú könyvtárak igazgatói és feldolgozással foglalkozó könyvtárosai tanácskoztak a nem nyomtatott ismerethordozók könyvtári használatáról. A közművelődési könyvtárak szinte a kialakulásuktól kezdve gyűjtötték a nem könyv jellegű dokumentumokat is. Az utolsó két-három évtizedben viszont olyan nagy számban és széles skálán jelentek meg új ismerethordozók, hogy nyilvántartásuk, feldolgozásuk és forgalmazásuk mind több gondot okozott, mivel hiányzott a munkával kapcsolatos központi iránymutatás is. Még a legismertebb és leggyakrabban szereplő zenei részlegek ügyében sem történt végleges megállapodás. (Lásd a Könyvtáros hasábjain folyó vitát az 1976/11., az 1977/2., 4., 5., 6., 7. számaiban, valamint legújabban *Repka Magdolna* cikkét lapunk e számában.) Mindenképpen hasznos tehát az a kezdeményezés, amelyet a Könyvtártudományi és Módszertani Központ az említett értekezlet összehívásával elindított: a közművelődési könyvtárak ismerjék el a nem nyomtatott ismerethordozók létjogosultságát, és használatukat egységes rendszer alapján próbálják kialakítani.

Vitathatatlan, hogy a közművelődési könyvtáraknak gyűjteniük kell a nem nyomtatott ismerethordozókat is. Vitatott viszont az, hogy a különféle könyvtárak („A”-, „B”-, „C”-típus) milyen mélységben gyűjtsék, és szolgáltatásaik közé hogyan építsék be ezeket. De a gyűjtés, hasznosítás gondoljai mellé újabb kérdőjelet is tehetünk. Ugyanis az oktatásban is „mozgást” okoztak az ún. audiovizuális ismerethordozók. A folyamatban levő oktatási reform a legteljesebb mértékben számít a technikai eszközöknek és az általuk felhasználható anyagoknak az oktatásban történő felhasználására. A téma időszerűségét jelzi, hogy az ENSZ fejlesztési programjának hozzájárulásával *Országos Oktatástechnikai Központ* alakult hazánkban. E központ Veszprém-ben kapott végleges otthont. Az 1973. március 1-től működő intézmény feladata, hogy szakmai, módszertani központként elterjessze a technikai eszközök segítségével történő oktatást. A munka során a legszorosabb kapcsolatot tart az UNESCO illetékes szerveivel.

Az új intézmény és állománya

A központon belül az információs, dokumentációs anyagok gyűjtésére, tárolására és hasznosítására könyv- és médiatár (a továbbiakban eszköztárnak nevezzük) alakult. Ennek feladata az oktatás-

technika és oktatástechnológia elméleti, gyakorlati és információs igényeinek kielégítése. Az eszköztár funkciójából eredően a könyvek, folyóiratok mellett gyűjti a nem nyomtatott ismerethordozókat is. Így állományában megtalálhatók a hang-, képrögzítések, az ún. háromdimenziós stabil, mobil és manipulálható anyagok és eszközök. S a mindezekből összeállított — biztosan megjósolhatjuk, hogy a jövő oktatási rendszerében nagy jelentőségűvé váló — multimédia egységek, az oktatócsomagok.

Külföldön már évtizedek óta működnek az iskolákban információs központok és forrásközpontok, eszköztárak (és sorolhatnánk az elnevezéseket, melyek ezt a fogalmat takarják). Magyarországon a szaktantermek kialakulásának következményeként kezdték gyűjteni az iskolákban a nem nyomtatott ismerethordozókat. Van, ahol külön szertárban, eszköztárban helyezték el ezeket, de előfordul, hogy a könyvtár mellett vagy a könyvtárban adtak nekik helyet. A hazai, már működő, illetve kialakítandó eszköztáraknak kíván módszertani központja lenni az Országos Oktatástechnikai Központ könyv- és médiatára, ezért talán nem lesz fölösleges röviden bemutatni ezt az új intézményt.

Tárunk a gyakorlatban kívánja megvalósítani mindazokat az elképzeléseket, amelyeket a jövőben a korszerű iskolai eszközközpontnak nyújtania kell. A gyűjtemény a központ épületének második emeletén, 170 négyzetméter alapterületen kapott helyet, s egy nagyolvasóból, valamint a hozzá kapcsolódó raktárból áll. Ami első látásra is megkülönbözteti a hagyományos könyvtári olvasótermektől: felszerelése között megtalálhatók mindazok a technikai eszközök, amelyek segítségével az új ismerethordozók láthatóvá, hallhatóvá tehetők, bemutatathatók. A könyv- és folyóiratolvasásra, jegyzetelésre alkalmas asztalok mellett külön „technikai” sor van a könyvtárban, ahol a diafilmek, hurokfilmek, mikrofilmek, videofilmek stb. „olvashatók”. Már ebből a felsorolásból is kiderül, hogy a nem nyomtatott ismerethordozók széles skálája található meg itt. Ezeknek az anyagoknak egy része szabadpolcon, az olvasóteremben kapott helyet. A használók tehát a könyvtáros segítsége nélkül is levehetik a polcra a kívánt szakanyagot, és megfelelő technikai eszköz segítségével „olvashatják”. A gépeket kívánságra természetesen az olvasótermi könyvtáros is működteti.

A közművelődési könyvtárakban is gyűjtött és felhasznált ismerethordozókon kívül megtalálható a gyűjteményben az írásvetítő fólia (transzparens), a képmagnó (videomagnó) a maga szalagos és kazettás anyagával. A hangosított

diasorozat jelenléte pedig már jelzi azt az irányt, amely felé „tárgulniuk kell” a könyvtáraknak. Különösen gazdag az idegen nyelvek tanulásához használható oktatócsomag (programcsomag), amelyben a tankönyv, gyakorlókönyv mellett diafilm, hangszalag, transzparens is található. A nyelvtanulás az oktatócsomag segítségével eredményesebb és gyorsabb is a hagyományos, csak verbális módszerrel.

A nyelvtanulást segítő oktatócsomagokon kívül természetesen más tantárgyokhoz is készültek ilyen segédeszközök. Az Országos Oktatástechnikai Központ gondozásában készült a „Főnevek világa” című nyelvtani és a „Ponthalmazok” című matematikai oktatócsomag. A külföldről beszerzettek között olyanok szerepelnek, mint például a „Programozott tanulás az általános iskolában — alsótagozat”, és a módszertani témával foglalkozó „Egyéni oktatócsomag készítése”.

Az állomány elméleti és gyakorlati hasznosítása egyaránt feladata a könyvtáraknak. A hazai oktatásügy több év óta hivatalosan is elismeri az oktatástechnika szerepét, viszont alkalmazásának pedagógiai tapasztalatai még kevésbé terjedtek el, ezért nagy feladat vár a kutatókra. A könyvtár fontos feladata tehát, hogy szakirodalmat és nem nyomtatott ismerethordozókat egyaránt adjon a kutatók kezébe. Ezt az igényt több forrásból lehet kielégíteni. A veszprémi könyv- és eszköztárba a külföldi, főleg angol nyelvtanulási területéről évenként 3—4 ezer dollár értékű könyv érkezik. (Jelenleg 831 kötetből áll az idegen nyelvű állomány.) Nagy része közvetlenül kapcsolódik az oktatástechnikához, annak pedagógiai felhasználásához. A 60 külföldi folyóirat fele a különböző országok oktatástechnikai lapjából tevődik össze. Az eszköztár a nyomtatott dokumentumokon kívül rendszeresen gyűjti a külföldön készült, nem nyomtatott oktatási ismerethordozókat. A nem nyomtatott ismerethordozók adatait tartalmazó, 1978 elején megjelent katalógus 1130 tételének 57 százaléka külföldi dokumentumokat ír le. (Rövid ismertetését l. külön is.)

Gondok — tennivalók

A különféle nem nyomtatott ismerethordozók részletes bemutatása helyett a továbbiakban inkább néhány problémáról szólok. Ezek közül első helyen áll a nem nyomtatott ismerethordozók gyűjtése. Tény, hogy az ilyen jellegű anyagok nagy része az oktatásban használható, ezért beszerzésében főként az iskolák érdekeltek. De a jelenlegi — kis mértékű — elterjedése mellett is vannak már párhuzamos beszerzések. Tehát össze kel-

MTI Fotó — Rózsás Sándor felvételei

lene hangolni az iskolai és a közművelődési területek tevékenységét már most, amikor még jóformán az alapok lerakásánál tartunk. Jelenleg például a filmek (oktatófilmek, ismeretterjesztő, munkavédelmi stb. filmek) forgalmazását a megyei filmtárak végzik. A hanglemezeket, diafilmeket, mikrofilmeket a könyvtárak gyűjtik, az oktatásban használható egyéb ismerethordozókat — mint például az írásvetítő fólia és az egyéb, ún. háromdimenziós anyagok, műalkotások, modellek, manipulálható játékok stb. — az iskolák vásárolják, gyűjtik, de azt is tudjuk, hogy az említett dokumentumok nincsenek mindig gazdaságosan kihasználva. Külföldön már régóta működnek körzeti, városi központok, amelyek a hozzájuk tartozó (5—10 vagy több) iskolát ellátják az oktatásban felhasználható ismerethordozókkal. Az ésszerű felhasználásnak ez az első lépcsője. De az is köztudomású, hogy az iskolai oktatásban használható anyagokat a közművelődés szintén alkalmazni tudja.

Napjainkban már kísérletek folynak komplex művelődési intézmények kialakítására a múlt évben megjelent, „Irányelvek a kis települések kulturális ellátásának javítására és a komplex művelődési intézmények létesítésére” című do-

kumentum alapján (Könyvtáros, 1977/3. sz.). A kialakítandó komplex intézményeknek egyik lényeges része, első lépcsőfoka lehet a közös eszköztár megszerzése, működtetése.

Az ilyen jellegű „eszközközpontok”, „információs központok”, eszköztárak közös létrehozása, működése mindenképpen hasznos lehetne mind az oktatás, mind a közművelődés számára, végső soron a társadalom számára. Gond az is, hogy a különféle ismerethordozók gyártásával több szerv foglalkozik (Diafilmgyártó Vállalat, Mafilm, Hanglemezgyártó Vállalat stb.), és terjesztésük sincs egy kézben. Mindennek az a következménye, hogy senkinek sincs áttekintése arról, mi jelent meg, mi várható, és a megjelent eszközök milyen területen használhatók fel. Mindenképpen hasznos lenne a Könyvtárellátó mintájára létrehozni a nem nyomtatott ismerethordozók terjesztésével — és minősítésével — foglalkozó szervezetet. Ennek viszont feltétele, hogy legyen egységes címlírás, katalogizálási szabvány, melynek alapján a vásárlók, felhasználók eligazodhatnak a forgalomban levő ismerethordozók dzsungelében. Ha most, a kezdeti időben nem teremtünk rendet, nagyon nehéz lesz az elmulasztottakat pótolni a következő években.

*

A felvázolt gondolatok, ismertetett gondok nem újak, foglalkozott már velük a Könyvtáros is. Megoldások viszont az elvi alapok tisztázása után gyakorlati lépéseket követel. Az oktatásban a következő évek a folyamatban levő iskolareform következtében változásokat hoznak, s ezek minden bizonnyal az oktatástechnikai eszközök, anyagok nagyobb mérvű felhasználását eredményezik. A közművelődési intézményeknek (könyvtár, filmtár, művelődési ház stb.) is egyre többet kell vállalniuk a permanens képzésből. A tervszerű, átgondolt, hasznos együttműködés útján a közös információs központok kialakítása is egy lépcsőfok lehet.

Végül az *Országos Oktatástechnikai Központ címadatai*: 8201 Veszprém, Schönherz Zoltán u. 2. Telefon: 11-351, 11-352, 11-353. Telex: 32-310.

Dr. Tóth Dezső

IRODALOM

- Celler Zsuzsa*: Az új típusú iskolai könyvtárak, forrásközpontok. = Audio-Vizuális Közlemények. 1977. 4. sz.
Duzs János: Média-tárak fejlesztésének és vezetésének néhány kérdése. = Audio-Vizuális Közlemények. 1976. 2. sz.
Kótai Ferenc: Audio-vizuális eszközök a közművelődésben. = Audio-Vizuális Közlemények. 1973. 1. sz.
Porcsalmy János: A debreceni és a Hajdú-Bihar megyei művelődési ház film- és szemléltetőeszköztára. = Audio-Vizuális Közlemények. 1974. 6. sz.
Ujczné Orbán Magda: Információs központok kialakulása az iskolákban. = Audio-Vizuális Közlemények. 1976. 5. sz.
Varga Sándor: AV eszközök a közművelődésben. = Audio-Vizuális Közlemények. 1977. 2. sz.

Megkezdtük a hanglemezek kölcsönzését

Kölcsönzőn-e lemezeket a közművelődési könyvtár? Gyakorló zenei könyvtáros lévén, számomra egy pillanatig sem volt kétséges az *igenlő* válasz. Annál inkább a *mit* és a *hogyan*.

Régen foglalkoztatott a gondolat, hogy a külföldi könyvtárak példájára (esetleg a miskolci Szabó Lőrinc Könyvtár gyakorlatát követve) valamiféle kísérletet végezzek a hanglemezkölcsönzés megvalósítására. Szóba jött az a lehetőség is, hogy selejt lemezeinket használjuk fel erre a célra, ezt az elgondolást azonban — egyetértve a könyvtár vezetőségével — elvettem. Hiszen a forgalomból kivont könyveket sem kölcsönözzük, másrészt pedig használható következtetéseket sem lehetett volna ilyen módon levonnunk. (A lemez minőségére gondolok itt főként, hiszen eleve nem kifogástalan példányokról lett volna szó.) A kölcsönzési igények viszont fennállnak, és mérhetőek is. Hanglemezvásárlási keretünk évente 30 ezer forint, s ez az összeg csak azt teszi lehetővé, hogy szűkösen beszerezzük a hanglemezpiac — gyűjtőkörünkbe vágó — újdonságait. Ugyanakkor a teljes állományunk kölcsönzését éppúgy elfogadhatatlannak tartom, mint az elzárkózást a kölcsönzés elől.

A Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztálya — ismerve állásfoglalásunkat a hanglemezkölcsönzés kérdésében — 1977. október 19-én értesített bennünket, hogy a központi kulturális alap 70 ezer forintot juttat Heves megye könyvtárainak hanglemezek beszerzésére. Meghatározta az összeg felhasználását is: a lemezállomálynak elsősorban a nyelvtanulást, az irodalomtanítás szemléltetését, valamint a komolyzene megkedveltetését kell szolgálnia, és a beszerzett lemezeket kölcsönözni kell. A támogatásból a hatvani Ady Endre Városi Könyvtár 10 ezer forintot kapott.

A rendelkezésünkre álló 60 ezer forintból 51 560 forintért 646 hanglemez vásároltunk: 536 komolyzenei, 78 irodalmi, illetve dokumentum-, valamint 32 nyelvleckelemelt. Mivel lemezen csak 1—1 garnitúra Linguaphone kiadású angol és német nyelvleckét tudtunk beszerezni, az MRT közönségszolgálatától 57 db orosz, francia és angol nyelvi anyagot tartalmazó tanszalagot vásároltunk. Ezek ára 8436 forint volt. Az újonnan vásárolt anyag teljes állományunknak csaknem egyharmadát teszi ki. A hatvani könyvtár 120 hanglemez vásárolt, ami teljes lemezállományának 7 százaléka.

Most tehát már volt *mit* kölcsönözni — ezután a *hogyan*t kellett eldönteni, mivel erre vonatkozólag a magyar nyelvű szakirodalom nem közöl iránymutató szempontokat. Úgy látszik, minden könyvtárnak önállóan kell a módszereket kidolgoznia.

A lemezkölcsönzés módja

Az állománybavétel után külön jelzéssel láttuk el a kölcsönzésre szánt példányokat, s a raktározás is külön szekrényben történik. Sajnos, a szabadpolcos tárolást egyelőre nem tudjuk megoldani, pedig ez volna a legideálisabb egy — külön erre a célra szánt — lemezjátszóval, amelynek segítségével a felvételből valamennyit meg is hallgathatna a kölcsönző. Jó lenne tudni, hogyan oldják meg másutt a szabadpolcos elhelyezést!

Nálunk betűrendes szerzői és címkatalógusból tájékozódhat az érdeklődő, a kötetkatalógus megjelentetése pedig folyamatban van. A könyvtár beiratkozott olvasói 4 hetes időtartamra egyszerre 5 hanglemez vagy szalagot kölcsönözhetnek, darabonként 1 forint kölcsönzési díjért. Első alkalommal nyilatkozatot írnak alá, amelyben anyagi felelősséget vállalnak a kölcsönzött művekért. Minden lemeznek és szalagnak kölcsönzőkártyája van, ezen igazolják aláírásukkal az átvételt a kölcsönzők, akik pirossal írott — Hanglemez feliratú — olvasójegyet kapnak. A kölcsönzőkártyák a személyi lapokba kerülnek, a nyilvántartás lejárati dátum szerint történik.

1978. február 1-től március 15-ig összesen negyvenhárman 201 hanglemez és 15 magnótekerceset kölcsönöztek. Közöttük 14 középiskolás, 10 főiskolai hallgató, 6 tanár, 6 könyvtáros volt, de a kölcsönzők között volt szakmunkástanuló, orvos, műszerész, adminisztrátor, londiner, gépészmérnök, OTP-dolgozó is. Jellemző a megkérdezett matematika szakos főiskolai hallgató válasza, aki — igen gyakori kölcsönző lévén — azért örül ennek a lehetőségnek, mert szombaton és vasárnap, amikor több szabad idővel rendelkezik, kedvére való zeneműveket hallgathat. Az orvos nyelvtanulási célra kölcsönöz, a tanárok főleg a tanórákon szemléltetnek a lemezekkel.

MTI Fotó — Manek Attila felvétele

A kölcsönzött dokumentumok

A másfél hónap alatt az érdeklődők 130 zenei, 14 irodalmi, 4 dokumentum- és 53 nyelvi anyagot tartalmazó, összesen tehát 201 hanglemezt, illetve — nyelvtanulási céllal — 15 magnószalagot kölcsönöztek.

A hatvaniak szintén február 1-én kezdték a kölcsönzést, s már az induláskor kész füzetkatalógus állt rendelkezésükre. Húszan 36 lemezt kölcsönöztek az említett időszakban. A kölcsönzők nagy hányadát középiskolások alkotják, akik 32 zenei és 4 irodalmi lemezt vittek el.

Mind a kölcsönzések, mind a visszahozások megvizsgáljuk a lemezeket, ám idő és hely hiányában csak „szemrevételezéssel”, hiszen a kölcsönzés a helybenhallgatással azonos időben történik. Eddig 98 lemezt és 11 magnótekereszt hoztak vissza a kölcsönzők, egytől egyig kifogástalan állapotban.

A kölcsönzés megkezdése óta a helybenhallgatók száma nem csökkent észrevehetően, talán csak a társadalmi ünnepek előtti másolási igények változtak nagyobb számban lemezkölcsönzéssé.

Lehet, hogy merészségnek tűnik, de elképzelhetőnek tartom, hogy ezt a szolgáltatást a hálózatra is kiterjesztjük. Ahol igény van a hanglemezkölcsönzésre, és ez anyagilag is megoldható, lehetőséget kell teremteni megvalósítására. Természetesen, erre a célra okosan-gondosan mérlegelve kell kialakítani olyan külön állományt, amelyet a prezens anyaggal párhuzamosan kell gvarapítani!

Tudom, hogy ilyen rövid idő után még nem értékelhetjük megfelelően az új szolgáltatást, szándékom is csupán az volt, hogy bemutassam — *mi így csináljuk!*

Repka Magdolna

Kitüntetések

A kulturális miniszter a Nemzetközi Nőnap alkalmából, eredményes munkája elismeréséül *Halász Lászlónénak*, a Szolnoki Megyei Könyvtár munkatársának a KIVÁLÓ MUNKAÉRT kitüntetést adományozta.

Az oktatási miniszter nyugállományba vonulásuk alkalmából *Kovács Jánosnénak*, az Egyetemi Könyvtár takarítónőjének és *Nagy Domokosnénak*, az Egyetemi Könyvtár telefonkezelőjének a KIVÁLÓ DOLGOZÓ kitüntetést adományozta.

Sepertórium

„NAPIRENDEN”

Napirendi pont az x-i közös községi tanács végrehajtó bizottsági ülésén: A könyvtár helyzete, az olvasómozgalom feladatai.

Öröm tölti el szívünket, ha ilyen napirenddel kapunk meghívást. Persze, azt nem csak úgy egyszerűen küldik, hanem igen sokszor úgy küldetjük. Hírét hallván a testületi ülésnek, vagy megtudván a járási hivatal kimutatásából, elme-gyünk a helyszínre, és ott megkérde-zük: meghívót küldenek? Mert jönnénk szívesen, ha hívnának. Így azután tény-leg meg is hívnak bennünket.

Az írásos beszámoló tartalmazza a könyvtár jellemző adatait, több összeha-sonlító viszonyszámot, s az olvasómoz-galom akadályait is jelzi: rossz a fűtés, vagy nincs mire rakni az új könyveket, s más ilyen szomorú dolgokat.

A vita megnyitásakor elsőnek szól hoz-zá az önkéntes tűzoltóság parancsnoka, aki nemrégén valami fejtágitón volt. Szerinte sok a számadat, de egy szó sincs a beszámolóban az olvasómozgalom je-lentőségéről, s nem tudatosítja a könyv-tár szerepét a település életében. Ezt, ugye, kiemelt feladatként elő kellene ír-ni: tudatosítsunk! E javaslattal mindenki egyetért, sőt az ülés elnöke meg is told-ja azzal, hogy a könyvtár illeszkedjék bele az időszzerű politikai feladatokba.

Mit tehetünk? Teljesen igaza van a vb-elnöknek, bele kell illeszkedni az idő-szerű feladatokba! Am az olajkályha adagolója rossz marad, a könyvvállá-nyokra nem fér több könyv, sőt a 60 wattos villanykörtét sem ártana egy job-ban világítóra kicserélni. Igaza van a tűzoltás felelősének is, nem volt szó a beszámolóban az olvasómozgalomról, csak mindenféle ide nem tartozó adatok-ról, mint amilyen az olvasók száma, kor, foglalkozás szerinti megoszlás, a köl-

csönzött kötetek száma, azok műfaji megoszlása, az egy olvasó által évenként kölcsönzött kötetek átlagszáma; ezeknek pedig valóban semmi közük az olvasó-mozgalomhoz! Így hát magyarázkodunk egy kicsit, kérdezzetjük, mi lenne, ha könyvvállványt vennének, vagy a kályhát megjavíttatnák, s de jó lenne, ha a ta-karító is gondosabban takarítana... Azt felvetni se merjük, hogy a vb tagjai is beiratkozhatnak a könyvtárba, és a jó példán kívül ráadásul olvashatnának is.

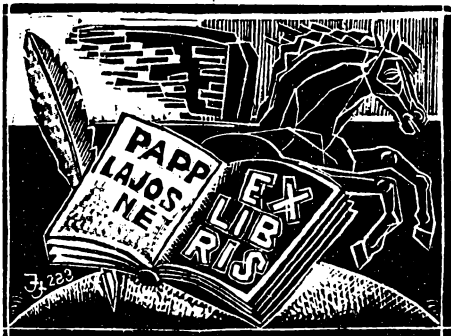
Az elnöki összefoglaló megállapítja, hogy átmeneti nehézségek vannak, ezek megoldásához hiányoznak a feltételek. Ezt a kérdést majd megvizsgálják. Vi-szont nagyon fontos az olvasómozgalom, azt fel kell lendíteni, a határozat végre-hajtásáért felelős a községi könyvtáros.

Az eldobott bumeráng visszaérkezett, fejbetalálta a könyvtárost, ülhet a rosszul fűtött könyvtárban, rakhatja a könyvet akár a padlóra is, ezek átmeneti nehé-zségek, lényeg az „olvasómozgalom”. Azért meg úgyis ő a felelős, megkapta hozzá a segítséget is, mert hiszen kiemel-ték annak fontosságát határozatilag. Sőt! Egyhangúlag!

N. községben vizsgálják a könyvtári munkát. A könyvtáros egyúttal függetle-nített népművelő is, külön könyvtárosi tiszteletdíjjal. Szóbeli beszámolójában benne van minden: a könyvtári törvény eleje, hátulja, indokolása, a megyei, já-rási, községi népművelési határozatok, **meg amit akarunk.** Arról, hogy a folyó évben a beiratkozási naplóban még egyetlen név sincs, hogy a munkanapló-jában valamikor április végén abbahagy-ta a kölcsönzések bevezetését — s most immáron már ősz van —, hogy csak minden negyedik-ötödik jegyzéken ren-del könyvet, emiatt az előző évben mennyi pénz maradt meg, s hogy hány-szor nem találtuk kölcsönzési időben a helyén, persze nincs egy szava sem: mi-nek az ilyesmivel dicsekedni? Hozzászó-lásában a járási könyvtár képviselője mindezt elmondja, hadd tudja meg a va-lóságot a tisztelt testület.

Részletek a vitából:

A végrehajtó bizottság elnöke: Nem ér-tem a járási elvtársat, miért nem veszi észre, hogy korszerűsítettük a könyvtá-rat, szép új berendezést kapott, a könyv-táros a könyveket áldozatos munkával felrakja a polcokra, s öröm bemenni a könyvtárba, milyen szépen állnak ott sorban a könyvek! (Igen, ez tény! A könyvek a polcokon állnak.)

Az áfész helyi részlegvezetője: Nem tudom, miért követelnek egyesek annyiféle nyilvántartást, meg statisztikát? Ki se látszunk a statisztikából! A munka fonos, nem a statisztika! Különben is, mit lehet tudni, hogy amit bevezettünk a nyilvántartásba, azt olvasták-e, és van-e haszna? Majd lesz olyan gép, hogy azt rákapcsolják az olvasó fejére, s akkor megtudjuk, mit értett meg belőle! De addig? Minden úgyis csak papír marad!

Iskolaigazgató: Nem tudom, hogy miért nincs forgalom, mikor olyan szép foglalkozást tartott a könyvtáros a gyerekeknek, mikor meglátogattuk a művelődési házat, mindenkit megtanított, hogyan kell a könyvtárat használni. Igen hálásak vagyunk érte!

(Itt kellett volna a járási elvtársnak a méregtől felrobbannia: A gyerekek tudják, mire való a könyvtár, csak éppen nem iratkoztak be, s ha könyvért indulnak, zárva az ajtó!)

Nemtudomki vb-tag: Nem kell támadni a könyvtárost, hiszen olyan szépen megszervezte a tűzoltóbált! És még azt mondják, nem dolgozik!

VB-titkár, úgy is, mint a szakigazgató szerv vezetője: Próbálná megmagyarázni, hogy vannak ugye törvények, meg rendeletek, meg kellene statisztikai fejelem, meg munkafejelem is, meg azért biztosan csak kellene azok a nyilvántartások...

Nemtudomki (újból): Ha annyira akarják, írni kell valamit abba a nyavalyás

naplóba! Különben is, elvtársak, nem szép azt mondani, hogy a könyvtáros elmulasztotta a feladatát, meg ilyesmit még jegyzőkönyvbe is akarunk venni! Mit szól majd a falu, micsoda állapotok vannak itt!

VB-elnök: Helyes, nagyon helyes, magam is rosszalom. A jövőben ilyesmit nem szabad leírni, utasítom a titkár elvtársat. Nem szabad senki becsületébe gázolni!

A járási elvtárs szólna még (de miért?), s mielőtt még szólhatna, a vitát lezárják. Egy tanácskozási joggal meghívott ilyenkor már csak hallgathat. Az értékes, igen értékes hozzászólások megköszönése után senkit sem marasztalnak el, csak egy ügyes oldalvágással a járási és a megyei elvtársak kapnak egy jól irányzott üttést: mindig személyeskednek, meg piszkálódnak! S aztán lehet határozni az „objektív és szubjektív nehézségek elhárítására teendő intézkedések” ügyében. (Igy legalább senki sem tudja, mit is kellene igazában cselekedni!)

Es mindezt ki a hibás? Ki a felelős? Csakis, aki megbontja a békét, ilyen, mint jómagam, egyesegyedül! Itt van, már megint itt van: ezzel az írással is személyeskedem és piszkálódok, rossz hírbe hoztam másokat. Meg is érdemlem, hogy végre egyszer intézményesen elmarasztaljanak mindezt!

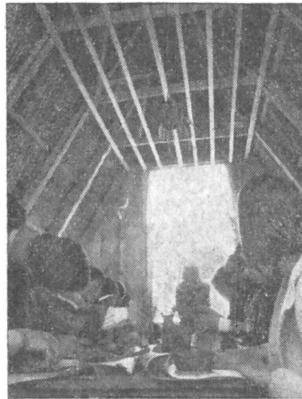
Urbán László

(A Vas megyei Könyvtárak Értesítője)

NYÁRI FOGLALKOZTATÓVAL bővült az ásothalmi Petőfi emlékkönyvtár. A jó munkájáról és sokoldalú társadalmi kapcsolatairól nevezetes Csongrád megyei községi könyvtár gyermekolvasói számára a könyvtár udvarában külön épületet készíttetett a tanács. A nagy társadalmi segítséggel megvalósított építkezésben többek között a helybeli serestelep, az olajbányászok és a dorozsmai vasutasok szocialista brigádjai vetek részt. Az április 10-én felavatott csupa tetős, náddal borított épületben 36 négyzetméter áll a gyermekolvasók rendelkezésére összeszervezettek, játékok és szakmai foglalkozások céljára. Az egyszerűen berendezett, de ízléses, otthonos környezetben az első — szüneti

Hírek

— foglalkozást Fűz Vera szegedi keramikus, a könyvtár egykori olvasója

Horváth Dezső felvétele

tartotta, aki a hetedik-nyolcadik osztályos tanulóknak a jövőben havonta vezet majd agyagformázó szakkört. A könyvtár tervei szerint a későbbiekben rendszeresen hívnak meg más alkotókat is az ásothalmi gyermekolvasókkal való találkozásra.

HÉT SZOCIALISTA TUDOMÁNYOS AKADÉMIA képviselőinek részvételével tudományos konferenciát rendezett a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára. A Nemzetközi Társadalomtudományi Információs Rendszer (MISZON) programja keretében ápr. 11—13-án lebonyolított tanácskozás tárgya az interdiszciplináris kutatások információellátása volt, s a bevezető előadást Szalai

Sándor akadémikus tartotta. A konferencia anyagát előreláthatólag közreadja az Akadémiai Könyvtár, mégpedig nemcsak magyarul, hanem idegen nyelvű fordításban is. (R. Gy.)

TÖRTÉNELEMTANÍTÁS ÉS KÖNYVTÁR címmel április 11—12-én tanácskozást rendezett Debrecenben, a Déri Múzeum előadótermében a Magyar Történelmi Társulat és az Országos Pedagógiai Intézet. A tanácskozás megjelent Szabolcs Ottó, a Magyar Történelmi Társulat főtákará is. A megnyitó beszédét Szekeres Antal, a Hajdú-Bihar megyei Tanács művelődésügyi osztályának vezetője mondotta, majd Waczulik Margit egyetemi vezető gyakorlótanár (Budapest) „A korszerű történelemtanítás és a könyvek”, Gellér Ferencné, a Hajdú-Bihar megyei Könyvtár munkatársa pedig „Könyvtárak a történelemtanításért” címmel tartott előadást, amelyet sok korreferátum és vita követett.

KITÜNTETÉS. A Nép-köztársaság Elnöki Tanácsa hazánk felszabadulásának 33. évfordulója alkalmából, eredményes munkájának elismerésül a MUNKÁR-DEMREND ezüst fokozata kitüntetés adományozta Páldy Róbertnek, a Könyvtáros c. folyóirat nyugalmazott felelős szerkesztőjének.

ÁPRILIS 20-ÁN HALÁLRA GÁZOLTA a villamos Mikolai Agnest, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ tájékoztatói osztályának munkatársát. 1967 — Ughy Jenő halála — óta ő a harmadik könyvtáros, akinek halálát villamos, illetve autó (Simon Mária Anna, 1969) okozta. Mikolai Ágnes egy és egy negyed éve dolgozott a KMK-ban, mindössze 21 éves volt...

ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETET tartott márc. 15—16-án Szolnokon és Martfűn a Szakszervezetek Országos

Tanácsa a szakszervezeti központi könyvtárak igazgatói számára. A Szolnoki SZMT Központi Könyvtár rendezésében lebonyolított, jól sikerült tanácskozáson André Miklós a szakszervezeti könyvtárak elmúlt évi eredményeiről és ideai feladatairól tartott vitaindító előadást, Szenté Ferenc a közművelődési könyvtárhálózatok együttműködésével, Katsányi Sándor a főfoglalkozású könyvtárosok továbbképzésének kérdéseivel foglalkozott, Dénes Pál, a vendéglátó könyvtár igazgatója pedig a Szolnok megyei olvasómozgalom eredményeit, a könyvtári kapcsolatrendszer helyzetét és fejlesztési lehetőségeit ismertette. Az élénk és gondolatgazdag vitában felszólt Maróti László, a SZOT kulturális, agitációs és propagandaosztályának helyettes vezetője is.

HAT ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁST szervezett negyedév alatt a Kiskunmajsai Községi Könyvtár, amely a mezőgazdasági témájú első öt előadást a Jonathán Szakszövetkezettel közösen rendezte. A hatodik előadást dr. Czeizel Endre kandidátus tartotta a genetikai kutatások időszzerű kérdéseiről. (Za. I.)

A ZÁHONYI ÁLLOMÁS ún. kultúr-várótermében másfél év óta négyszáz kötetes letéti könyvtár működik. Az állományt a szakszervezeti könyvtár kéthavonként cseréli. Az élénk forgalmú kölcsönzőhelyen az utasok személyi igazolványuk ellenében kaphatnak helybenolvasásra könyveket, folyóiratokat, de kölcsönözhetnek sakkot, és könyveket is vásárolhatnak: másfél év alatt csaknem százezer forint értékű könyv talált gazdára az állomáson.

NYUGALOMBA VONULT FODOR PÁLNÉ, a Pécsi Megyei Könyvtár igazgatója, aki húsz évig állt az intézmény élén. Utóda DR. ROMÁN LÁSZLÓNÉ, a Baranya megyei Tanács továbbképzési és módszertani intézetének vezetője, korábban — tizenhét évén keresztül — a Pécsi Egyetemi Könyvtár osztályvezetője, illetve igazgatóhelyettese. Dr. Román Lászlóné társadalmi tisztségeket is betölt: több mint másfél évtized óta tagja a megyei városi tanácsnak, az igazgatási és jogi bizottság elnökhelyettese, továbbá tag a megyei TIT-szervezet ügyvezető elnökségében is.

DR. ADAM WYSOCKI, az Unesco általános információs programjának igazgatója a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának meghívására április első napjaiban Budapesten tartózkodott. A Magyar Unesco Bizottság, valamint az Akadémiai Könyvtár rendezésében vezető hazai szakemberek számára konzultációt tartott az Unesco információs politikájának időszzerű kérdéseiről, továbbá megbeszéléseket folytatott tudományos és kulturális életünk néhány képviselőjével is. (R. Gy.)

A számítógépesítéstől a könyvtárak versenyéig

Miről írt a csehszlovák szaksajtó az elmúlt évben?

Magyarországon — főként a KDSZ (Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom) és a TMT (Tudományos és Műszaki Tájékoztatás) jóvoltából — igazán gyakorta és rendszeresen olvashatunk referátumokat csehszlovákiai kollégáink cikkeiről, tanulmányairól. Ha most mégis vázlatot készítettünk az ottani szaksajtó 1977. évi számaira támaszkodva, azért tesszük, hogy az egyedi-egyéni teljesítmények helyett a csehszlovák könyvtár- és tájékoztatásügy kerek egy esztendejét, a sikereket és gondokat, illetve a szaksajtóban tükröződő elvi és gyakorlati törekvéseket állíthassuk érdeklődésünk középpontjába.

A központi szaksajtó — írjuk inkább csak emlékeztetésképpen — a miénkhez hasonlóan tagolódik. A fő különbség az, hogy két típust is két-két lap képvisel. Így van két Könyvtáros-szerű folyóiratuk, a cseh *Čtenář* és a szlovák *Čitateľ* (mindkettő Olvasó-t jelent). A két TMT-szerű orgánium egyike *Technická Knihovna* (Műszaki Könyvtár), másika pedig *Československá Informatika* (Csehszlovák Informatika) címmel jelenik meg. Noha mindkettőt Prágában szerkesztik, a szakmai tájékoztatási rendszer megőrzött országos egységének a jegyében mindkettő szövetségi szintű feladatokat lát el. A *Technická Knihovna*-ban nyomokban még fellelhető a módszertani jelleg, egyébként profilja nagyjából azonos a *Československá Informatikáéval*.

Az eddig felsorolt négy, havi periodicitású lapot követi a kéthavonta megjelenő *Knížnice a Vedecké Informácie* (Könyvtárak és Tudományos Tájékoztatás), amelyet a *Matica slovenská* ad ki. Periodicitásából következtetni lehet rá, terjedelmesebb publikációi alapján pedig bizonyítani, hogy esetében a mi Könyvtári Figyelőnkhez hasonló folyóirattal van dolgunk.

Elméleti pezsgés, a korszerű módszerek térhódítása

Amire a hazai szaksajtóhoz szokott szem a csehszlovákiaiban először felfigyel, az az elméleti közlemények nagy száma. Mivel ezek a közlemények szinte egytől-egyig informatikai alapozásúak, úgy tűnik: Csehszlovákiában igen előrehaladott az a folyamat, amelynek végeredményeként a könyvtárosok és a tájékoztatók szakmájuk elméleti vezérfonalául egyaránt az informatikát vallják majd magukénak.

A csehszlovákiai informatikai iskola egyébként az informatikát nagyon tágan értelmezi: mindent a tárgyának tekint, ami az információk képzésével, közvetítésével és felhasználásával kapcsolatos, kivéve — természetesen — az információ és konkrét tárgya közötti viszonylatokat. Ezeknek értékelése-értelmezése ugyanis az egyes szaktudományok feladata.

A szorgos elméleti munkálkodásnak köszönhető, hogy a korábban bibliográfiának, bibliográfia-tudománynak és könyvtártudománynak nevezett ismerethalmazok, misztifikáló elemeiktől megszabadítva, fokozatosan áttelepültek az informatikai ismeretek körébe, és velük együtt szerveződtek valóságstükrözőtető rendszerbe.

A tágas tárgymeghatározás az informatikai kutatást lépten-nyomon olyan jelenségek és folyamatok ismételt vizsgálatára készíti, amelyeket már más tudományágak is tanulmányoztak. Nyilvánvaló: ha nem akarja magát diszqualifikálni, nem maradhat el tőlük megközelítésének pontosságában, eljárási módjainak korrektségében és megállapításainak helytálló voltában.

Ez a helyzet az informatikai kutatókat serény munkára ösztönözte. El kellett sajátítaniuk, és részben kidolgozniuk azt a fogalmi és módszerbeli apparátust, amelynek alkalmazása révén kutatásaik újszerű, azaz informatikai nézőpontúvá váltak. Eközben azonban nem voltak álszemérmesek: a korábban kifejlődött szaktudományokból (pl. filozófia, lélektan, szociológia, nyelvészet, matematika, logika stb.) minden olyan eredményt és kutatási módszert tudatosan átvettek, ami az informatikai nézőpont érvényesítésére is alkalmasnak látszott.

A más szaktudományokkal való — a gyakran közös tematikában és a többé-kevésbé rokon módszerekben egyaránt megnyilvánuló — szoros kapcsolat szép számmal eredményez interdiszciplináris jellegű vállalkozásokat. Így például az 1977. évi termésből az *Értékelés az információban* c. dolgozat a filozófiával, a *Szakszövegek befogadása* című a lélektannal, az *Információs tevékenység és az emberiség jövője* a szociológiával, a *Tárgyszavazás mondatnyi problémái* a nyelvészettel áll kapcsolatban. A matematikai és a logikai kapcsolódású dolgozatok sorára talán példát sem kell hoznunk.

Az is igen gyakori, hogy a szerzők egyszerűen a másutt bevált módszerek könyvtári és szakirodalmi alkalmasságát próbálják ki. Ilyen dolgozatok például: *Az általános rendszerelmélet szerepe a könyvtár racionális irányításában és automatizálásában*, *A szakmai információs rendszerek funkcionális hatékonyságának mérése*, *Bibliometriai elemzések eredményeinek feldolgozása matematikai statisztikai módszerekkel*.

Az elméleti kutatások java része, mint ahogy az alkalmazottaké is, az állami kutatási terv egyik nagy feladatcsoportjának keretében folyik. A legtöbb közlemény elején egy szám (a kutatási jelzet) olvasható, amely általában egy sereg más számhoz (befejezett, folyamatban levő és tervezett, illetve elméleti vagy adaptációs kutatások jelzetéhez) kötődik. Ezáltal a legkisebb részkutatás helye, célja, feltétel- és kapcsolat-rendszere is kényelmesen kinyomozható a szerteágazó kutatási feladatcsoporton belül.

Az állami kutatási feladatcsoport megléte önmagában is arról tanúskodik, hogy az elméleti kutatások a koncepcionális, a fejlesztő és a gyakorlati munka számára készítenek elő a talajt, és mint ilyenek, szoros kapcsolatban állnak a jövő célkitűzéseivel, illetve a mai gyakorlat megjavításával.

Az állami kutatási feladatcsoport megvalósításában való folyamatos és módszeres előrehaladás számunkra, akiknél — az elhatározások, fogadkozások és törekvések elenére — az eddigi szakmai kutatási tervek rendre „félhivatalosak”, „orientációul szolgálók”, „a lehetőség szerint finanszírozandók”, magyarul mondva: nagyrészt megvalósíthatatlanok maradtak, bizony nagyon is irigylésre méltó dolog. És az is irigylésre méltó, hogy a korábbi neves kutatók (pl. M. Cigánik, I. Wiesenberger) mellett évről évre, 1977 folyamán is, sok új kutató neve tűnik fel a különféle publikációk szerzőjeként.

Az elmélet és a korszerű metodika-kutatás első haszna a képzés és a továbbképzés gyorsan korszerűsödő programjaiban tükröződik, így a pozsonyi Komenský Tudományegyetem könyvtártudományi és tudományos tájékoztatási tanszékének programjaiban is. A tanszék ugyan 1976-ban ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját, de a szakajtó erről az érdemi (komoly tanulmányokkal és tudományos ülészakkal kísért) ünnepről csak 1977 elején számolhatott be.

Az elméleti eredmények és a korszerű módszerek közlésében a folyóiratok között munkamegosztás érvényesül. Mindazt, ami belőlük a legszélesebb körű gyakorlatban azonnal hasznosítható, összefoglaló és (vagy) továbbképzési célokat szolgáló cikkek formájában mind a Čtenář, mind pedig a Čítatel' rendszeresen közli. (Néhány jellemző cím bizonyosságul: *A könyvtári munka tudományos alapjai*, *A munkaszervezet, mint a sikeres tevékenység előfeltétele*, *A „brain storming” módszer („ötletroham”); sajátos problémafelvető módszer) felhasználása a könyvtárakban, A politikai információ.)*

Rendszerjavítás, -szervezés és -tervezés

A csehszlovák népgazdaságban — több határozott párt- és állami állásfoglalás eredményeként — az az elv érvényesül, hogy az intenzív fejlesztési szakaszba részint a meglévő tartalékok feltárása és hasznosítása révén, részint pedig az intenzív szakasz tüzetes megtervezésével kell fokozatosan átlépni.

Ez a gondolkodás és törekvés a könyvtár- és tájékoztatásügyben is közkeletű lett, nem utolsósorban az elméleti-módszertani kutatások eredményeit hasznosítva. A Cseh és a Szlovák Szocialista Köztársaság Kulturális Minisztériuma az elmúlt években

olyan könyvtárügyi racionalizálási és fejlesztési programot fogadott el, amely megfelel a szakmai tájékoztatási rendszerrel való egyeztetett, a munka- és funkciómegosztásra alapozott fejlesztési követelményeknek. Ugyanebben a szellemben történik a szakmai tájékoztatási rendszer fejlesztésének irányítása is, amelynek letéteményese a Szövetségi Műszaki és Beruházásfejlesztési Minisztérium.

1977-ben — a szaksajtó tanúsága szerint — főként a különféle hálózatok (ágazati tájékoztatási rendszerek) keretében folyó módszertani munka erősítését szorgalmazták az irányító szervek. Ennek több gyakorlati célja van (a különböző szintű intézmények feladatainak pontosabb meghatározása, a tartalékok feltárása, az intézményközi kapcsolatok vertikális és horizontális irányú, illetve hálózatokon belüli és kívüli erősítése), végső kihatásában azonban egyetlen célt szolgál: a könyvtári és a tájékoztatási rendszer alkalmassá tételét a „számítógépes kor” új munkamódszereinek, szolgáltatási szokásainak átvételére.

A módszertani munka tökéletesítéséhez számos kisebb-nagyobb közlemény szolgáltat „municíót”. Ilyesfajta: milyen modelleket alkossunk a körzeti rendszer szolgáltatásaira, miként számítsunk és alkalmazzunk teljesítménynormákat, miképpen tárjuk fel a lehetséges használók olvasási és szakirodalmi szükségleteit stb.

A napjainkban tudatosan érvényesülő „ma ezt kell megtenni, holnap azt, holnapután pedig amazt” szemléletre igen jellemző a szövetségi kormánynak az a határozata, amely megszabja a szakmai tájékoztatási rendszer — ezen belül a szakkönyvtári alrendszer — 1980-ig történő fejlesztésének alapelveit.

E kormányhatározat előkészítésekképpen és végrehajtásának előmozdítására máris több tanulmányt tett közzé a szaksajtó. Ezek egy része koncepcionális alapvetés (*Az országos szakirodalmi információs rendszer funkcionális struktúrája, Milyen lesz Csehszlovákia faktográfiai információs rendszere, a Cseh Szocialista Köztársaság könyvtári szolgáltatási rendszerének helye és szerepe a tájékoztatás rendszerében*), más része a műszaki fejlesztési előfeltételeket tárgyalja (*Új technika az országos szakirodalmi tájékoztatási rendszerben*).

Ami a technikai előfeltételeket illeti, nem állnak rosszul. A nemzeti könyvtárak és az ÚVTEI (Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztatási Központ) keretében máris számítógéppel, reprográfiával és távközlési eszközökkel felszerelt központi műszaki bázisok működnek és állnak intenzív fejlesztés alatt. Ezért nem csoda, hogy már több központi nyilvántartási feladat megoldását számítógépre „bízta”, vagy megoldásuk a kísérleti üzem szakaszába ért (az információs intézmények, a kutatási jelentések és disszertációk, a fordítások, a periodikumok központi nyilvántartása, a számítógépesített szlovák nemzeti bibliográfia). Fontos, hogy megjegyezzük: ezek a részgépésítések szervesen illeszkednek majd az ezután belépő részgépésítésekhez, mígcsak ki nem kerekedik belőlük — valamikor a nyolcvanas években — az *automatizált tájékoztatási rendszer*.

Hogy az említett rendszer megteremtése milyen nagy feladat, azt hadd jelezzük kompatibilitás-követelményeinek (társíthatóság, más rendszerekhez illeszthetőség) felsorolásával. Tehát: kompatibilisnek kell lennie saját részrendszereivel, a népgazdasági és statisztikai információs rendszerekkel, a vállalati automatizált irányítási rendszerekkel, az NTMIR-rel (Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer), az NTMIR-ben részt vevő országok tájékoztatási rendszereivel és a tervezett világrendszerekkel.

Persze: hiba volna azt hinni, hogy Csehszlovákiában most már senki sem adja alább a számítógépnél. Még a könyvtárak azon része is, amely a közeljövőben valahogy kapcsolatba kerül majd vele és szolgáltatásaival, egyelőre az elemi műszaki felszerelések hiányával küszködik. Ezért a szaksajtó 1977-ben is szorgalmas propagandát folytatott a reprográfiai kisgépek beszerzése, a mikroformák fokozottabb felhasználása és a telexhálózatba való bekapcsolódás érdekében. Míg Csehszlovámban a nemzeti könyvtár keretében működő Könyvtári Műszaki Központ egyre változatosabb szolgáltatásokat nyújt a könyvtárak számára (központi cédulaszolgáltatás, felszereléssel és berendezésekkel való ellátás, építészeti szaktanácsadás), Szlovákiában mind ez ideig nem sikerült ilyen egységes szervezetet létrehozni.

Akárcsak nálunk, Csehszlovákiában is „örökzöld” gond a könyvtárépítés, bár a legfontosabb beruházások a hatályos fejlesztési elképzelésekben annak rendje-módja szerint helyet kaptak. A nagyobb reményeket ők is, mint mi, a 80-as évekhez fűzik.

Ellátási és szolgáltatási hangsúlyok

„A holnap könyvtári szolgáltatásai” (ez is jellemző interjú-cím 1977-ből), éppen úgy, mint a maiak, az olvasókért és a használókért vannak, illetve az ő érdekükben kell szélesedniük és tökéletesedniük. A cél — kicsit idegenszerűen hangzó fordításban — a „minden oldalúan fejlett szocialista ember általánossá tétele”. Ez azt jelenti, hogy a könyvtáraknak és a tájékoztatási intézményeknek az ember értelmi és érzelmi életére egyaránt hatást kell gyakorolniuk, az érzelmire mindinkább az értelmire keresztül, legalábbis annak egyidejű megmozgatásával.

Az együttes értelmi-érzelmi hatásra való törekvés nagyon egyértelműen mutatkozik meg abban, hogyan törődnek a gyermekek és a fiatalok könyvtári ellátásával, gondozásával. A cikkek hosszú sora tanúskodik arról, hogy az ismeretek és a készségek közvetítésében milyen sokrétűen és változatos módon fordulnak a könyvtárak a gyermekek és a fiatalok felé.

A felnőttek tájékoztatásának, ideológiai és állampolgári nevelésének tengelyébe a csehszlovákiai közművelődési könyvtárak az ún. politikai irodalmi gyűjteményeket állították, amelyek külön szervezeti egységként a járási könyvtárak szintjéig épültek ki. Mi ezeket — „sokszólamú” feladatkörükre való tekintettel — valószínűleg társadalomtudományi különgyűjteményeknek hívnánk.

A politikai irodalom különgyűjteményei fogadják és elégítik ki mindazokat a szakirodalmi-tájékoztatási igényeket, amelyek a tömegközlelési eszközök működése, a különféle művészeti-közművelődési intézmények látogatása, a közélet demokratizálódása folytán spontán módon keletkeznek, illetve amelyeket a Csehszlovákiában szinte átfogóvá fejlesztett, munkást, mezőgazdasági dolgozót és értelmiségit egyaránt egybefogó politikai és szakmai továbbképzési rendszer kelt fel. Ezzel Csehszlovákiában számos nagy társadalmi csoport vonatkozásában megfordult az a szokványos olvasó-szervező és -nevelő elv, hogy az olvasó előbb csak olvasson szépirodalmat, majd aztán rászokik az ismeretterjesztő művekre is. Itt — úgy látszik — sokan az ismeretterjesztő és a szakirodalom használatán keresztül jutnak el a szépirodalomhoz. (Érdekességgént megjegyezhető: a szépirodalom használatával és befogadásának törvényszerűségeivel Csehszlovákiában jóval kevesebbet foglalkoznak, mint nálunk.)

Több 1977. évi cikk hívja fel a figyelmet a betegek és a gondozottak, valamint a központoktól távol lakók könyvtári ellátásának fejlesztésére.

A szakkönyvtárügy és a szakmai tájékoztatás a legfőbb figyelmet a döntési helyzetben levők, a K+F-ben, a kutatásban és fejlesztésben dolgozó szakemberek és az egyetemi-főiskolai hallgatók információs igényeinek feltárására és kielégítésére fordítja (*A döntési folyamatok és információval való ellátásuk sajátosságai, Az információ-használók felkészítése a prágai Mezőgazdasági Főiskolán, Könyvtárak a tudomány, a technika és a gazdaság szolgálatában*). Megszívlelendő kezdeményezés, hogy a középfokú szakoktatási intézményeket is elsődrendű tájékoztatási „terepnek” minősítik (*A faktográfiai információs rendszer funkciói a középfokú szakoktatásban*).

A csehszlovák szakmai tájékoztatásban — a szakkönyvtáraknak a szükséges anyagok beszerzésére és hozzáférhetővé tételére irányuló tevékenysége mellett — jelenleg még az ún. „dokumentációs koncepció” érvényesül a leginkább. Ennek legfejlettebb megnyilvánulási formája az SDI-szolgáltatás (szelektív információterjesztés), elsősorban a kutatásban és a fejlesztésben dolgozók igényeinek kielégítésére alkalmas. Napjainkban hódít teret az ún. „információs koncepció”, amelyet az adatbankok fémjeleznek. Elterjedésétől függ elsősorban a vezetők, a döntési helyzetben levők információellátásának megjavítása. A jövő valószínűleg egy harmadik koncepció érvényesülését hozza majd magával (anélkül, hogy az előbbi kettő jegyében nyújtott szolgáltatások elhálnának), ami azt jelenti, hogy az információs munka részt kér magának a megismerés folyamatából (elemzések, alternatív megoldások javaslata stb.). Erre azonban még hosszabb ideig várni kell.

A csehszlovák szakkönyvtárakban és tájékoztatási intézményekben nem feledkeznek meg arról, hogy minden információ szükségképpen osztálylényegű, mivel az információ nemcsak a valóság tárgyainak és folyamatainak tulajdonságairól és törvényszerűségeiről szól, hanem a társadalom osztályviszonyairól, szükségleteiről, érdekeiről és céljairól is. Az osztálylényeg áttétel nélkül a társadalomtudományi és a művészeti információkban tükröződik. Másféle szakmai információkban áttételesen feje-

zódik ki (pl. az adott társadalom osztályérdekei milyen irányokban tartják szükségesnek a valóság feltárását, illetve milyen területeken teszik lehetővé az információk hasznosítását). Ehhez képest végzik közvetítő munkájukat: ahol szükséges, felhívják használóik figyelmét ezekre a körülményekre, nehogy valaki megfélemlézzék róluk.

Mozgalmak és ünnepek

Csehszlovákiában régi jó szokás a több olvasóért, a színvonalasabb szolgáltatásokért és a kedvezőbb működési feltételekért folytatott küzdelmet mozgalmakhoz kötni, illetve általuk ösztönözni.

Tavaly 27. évébe lépett a „Minta közművelődési könyvtárakat építünk” mozgalom. Ez már több alkalommal kinőtte megszabott ruháját, de — nyilvánvalóan hasznos szerepe következtében — mindig meg tudott újulni. Legutóbb 1976-ban kapott új „szervezeti szabályzatot”. Jelenleg olyan, háromszintű (járási, megyei és köztársasági) mechanizmus, amelyben a könyvtárosok és fenntartóik vállalva versengenek a különféle könyvtárkategóriák szerint kiírt feltételek teljesítéséért, illetve túlteljesítéséért. Köztársasági plakettet (és jutalmat) legalább öt éven át tartó erőfeszítés után lehet csak nyerni, feltéve, hogy az adott könyvtár meghatározott időn belül az első „neki-futásra” jutott át a járási és a megyei szűrőn. Népszerűségére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy a köztársasági díjkiosztás minden évben — a párt és az állam magasrangú képviselőinek jelenlétében — közművelődési könyvtári népnünepéllé válik. Rejtély, hogy miért nem vizsgáltuk meg eddig töviről hegyire ezt az életerős mozgalmat. Háttha tanulni, okulni lehetne belőle.

1975 óta a csehszlovákiai könyvtárakban meggyökerezett a szocialista brigádmozgalom is. 1977-ben kapták meg először a legkiválóbb brigádok az ezüst fokozatot. E mozgalmat ugyancsak központilag szervezik és ösztönzik.

Az ímént említett két mozgalom 1977-ben a NOSZF 60. évfordulójának megünneplése jegyében állt. Ez az évforduló egyébként is — sok cikk-közlemény tanúskodik róla — a végzett munka érdemi számvetésére kötelezte a résztvevőket. Az évforduló kapcsán az olvasókról sem feledkeztek meg: „A könyv révén kerülünk közelebb barátainkhoz!” címmel pályázatot írtak ki számukra.

1977-ben nemcsak mi ünnepeltünk nemzeti könyvtári jubileumot: tavaly volt 200 esztendeje annak, hogy nyilvánossá vált a csehek nemzeti könyvtára, a prágai Állami Könyvtár.

Mi történik a más portáján?

A sokféle kutatási erőfeszítés, koncepcióalkotó munka, rendszerszervezés előírja a szaksajtó számára, hogy rendszeresen informáljon a „más portáján”, azaz a más hálózatokban-könyvtárakban és a külföldön történekről.

A belföldi információcsere legnagyobb hatású organuma a Čtenár és a Čítatel'. Becsületükre legyen mondvá, igyekeztek megfelelni a szakkönyvtárügyből a közművelődési könyvtárügybe és a közművelődési könyvtárügyből a szakkönyvtárügybe való információ-áramoltatás kötelezettségének. A Čítatel' pl. külön sorozatban ismertette a különféle tudományos és szakkönyvtárak szolgáltatásait, hogy ezáltal előmozdítsa mindenüvé való közvetítésüket. (E cikkek címét — jellemző módon — az éppen bemutatott könyvtár neve, postai címe, telefonszáma és telexszáma adta ki.) Ugyancsak e folyóiratok vállalkoztak például arra, hogy a könyvtárközi kölcsönzésnek a közművelődési könyvtárakban tapasztalható nehézségeit „tolmácsolják” a tudományos és szakkönyvtárak számára.

A külföldön történekről az itt tallózott valamennyi szakfolyóirat rendszeresen tájékoztatott. Hol külföldi szerzők cikkeinek közlésével, hol hazai szerzők külföldi tárgyú cikkeivel, hol híradásokkal, hol referátumokkal, hol pedig a külföldi szakirodalomról adott jeladó bibliográfiai tájékoztatással.

A külföldi és a külföldre vonatkozó információ elsősorban elméleti és rendszer-szervezési kérdéseket érintett, az utóbbiak vonatkozásában főként, de nem kizárólagosan olyanokat, amelyek a szocialista országok könyvtár- és tájékoztatásiügyi együttműködésére, szolgáltatásaik egybehangolására és összekapcsolására vonatkoznak.

S ha most — végül és logikusan — megkérdezzük: milyen helyet foglaltunk el mi a csehszlovák szaksajtó tavalyi évfolyamában, arra az alábbi választ adhatjuk: — a „magyarországi dolgok” fő propagátora a Cítatel'. 1977-ben a Magyar Nemzeti Bibliográfiáról, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ könyvtárügyi szolgáltatásairól, a magyar közművelődési könyvtárügy Szlovákiában is hasznosítható tapasztalatairól, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtáráról közölt cikket, ismertetést pedig Käfer István, Katsányi Sándor és Könyves-Tóth Lilla munkájáról. Ezenkívül további 4—5 híradást a magyarországi könyvtárügyi eseményekről. (Mivel a folyóirat 1977. évi 10. számában külföldi információiról külön jegyzéket is közöl, azt is meg tudjuk mondani, hogy a Cítatel'-ben 1973 és 1977 (9. sz.) között összesen 25 magyar vagy magyarországi tárgyú publikáció jelent meg, míg pl. Romániáról szóló csak 10.)

— a Čtenář magyarországi információi 1977-ben főként könyvkiadási és könyvkereskedelmi vonatkozásúak (és hírszerűek) voltak;

— a többi szaklap elsősorban híreket, másodsorban szignaletikus (jeladó) bibliográfiai információkat, harmadsorban (ritkán) referátumokat, negyedsorban (elvétve) cikkeket, cikkkrészteket közöl tőlünk és rólunk. (Ha elvégeztük volna a csehszlovákiai szaklapok cikkeinek hivatkozásvizsgálatát, a benyomások alapján mondjuk: még kedvezőtlenebb képet kaptunk volna.)

Allapítsuk-e meg újra, hogy nyelvünket nem ismerik, eredményeinket nem becsülik? Csináljunk-e jobb propagandát orosz és angol nyelven is megjelenő szakmai referáló kiadványainknak? Írjunk-e több és jobb publikációt? (Ehhez erőteljesebb kutatási politikát kellene kialakítanunk, jobban törődnünk a kutatói utánpótlással!) Csupa olyan kérdés, amire egyénileg mindenki tetszése szerint válaszolhat, a könyvtár- és tájékoztatásügy nevében azonban csak felelősségteljesen.

Futala Tibor

HELYTÖRTÉNET – LEVELTÁRAK

A forrásoktól a feldolgozásig

Vidéken élő értelmiségünk nem kis érdeklődéssel fordul lakóhelyének és környékének múltja felé. Ez az érdeklődés a közművelődési könyvtárak munkatársai és a könyvtárak nem egy olvasója részéről több-kevesebb tudományos igénnyel jelentkezik. Igényüknek némi kielégítését kívánják szolgálni e sorok, igyekezvén a légszükségesebb tájékoztatást megadni arra nézve, miképpen, mindenekelőtt minő források alapján foghatnak hozzá helytörténelmi munkájukhoz.

A történettudománynak talán egyetlen ága sem ment át olyan nagy változáson¹ az elmúlt évszázad folyamán, mint a helytörténelem. A helytörténetírást, kivált annak a megyéknél kisebb területet felölelő változatát, még néhány évtizeddel ezelőtt is a történettudomány perifériájára szorultak, többé-kevésbé műkedvelő történészek feladatának tekintették. Nem is léptek fel velük szemben különösen magas módszertani követelményekkel. A helytörténelemben ui. az országos történelem szűkebb-tágabb területre korlátozott vetületét látták. Milyen csata zajlott le, vagy történt-e valami más, országos jelentőségű esemény a település határában, járt-e arrafelé valamelyik királyunk, vannak-e a vidéknek Rákóczi vagy szabadságharc korabeli emlékei stb...? A polgári kor legnagyobb társadalomtörténésze, *Tagányi Károly* mutatott rá első ízben, hogy példának okáért Mohács történetébe ugyan valóban beletartozik az ott zajlott csata, hisz ahogy az egész ország, aképpen Mohács életének további alakulására is nagy hatással volt az ütközet katasztrofális kimenetele, a település fejlődését azonban elsősorban mégsem ez, hanem számtalan más, nemegyszer jelentéktelennek tűnő tényező határozta meg. Elkör már világosan látták, hogy a helytörténetírás feladata a falvak, városok s nagyobb táj- és települési egységek belső életének feltárása, a megtelepülés, a népesség növekedése, fogyása, belső mozgása, rétegződése, osztályokra bomlása, az ember természet-, földfelszínformáló munkájának vizsgálata, nem kevésbé a társadalom és az igazgatási szervek kapcsolatai, a belső szervezés s a nyomában kialakuló intézmények stb... megvilágítása.

Mint általában a történetkutatásnak, úgy a helytörténeti kutatásoknak, sőt ezeknek tán fokozottabb mértékben is, megvannak a maguk korlátai. Gondoljunk csak arra a mérhetetlen pusztulásra, amelyet a tatár és a török, majd a Habsburgokkal vívott küzdelmek, elsősorban éppen a múltunkra vonatkozó írásos és egyéb emlékek körében, maguk után hagytak. Ezért mondhatjuk, hogy a helytörténeti kutatás jellegzetesen újkori történeti kutatás.

A középkori forrásanyag csonkasága, de az a módszertani megfontolás is, hogy mindig helyesebb ismert tényekből ismeretlenebbek felé menve kutatni, arra inti a helytörténészt, hogy *forrásai* összegyűjtését (itt elsősorban írott forrásokról lesz szó) a korához közelebb eső idők anyagának felkutatásával kezdje. A keretek megállapításához a múlt század hetvenes éveit óta rendszeresen végzett *statisztikai* megfigyeléseknek, népszámlálásoknak a Statisztikai Hivatal közleményeiben található adatai segítik a helytörténészt. 1848 előtt a statisztika tudománya magyar földön még gyermekcipőben járt. Amit ma a statisztikusok hivatalosan megcsinálnak, azt 48 előttről vonatkozólag a helytörténésztől legnagyobb részt nem népszámlálási céllal készült összeírásokból maga kénytelen összeállítani. A XIX. század közepéig Magyarország területének legnagyobb része földesúri hatalom alatt állott. Ez tartott igényt a jobbágylakosságnak nemcsak adójára, hanem munkaerejére is. A jobbágy és a földesúr viszonyát az *urbárium*, „a falu törvénye” szabályozta. Ennek formája és tartalma uradalmanként változott. Nagyjából azonban mindegyikben megtaláljuk a falu jobbágycsaládfőinek névsorát, esetleg gyermekeik, szolgálók, állataik számát, a falu határában öt megillető szántóföldekben, legelőkben, erdőkben való részesedésének mértékét, adóterheit, robotját stb. . . Az urbáriumok mellett készültek egyéb, korlátozott célú összeírások (iparosokról, bérlőkről stb.), valamint országos felmérések is. (Ezekről még lesz szó.) — A népesség alakulásának megvilágítására legszámtöbb forrásaink az *anyakönyvek*. Egy-két kivételtől eltekintve (Sopron, Szeged, ahol már a XVI. századból is maradtak matriculák) általában a XVIII. századtól kezdve állnak rendelkezésünkre. A születési, házassági és halálozási anyakönyvek az élet hullámszásának legbeszédesebb emlékei. 1895. október 1-ig az anyakönyveket az egyes felekezetek egyházközségeinek lelkészei vezették. Az 1894. XXXIII. tc. az állam feladatává tette az anyakönyvezést. Nagy segítség a kutatóknak, hogy az *Országos Levéltár az ország valamennyi egyházi anyakönyvét filmre vette*, s ezek mindenkinek rendelkezésére állnak.

A községtörténet igen színes és értékes forrásai a *községi jegyzőkönyvek*. Megőrzésükre vajmi kevés gondot fordítottak a polgári korszakban. Mire felfigyeltek páratlan forrásértékükre, sajnos, jó részük veszendőbe ment. Pedig a statisztikai jellegű kútfőanyag társadalmi színét ezek a protokollumok adják meg.

Községeink az elmúlt századok folyamán sem voltak önmagukban álló, mindentől független képződmények, hanem mindig beletartoztak egy nagyobb, gazdasági, társadalmi egészbe, többnyire nagy uradalmakba, amelyeknek iratai ilyképpen a községi élet megvilágítására is bőségesen tartalmazznak adatokat. Az egykori fő- és köznemesi birtokok, *uradalmak iratai* (a legnagyobb családok levéltárakban tömörítve őrizték azokat) ma már a megyei, vagy — ha tulajdonosaik valaha országos szerepet játszottak — az Országos Levéltárban vannak. A helytörténész mind a gazdasági jellegű iratokban, mind az összeírásokban, számadáskönyvekben, mind pedig az uradalmi jegyzőkönyvekben kitűnő, sokszínű anyagot talál feldolgozásához.

A földesúri hatóság 1848 előtt első bírói fóruma volt a magyar parasztságnak. *Úrszékeknek periratai* a helyrajz szempontjából fontos földrajzi neveken, páratlan értékű, jog-, társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti stb. adatokon kívül, természetesen, elsőrendű forrásai az alsófokú igazságszolgáltatás történetének. — Földesúr és jobbágy jogi viszonyának sajátos termékei a múlt század közepén lezajlott úrbéri perek, amelyek nem egy esetben visszanyúlhatnak a XVIII. század hetvenes éveire. Ezek a perek a jobbágyság társadalmi, gazdasági, jogi helyzetére, a rájuk nehezedő terhekre, gazdálkodásuk mikéntjére vonatkozólag nyújtanak kimerítő tájékoztatást. Rendkívül értékesek a helytörténeti kutatás számára e perek csatolmányai, az első *telekkönyvek* s az *úrbéri térképek*.

Az úrszéktől a megyéhez lehetett fellebbezni. A megyéhez került, s ott végleg befejezett ügyek a megye levéltárának iratanyagát gyarapították. A *megyei levéltár* átbüvárlása a helytörténész munkájának legfontosabb állomása. Ott persze nemcsak a megyéhez fellebbezett perek iratait keressük, hanem a *megyei adók* beszédésével kapcsolatos jegyzékeket, adószedési utasításokat, a megye *közgyűlési jegyzőkönyveit*, a *főispáni*, *alispáni*, *főszolgabírói*, *főjegyzői*, valamint a *községi általános elnöki*, illetve *bizalmas* iratokat. Az utóbbiak politikai szempontból tartalmazznak értékes adatokat, nemegyszer munkásmozgalmi vonatkozásúakat. Amiképpen a megyei közgyűlési jegyzőkönyvek, aképpen a városi, s ha megvannak, s beszállították a megyei levéltárba, a községi *képviselőtestületi jegyzőkönyvek* is számot tarthatnak a helytörténész érdeklő-

désére. Nem kevésbé jelentős kútfője a helytörténelemnek az *alispáni jelentés* és az ehhez negyedévenként készített főszolgabírói, illetve polgármesteri adatszolgáltatás, amely felöleli a községek, városok népmozgalmi, munkásmozgalmi, egészségügyi adatait, és képet ad a mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, oktatásügy s általában a kultúra helyzetéről.

A kutatások teljessé tétele végett elengedhetetlen a nagy, országos gyűjtemények felkeresése, így elsősorban a *Magyar Országos Levéltáré*, amely a királyság megalapításától kezdve 1945-ig, és az *Új Magyar Központi Levéltáré*, amely a felszabadulástól napjainkig őrzi az országos jelentőségű iratokat. A levéltárosok szakmai útbaigazításán túl ma már számos, nyomtatott és sokszorosított segédlet áll a kutatók rendelkezésére. (Természetesen nemcsak az országos gyűjtőkörű, hanem a területi levéltárakban is.) A segédletek fondonként, illetve állagonként ismertetik a levéltári iratanyagot.

Fondnak nevezzük azt a levéltári anyagot, amely vagy regisztrátúra vagy levéltári gyűjtemény. *Regisztrátúrának* valamely személy vagy szerv működésével kapcsolatban keletkezett, és rendeltetészerűen nála maradt iratok összességét mondjuk. *Levéltári gyűjteménynek* az iratokat létrehozó szerv regisztrátúrájából valami módon kiszakadt, s egy személy vagy szerv által valamilyen célból egybegyűjtött, összefoglalt iratanyagot hívjuk. — A fondoknál kisebb részek az állagok. A *levéltári állag* fondon belüli egység. A fondnak olyan része, amely, bizonyos ismérvek alapján, a fond többi részétől elkülönül, bizonyos mértékű önállósággal rendelkezik.

Legátfogóbb segédletek az ún. *fondjegyzékek*. Az Országos Levéltár fondjegyzéke a levéltár szervezeti tagolódásával összhangban áll, s az ABC-betűivel jelölt szekciók szerint ad áttekintést az egész anyagról. (Ilyen szekciók például: P = a családok, testületek, intézmények levéltárai, Q = a Középkori Gyűjtemény, R = az 1526 utáni gyűjtemény, S = Térképtár, X = Filmtár.) A fondjegyzék a levéltári dokumentum címét vagy jelzetét, korát és terjedelmét adja meg. — A legelterjedtebb és a kutatók által leginkább használt segédlet a *repertórium*, amely a legkisebb levéltári egységenként (*fasciculusok*, *csomók*, *kötetek*) ismerteti a levéltári anyagot, megadva minden egyes csomó tartalmát, az iratok évkörét. Bevezetésében röviden szól a levéltár kialakulásáról. Az ún. *ismertető leltárak* a legigényesebb levéltári segédletek, amelyek behatóan foglalkoznak az iratokat létrehozó hivatal, intézmény, szerv történetével, s az iratok felhasználásához, történelmi feldolgozásához szükséges minden adatot közölnek.

Az Országos Levéltárban a Mohács előtti századokkal kapcsolatban legfontosabb a *középkori gyűjtemény* mintegy 108 000 oklevelelnek átnézése. A bennük való kutatást nagyon megkönnyíti az anyagnak eddig kb. 70 százalékához készült *regesza* (az oklevelek tartalmi kivonata). Az oklevelek kibocsátóiról készült jegyzék lehetővé teszi, hogy egy-egy hiteleshely — közhitelű oklevelek kibocsátására hivatott egyházi testület (káptalan, konvent) — okleveleire szűkítsük kutatásunkat. A hiteleshelyek legtöbbjének illetékessége csak bizonyos területre terjedt. Egy-egy falu vagy táj történetének feltárásához tehát elsősorban az illetékes káptalan vagy konvent okleveleit kell a helytörténészeknek figyelembe vennie. A megyei levéltárakban felkutatott és összeírások esetleges hiányainak pótlására, de önmagukban is nagyon fontosak az U. et C. (Urbaria et Conscriptioes, urbáriumok és összeírások) sokszor a középkorig visszanyúló iratcsomói. Hasonlóképpen a dicák (adók) és decimák (tizedek) kivetéséről készült kimutatások. Mellőzhetetlen a Mária Terézia-féle urbérrendezés iratanyagának feldolgozása, beleértve ebbe a rendezéssel kapcsolatban készült térképeket is. Pontos megállapítható belőlük az egyes családok telki állománya. A rendezés során a kérdésekre adott válaszokat jegyzőkönyvezték. A jegyzőkönyvek adataikat tartalmaznak a jobbágyokra nehezedő terhekről, gazdaságukról. — Nagyon jól értékesítheti a helytörténész a katonai *összeírásokat*, amelyek 1802-től kezdve feltüntetik a falvak lélekszámát, a népesség rétegződését, korbeli megoszlását. Utoljára hagytam az országos jellegű összeírásokat, amelyekről a feldolgozás ismertetése során még lesz szó. Valamennyi összeírás (1715, 1720, 1784—5, 1828) teljes egészében, hiánytalanul csupán az Országos Levéltárban van meg, a megyei levéltárak legtöbbjében csak hiányosan. Közülük a korábbiak települések szerint felsorolják a háztartások fejét, szántóit, rétjeit, szőleit. Jellemző a falu határához tartozó földeket, azok termékenységét, adatokat közölnek az erdőkről, legelőkről stb. . .

A helytörténetírónak anyagfeltáró munkája során fel kell keresnie a *nagy egyházi levéltárakat* is. Elsősorban az anyagban, főképp régi kútfőkben leggazdagabb, katolikus érseki, püspöki levéltárakat (természetesen, a területileg illetékeseket, így esetleg a pannonhalmi bencés főapátság levéltárát is). A nagybirtokos főpapok levéltáráiban elsősorban uradalmiak iratanyagát kell a helytörténeti kutatónak számba vennie. Anélkül, hogy tételesen részletezve felsorolnám azokat az állagokat, amelyekben eredményesen búvárkodhat, hadd emeljem ki az *egyházlátogatási* (canonica visitatio) *jegyzőkönyveket*. Ezeknek adataival a falvak életéről a más források alapján kialakí-

tott képet igen színesen lehet kiegészíteni. — A községi levéltárakhoz hasonlóan az egyházközségi levéltárak is őriznek nem szorosan vett egyházi jellegű iratanyagot. Sok plébános rendszeresen vezette *egyházközsége eseménynaplóját* (historia domus). Ezek a feljegyzések, de más iratok is nemegyszer örökítettek meg érdekes gazdaság- és társadalomtörténeti, kulturális, népegészségügyi stb. adatokat.

Mind az országos, mind a megyei, mind pedig az egyházi levéltárakban át kell nézni a *térképtárat*, vagy, ha ilyen nincs, az iratok csatolmányaiként tárolt térképeket. Az uradalmak készítette mappák mellett gondolnunk kell a II. József-féle, országos felvételekre, s a múlt század ötvenes és hetvenes éveiben felvett, a jobbágyfelszabadítással kapcsolatos térképekre. Ezekből tájékozódhatunk a terület változásairól, szántók, legelők, erdők, rétek megoszlásáról. Segítségükkel azonosíthatjuk a legkülönbözőbb forrásokból gyűjtött földrajzi neveket. A földrajzi nevek felhasználásának, értékesítésének egész kis irodalma van. Ebből mindenki megszerezheti magának az alapvető ismereteket. Felhasználásukhoz kellő óvatosság és kis nyelvészeti tájékozottság feltétlenül szükséges. Az utóbbiból éppen csak annyi, hogy a kutató tudja, mikor kell szakképzett nyelvészhez fordulnia tanácsokért. A földrajzi (dűlő) neveket két nagyobb csoportra oszthatjuk: 1. Erdő-, legelő- és mocsárnevek, hegyek, tavak, folyók nevei. Ezek néha nemcsak nemzedékeken, hanem népeken keresztül öröklődő emlékei egy régi kornak. 2. A szántók, rétek nevei gyakrabban változnak, s inkább beszélnek az embernek a tájban végzett munkájáról, a mai formák kialakulásáról.

Még mielőtt a levéltári kutatásokról szóltam, fel kellett volna hívnom a figyelmet arra, hogy egy lépést sem szabad addig tenni, amíg tisztába nem jöttünk azzal: kutatásunk tárgyáról s a vele kapcsolatban álló problémákról milyen irodalom áll rendelkezésünkre. Az ismert bibliográfiákon kívül a tárgyunkhoz legközelebb álló szakmunkák alapján tájékozódhatunk elsősorban.

Befejezésül a helytörténelemmel foglalkozók figyelmét néhány olyan szempontra szeretném felhívni, amely némi eligazításul szolgálhat nekik gyűjtött anyaguk feldolgozásához, formába öntéséhez. Bizonyos mértékig a feldolgozásra is áll, hogy jobb a korunkhoz közelebb álló időktől visszafelé haladni.

Mindenekelőtt igyekeznünk kell megállapítani, mely családok laknak a legrégebb idő óta a községben. Különböző összeírások és az anyakönyvek egybevetése szükséges ehhez. (Gondolnunk kell arra, hogy a feudális korból ránk maradt conscriptiók más és más szempontok szerint készültek, adataik egyeztetése tehát különös figyelmet kíván.) Térképeinken (elsősorban a hozzánk időben legközelebb álló kataszteri térképeken) jelöljük meg az egyes családok, illetve kimutatható, első telepes ősüknek birtokain időnként végbement változásokat. Miképpen öröklődtek apáról fiúra a nyomásos gazdálkodás következtében szétszórt földdarabok? Hogyan tértek át a földművelés haladotabb formáira? Ne feledjük: a lakosság életének vizsgálatát nem lehet elválasztani a faluhatár kialakulásának problémáitól. Természetesen ezzel szerves összefüggésben kell szólnunk a község belterületének, a házsorok, középületek történetéről, utak, hidak, vasutak építéséről, a vízszabályozásról, csatornázásról. Az összeírások és az anyakönyvek tájékoztatnak a falu társadalmának problémái felől is, a családok vagyoni viszonyairól, idegenbe és idegenből házasodások számáról, a beházasodások nyomán fellépő vagyoni eltolódásokról. Vizsgálni kell, volt-e tisztán iparból élő réteg, s ha igen, miként ment végbe az ipar elválása a földműveléstől? — Ha volt középfokú vagy magasabb iskola, meg kell állapítani ennek hatóságát: mekkora terület fiataljait gyűjtötte falai közé? Ide tartozik az iskola iratanyagának, valamint az egyházlátogatási jegyzőkönyveknek adatai alapján a szellemi kép megrajzolása.

Nem szabad elfeledni, hogy egy település történetét megérteni csak azoknak a tágabb kereteknek ismeretében lehet, amelyekbe az valaha beletartozott. Ilyen tágabb keret volt a feudalizmus korában rendszerint egy-egy uradalom. Legalább főbb vonásaiban meg kell ismerkedni az uradalom gazdaságával, a földesúr—jobbágyi viszony-nal stb., hogy lássuk, milyen életlehetőségei voltak a falunak az uradalmon belül.

Forrásaink csupán a török időikig visszamenően engedik meg a most változ, szélesebb kitekintésű összefoglalást. A török időkből már csak néhány magyar összeírás, török defter, az ügyintézésrel kapcsolatban keletkezett kevés irat s a török historikusoknak a valószínűtlenségig eltorzított, agyonszínezett előadása áll a helytörténetész rendelkezésére, valamint az egyszerű magyar historikusok (Brutus, Forgách, Verancsics) egy-egy helységgel kapcsolatban alkalmasszerűen tett megjegyzése.

A Mohács előtti századok történetének forrásos megközelítési lehetőségeiről fentebb már szóltam. Ebben az adatokban igen szegény korban egy-egy település életét legjobb környezetének, a tájnak, amelybe tartozott, történetébe ágyazva vizsgálni. A helytörténet művelőinek igen nagy segítségére van, hogy éppen a középkori magyar falu kialakulását dolgozta fel történettudományunk a legátfogóbban. (Írásom végén idézem a három alapvető munkát.)

A kutatások eredményeinek formába öntése során mindig gondoljunk arra, hogy

adataink hiányosak, csak a véletlennek köszönhető, hogy egyik vagy másik ránk maradt. Értelmet úgy nyerne, ha igyekeznénk visszahelyezni őket abba az egészbe, amelyből valaha kiestek. Adatokat kutatunk, de nem adatokat reprodukálunk. Mindennemű történetírásnak, így a helytörténetírásnak is lényegére, egyszersmind korlátaira világít rá, amit *Hajnal István*, a kiváló történész úgy fogalmazott meg, hogy az élet egésze mindig több és mindig nagyszerűbb, mint az, amit időről időre megláttak benne az emberek.

*

E szerény, kis összefoglalás a legszükségesebb tájékoztatás megadásával csupán indításként kíván szolgálni a helytörténelemmel foglalkozóknak. Elsősorban a falutörténetírás igényeire volt tekintettel. A kérdés iránt érdeklődők további eligazítást kaphatnak a következő munkákban: *Mályusz Elemér*: A helytörténeti kutatás feladatai. — *Századok*, LVII—LVIII. (1923—24.) évf. 538—566. l.; *Vigh Károly*: A helytörténetírás időszerű kérdései. (Pest Megyei Füzetek, 1. szám) Budapest, 1956. 56. l. — A középkori falutörténet három alapvető munkája: *Szabó István*: A falurendszer kialakulása Magyarországon. (X—XV. század) 2. kiad., Budapest, 1971. Akadémiai, 215. l. — *Szabó István*: A középkori magyar falu. Budapest, 1969., Akadémiai, 251 l. — *Maksay Ferenc*: A magyar falu középkori településrendje. Budapest, 1971. Akadémiai, 237 l. — 1 térk.

K o m j á t h y M i k l ó s

Kérdezz — felelek

L. I. könyvtárvezető kérdezi:

„Évek óta tartó betegségem következtében ez év márciusában megszűnt a táppénzre való jogosultságom, és az illetékes orvosi bizottság II. csoportbeli rokkantté nyilvánított. Munkáltatóm a munkaviszonyomat — a rokkantsági nyugdíj igénylése és keresőképtelenségem miatt — megszünteti. Arra számítottam, hogy többhónapos felmondási illetményt kapok, de a megyei illetményhivatal szerint ez a juttatás nem jár nekem. Jogszerű-e ez az álláspont, ha igen, mi az indoka?”

Dr. Ferencz Győző minisztériumi tanácsos válaszolja:

A Munka Törvénykönyve végrehajtási rendelete (Mt. V.) 30. §-ának (2) bekezdése szerint: „Nem illeti meg átlagkereset a dolgozót arra az időre, amely alatt munkabérré egyébként sem lenne jogosult.”

Az idézett rendelkezés alapján nem fizethető munkabér a felmondási idő tartamára annak a dolgozónak, aki bérre ez idő alatt — keresőképtelenséget okozó betegsége, illetve rokkantsága miatt, vagy egyéb okból (pl. előzetes letartóztatása folytán) — nem jogosult.

Ezt a szabályt kell alkalmazni a kérdéselt esetben is, tehát a könyvtárvezetőnek felmondás esetén — keresőképtelenséget okozó rokkantsága miatt — nem jár munkabér a felmondási időre.

Ez a bérfizetési tilalom magát a felmondásra való jogot — akár a dolgozó, akár a munkáltató mondja fel a munkaviszonyt — nem érinti.

Figyelembe kell venni azonban, hogy a bérfizetési tilalom alá eső időtartamot a munkaviszony szempontjából ugyanúgy kell elbírálni, mint a fizetés nélküli szabadságot, az tehát nem számít munkaviszonyban eltöltött időnek, ha meghaladja a harminc napot.

Ebből következik, hogy ilyen esetben a felmondásnak a munkaviszony időtartama és a bérfizetés szempontjából nincs jelentősége. Célszerű tehát, ha a munkáltató ezt a jogi helyzetet a munkaviszony megszüntetésekor a dolgozóval ismerteti.

A munkáltatónak ezekben az esetekben is számításba kell vennie, hogy a munkaviszonyban álló dolgozónak — a 6/1967. (X. 8.) MÜM számú rendelet 13. §-ának (4) bekezdése a) pontja szerint — a keresőképtelenséget okozó betegsége tartamára is jár az évi rendes szabadság. Ha tehát a dolgozó a huzamos betegsége idejére járó rendes szabadságot nem vette igénybe, akkor — a munkaviszony megszüntetésekor — a megszűnés napjáig jár, ki nem vett szabadságnapokat a munkáltatónak pénzben meg kell váltania, ki kell fizetnie. A visszamenőleges igényeket az elmaradt szabadság kifizetésekor a hároméves elévülési idő figyelembevételével kell kielégíteni.

Az is méltányos, hogy a munkáltató azt a dolgozót, aki hosszú időn át munkaviszonyban volt, és jó munkát végzett, munkaviszonyának betegség vagy rokkantság miatti megszüntetésekor részesítse magasabb összegű jutalomban, illetve segélyben.

A Vasi Szemle

1933-ban Szombathelyen, a Vasvármegyei Múzeumok Baráti Egyesületének alakuló ülésén *Pável Ágoston* nyelvész, etnográfus, a Vasi Szemle egyik alapító tagja és hamarosan főszerkesztője egyebek között ezt mondta: „Lábunk alatt Sabariának klasszikus talaja, a velem-szentvidi ősember gazdag kultúrájú leletei, a baltavári őszállattemető hekatombái! Körülöttünk nyüzsgöve kínálkoznak a helyi jelentőségű természettudományi, nyelvi, néprajzi, irodalomtörténeti, művészeti, történelmi stb. feladatok és értékek.” (V. Sz. 1976. 3. sz.) Szavaival helytörténeti folyóirat létrehozására buzdított, s megjelenéséhez anyagi támogatást kívánt szerezni.

S 1933-ban meg is jelent a *Vasi Szemle*. Főszerkesztője *Bendefy-Benda László* lett, akinek határtalan lelkesedése és áldozatkészsége hozta létre a folyóiratot minden előzmény, hagyomány és voltaképpen támogatás nélkül is, mert az első évben kapott ugyan a vármegyétől 100 pengőt, de a várostól semmit; 1938-ban viszont a vármegyétől semmit, a várostól pedig 80 pengőt. De a vasi végek „kulturális lelkiismerete” érzékeny és megbízható volt. A város, a vármegye, Kőszeg, a bőrgyár, a kőszegi nemezzgyár, a helyi pénzintézetek és az előfizetők kisemberekből összetevődő tábora, valamint a szerzők és a szerkesztők áldozatos erőfeszítése tette lehetővé a Vasi Szemle megszületését és folyamatos megjelenését.

A folyóirat a Vasvármegyei Múzeumok Baráti Társaságának kiadásában — még az egyesület működésének engedélyezése előtt — *Folia Sabariensia* címmel látott napvilágot azzal a céllal, hogy a vasi földön folyó tudományos kutatómunka szervezett és egységes szemléletű fórumává legyen természettudományi, nyelvészeti, régészeti, valamint néprajzi ismeretek közkinccsé tételével. A csaknem egy év múlva megjelenő 2. szám — ekkor már *Pável Ágoston* volt a főszerkesztő, aki mellett nyolctagú szerkesztő bizottság működött — Vasi Szemle címmel látott napvilágot (a *Folia Sabariensia* alcímként maradt) Vas megye helytörténetének a legtagabb értelemben vett szolgálatára.

A Vasvármegyei Múzeum kiadásában megjelenő Vasi Szemle (1940-tól neve *Dunántúli Szemle*, s már *Veszprém*, majd Zala és Vas megye közös tudományos organuma), Vas, Veszprém és Zala megyék hely- és művelődéstörténeti folyóirata honismereti mozgalmat teremtett.

Szervezte, maga köré gyűjtötte a tudományos és a szellemi munka erőit, s felnevelt egy kiváló, tudományos szakemberekből álló csoportot. Vállalta az ismeretterjesztés felelősségteljes munkáját is, és olyan közhangulatot teremtett, amelyben társadalmi felelősséget hangsúlyozó, progresszív művelődéspolitikát sürgető és a kor farkastörvényeinek nemet mondó elvei termékeny befogadókra leltek. A nyugati határszél helytörténetét, néprajzát, földtanát, növény- és állatvilágát tárgyalta egyáltalán nem provinciális színvonalon. Magas színvonalú tudományosság jellemezte, amely érezhetően ötvöződött a szülőföld szeretetével. A Vasi Szemle, majd az *Irott Kő* (a Falu-di Ferenc Irodalmi Társaság kiadásában) megjelenésével az itt élőknek lehetőségük nyílt írásaik publikálására. Az olvasók viszont megismerkedhettek az élő irodalommal. S mindezzel Szombathely bekapcsolódott az irodalmi, tudományos élet rendkívül tág lehetőséget teremtő, sok témájú, eleven, korszerű áramlatába.

A folyóirat felfelé ívelő fejlődését 11. évfolyamában szakította meg a második világháború. De eddig is a lapban majdnem ezer írásmű jelent meg, melyből 58 tanulmány Vas megye régmúltjával foglalkozott, 40 Szombathelyről, 35 Kőszegről szólt, míg Zala megyéről 8, más megyékről 9 kisebb-nagyobb cikket és tanulmányt közölt. A folyóiratban idővel versek is megjelentek. Ezek az adatok egy „vidéki” folyóirat gazdagságát, széles skáláját bizonyítják. [*Dömötör Sándor*: A Vasi (Dunántúli) Szemle tizenegy éve (1933—1944). Savaria Múzeum, Szombathely, 1957.]

A hagyományok talaján — új igényekhez igazodva

Részben a páveli örökség méltó folytatója kívánt lenni az 1958-ban helytörténeti évkönyvként ismét megjelenő Vasi Szemle, de nem ott folytatta a munkát, ahol *Pável Ágoston* abbahagyta. A beköszöntő hangsúlyozta: „...s mi a hagyományok ésszerű és korunkhoz alkalmazott hasznosításával egy időben elsősorban napjaink változott, fejlődött, új igényeit törekszünk kielégíteni. A tudomány — szemléletünkben — a valóság megismerésének elsőrendű eszköze, amely nélkülözhetetlen segítséget nyújthat a mindennapos társadalmi és gazdasági problémák megoldásánál is.” (1958.

1. köt.) Ezért bővítették a Szemle témaköreit, a korábbiakhoz felsorakoztak az alkalmazott és az agrártudományok, a technika, az orvostudomány, majd a politika, a társadalomtörténet, a néprajz, a geológia, a botanika, a régészet, az irodalomtörténet stb.

A Vasi Szemle „alapokmánya” (1961. 1.) leszögezi, hogy a lap feladata előmozdítani Vas megye megismertetését, s ezen keresztül kifejleszteni a szocialista hazafiságot és az egészséges lokálpatriotizmust, valamint létrehozni olyan, széles körű kritikái és alkotói szellemű közösségi fórumot, melyre a párt- és az állami vezetés a különféle kérdések megoldásában eredményesen támaszkodhat. A kibővült feladatkör megvalósításához nagyban hozzájárult az a körülmény, hogy a Vasi Szemle 1964-től ismét helytörténeti folyóiratként jelent meg, hangsúlyozván azonban a továbbra is érvényben levő alapokmány céljait.

Immáron 20 éve töretlen a folyóirat pályája. E két évtized alatt tükröztenek mindazt a változást, fejlődést, amely Vas megyében, annak kisebb-nagyobb városaiban, településeiben végbement. A továbbiakban alaposabban szemügyre vesszük a folyóirat szerkezetét, témáit, hogy választ adhassunk a kérdésre: elég-e a Szemle az alapokmányban rögzített társadalmi igényeknek.

A *Napjaink* c. rovat időszerű, közérdekű témájú tanulmányokat, de kisebb írásokat is közöl. Témájuk igen változatos, szinte minden lényeges gazdasági-társadalmi problémával behatóan foglalkoznak. Többnyire alapos, a problémakörbe beágyazott, összehasonlító jellegű, több oldalról vizsgálódó, a mindennapi élethez nagyon közel álló írásokat olvashatunk a megye gazdasági életéről, iparáról, mezőgazdaságáról, az új technikák alkalmazásáról, a tudománypolitikáról, oktatásról, egészségügyről, urbanizációról, társadalombiztosításról, kereskedelemről, idegenforgalomról, vadgazdálkodásról. A felsorolást vég nélkül folytathatnánk, annyira bő és színes a választék. Az országos érvényű határozatokra, tervekre minden esetben frissen reagál a folyóirat, úgy azonban, hogy mindig figyelembe veszi a helyi adottságokat, lehetőségeket.

A Vasi Szemle ezzel a rovattal mindenkor nagy szolgálatot teljesít, mert hatékonyan informál, és lehetővé teszi, hogy az olvasó szűkebb hazájának gondjait, terveit, elképzeléseit alaposan megismerje, ezáltal maga is tudatos alakítója legyen pátriája jövőjének.

Talán az időszerűség okozta gyors reagálásból fakadnak, vagy abból, hogy a bőségkosárból nehéz a választás, a rovat írásai között néhol érzékelhető színvonalbeli különbségek. Némelyik publiká-

ción terjedelme és tudományos színvonala között nagy az eltérés. Olykor a kevesebb — de érettebb — több volna.

A *tudomány és kultúra műhelyéből* c. rovat címének megfelelően számot ad mindarról, ami a különféle alkotóműhelyekben történik, figyelemmel kíséri az alkotók és művek útját. Nem könnyű feladat válogatni a megye sokféle eseményéből, de a szerkesztőség kitűnő tájékozottságát és összehangolt munkáját bizonyítja, hogy felhívta olvasóinak figyelmét olyan, valóban fontos eseményre, mint amilyen a nemzetközi történetész szimpozion volt — a pannon térség városainak fejlődésével és jelentőségével foglalkozott —, továbbá az aprófalvas települések (Örség, Vendvidék) demográfiai problémáira. A rovat írásainak jóvoltából szinte kamerával pásztáztuk végig a jelentősebb kiállításokat, ott voltunk a Bartók-terem első zenei évadának hangversenyein, nyomon követhetjük a szombathelyi képtár-teremtés állomásait stb. Olvashattunk új módszerekről, alkalmazóikról (tv a tanárképzésben, újszerű fődémszerkezet, az ABM).

Ennyi friss hír, színes közlemény után jólesik kicsit megcsendesedve elmélyedni a *Hagyományok* nyugodt elmélkedést, sok ismeretanyagot ígérő rovatában. Itt a változatos témákat feldolgozó, bibliográfiai apparátussal ellátott, tudományos igényű tanulmányok vezetnek: népmozgalmak, néprajz, nyelvészet, ipartörténet, művészettörténet, történelem stb. Nehéz volna mindet felsorolni, inkább erőnyelvekre utalnánk. A legnagyobb érdemük maga a témaválasztás és a feldolgozás módja. Kevés kivételtől eltekintve e jeles helytörténeti tanulmányok szervesen illeszkednek az ország tudományos életébe. Tudományos igényességük, feldolgozási módjuk lehetővé teszi, hogy a megyén kívül élő nem szakemberek is érdeklődvé olvassák. Külön említést érdemel forrásközlő szolgálatuk (középkori oklevelek korrekt közlése, Bél Mátyás Vasvármegye-leírásának magyar fordításban történő közreadása), amely nem egy távol élő kutató munkáját könnyíti meg.

Hasonlóképpen szép hagyomány egy régi mesterember életének vagy a mesterség történetének a feldolgozása (pl. Farkas Imre csepregi nyomdája; Tausz Antal nagyszentmihályi orgonaépítő élete és munkássága). A lap belső és külső munkatársai jó érzékkel és szorgalommal kutatják fel a megyével valamilyen lényeges vonatkozásban, kapcsolatban levő szerzőket, s adnak hírt e kutatásokról, amelyek mindenkor látóköri áramlatot bővítik, az európai kulturális áramlathoz kapcsolnak bennünket. (Carolus Clusius belga tudósak és magyar

barátainak több oldalú bemutatása; megemlékezés France Stelé szlovén művészettörténészről, kinek visszatérő gondolata az ún. „szubalpin művészeti övezet”-probléma.) Ugyanez a rovat inspirál leginkább vitára számos vélemény közlésével (ilyen volt például a Sabaria—Savaria-vita).

Regisztrálja a megye irodalmát

Az *Irodalom* és a *Bibliográfia* c. rovatról is szólnunk kell. Az előbbiben könyvismertetések olvashatók magyar és külföldi szerzők munkáiról, valamint a megye szülőiteiként számom tartott íróknak, költőknek a munkásságáról, főként munkásságuk egyes részterületeiről közölt feldolgozásokat. Évfordulók, friss gyászbeszéd alkalmával megemlékezik a lap egy-egy jeles kutatóról, politikusról, művészről, s búcsúzik el kegyelettel az örökre eltávoztaktól. A megemlékezések színvonalában azonban némelykor egyenletlen, mintha nem egységes szerkesztési elvek alapján készültek volna.

Figyelemre méltó, hogy folyamatosan megjelenik Vas megye irodalmának bibliográfiája és repertórium, melyben az önálló és a gyűjteményes munkák, illetve a kéziratok és az időszaki kiadványok Vas megyére vonatkozó közleményei nagy bibliográfiai pontossággal vannak feldolgozva. Ez a bibliográfia, valamint az éves mutatók közlése mindenkor megkönnyíti a kutatók munkáját. Örömmel hallottuk, hogy készül a Vasi Szemle repertórium, amelynek összeállítása nagy munka ugyan, előmunkálatait azonban nagymértékben megkönnyíti a régóta meglévő precíz bibliográfia.

A Vasi Szemle szerkesztési elvei hosszú ideje változatlanok és egységesek. A népes szerkesztő bizottság 300 tudományos kutatóval tart kapcsolatot, és 300

szerzőt tart számon, kik között szép számban találhatók a megyéből már elszármazottak, illetve olyanok, akik már hosszabb ideje foglalkoznak a megyével. 60 tudományos intézmény vesz részt a cikkek beszerzésében, a témák felvetésében és lektorálásában. A szerkesztő bizottság tagjainak többsége Vas megyei, s méltóképpen képviseli a helyi tudományos és társadalmi életet. A folyóiratban publikálók 60—65 százaléka a megyében él, de a mintegy 30—35 százalékot képviselő megyén kívül élő szerzők száma — közöltük külföldiek is vannak — bizonyítja, milyen sokan foglalkoznak vasi témával, továbbá, hogy a szerkesztőség mennyire tudatosan szervezi és szívesen fogadja a színvonalas helytörténeti írásokat.

Bár az aktuális jellegű írások túlsúlyosa első olvasásra nyilvánvaló, sőt olykor soknak is tűnik, a számvetés mégis azt bizonyítja, hogy sikerült kialakítani az egészséges arányt a történeti és a mai témák között.

A már említett gazdagság ellenére mégis szívesen olvasnánk több mezőgazdasági vonatkozású, valamint a megyében élő nemzetiségek múltját, jelenét, szokásait, kultúráját bemutató írást. (Apró észrevétel: néhány esetben a külföldi tudományos üléseken vagy tanácskozásokon elhangzott előadások közlés előtt némi fésülést igényeltek volna.)

A Vasi Szemle, Vas megye Tanácsának 10 év terjedelemben, negyedévenként megjelenő tudományos és kulturális folyóirata 32. évfolyamába lépett. Elismerés illeti a szerkesztőket, a nyomdászokat, a szerzőket és a népes olvasótábor is, mert a folyóirat csak velük és általuk válhatott „közös ügyünket jól szolgáló, rangos folyóirattá, a szocialista kultúra tevékeny vasi műhelyévé”.

V. Major Judit

Lapozgató

● A SOMOGYI-KÖNYVTÁRI MŰHELY legújabb, 1977/1—4. összevont száma nyomtatásban jelent meg, 600 példányban. A szegedi könyvtár folyóirata a jövőben negyedévenként lát napvilágot, s az első szám gazdag tartalma azt bizonyítja, hogy az olvasó színvonalas helytörténeti folyóirat megszületésének lehet tanúja. A mostani számban különösen Szabó Ferencnek a felszabadulás előtti szegedi helytörténetírás mérlegét megvonó írása és Péter Lászlónak a Szeged-monográfia tervezetéről szóló közleménye érdekes, de értékes történeti tanulmányok és kisebb közlemények is olvashatók a folyóiratban.

● A HONISMERET idei első számában *Somjai László* áttekintése olvasható a pápai nyomdászati négy száz éves történetéről. Az első pápai nyomdát *Huszár Gál* alapította, akinek nevéhez fűződik hazánk máig is működő legrégebbi nyomdájának, a debreceninek létrehozása is. Az első pápai könyveket, szám szerint három azonban *Huszár Gál* halála miatt fia, *Dávid* nyomtatta ki 1577-ben.

Dezsényi Béla

1907—1972

— Csak egy jellemző jelenetet mesélek el — mondta az a kolléga, aki a Hírlaptárban a keze alatt dolgozott, mikor feltettük neki a kérdést, hogy milyenek ismerték Dezsényi Bélát. — A raktáros kézikocsijára halmozott kupac tetejéről egy kötet lehuppant. Béla odalépett, fel-emelte, belelapozott és mutatta a raktárosnak. „Ki gondolná, hogy ez a kopott kötés milyen értékes folyóiratot rejt magában!” És kezdett mesélni a Hölglyftárról, hogyan indította el Nagy Ignác a szabadságharc utáni döbönt némaságban, hogyan adott lehetőséget hallgatásra ítélt íróknak, hogy megszólaljanak... Forró-sodni kezdett körülötte a levegő, gyúlt a hallgatóság. Egy kicsit átéreztek a raktárosok, hogy amivel bánnak, az nem polcokra rakott kötetek sora, hanem testet öltött történelem, egy nemzet betűkbe zárt történelmi tudata. Aztán becsukta a kötetet, és ment mindenki a dolga után. Ilyen volt.

Alakjával szerencsések vagyunk olyan szempontból, hogy a Szinyei által már „fel nem dolgozott” nemzedékből azok közé tartozik, akiknek neve és munkássága — legalábbis indulásuk évtizedeivel — *Gulyás Pál* töredékes munkájába még bekerült. Életrajzi adatainak tárgyi-lagos felsorolását olvasva epikai bensőnk némi nosztalgiát érez a Conversations-Lexiconok kora után. Szinyei bizonyára nemcsak azt jegyezte volna fel róla, hogy 1907. május 8-án született Budapesten Dezsényi László és Klaringer Anna gyermekeként, hanem kitért volna gondos nevelésére is. Hogy az atya, aki a Magyar Mezőgazdák Országos Szövetségének főtisztviselője volt, nem mulasztotta el Béla fiát — akárcsak annak bátyját — figyelmeztetni, hogy dédatyjuk, az Esterházy-uradalom ménesmestere mennyire lelkesedett a szabadságharcért. Hogy Béla nemcsak kitűnő tanuló volt az Árpád reálgimnáziumban, hanem első lett latinból az országos középiskolai tanulmányi versenyen. És hogy ennek ellenére mégis inkább a természettudományok kötötték le érdeklődését, és a mérnöki pálya vonzotta. Döntő fordulatot hozott érdeklődésében svájci tartózkodása, ahová atyja egészségügyi okokból küldte, s ahonnan a francia nyelvet elsajátítva tért haza. Családi kapcsolatok révén sokszor megfordult Bécsben, s ennek révén a né-

met nyelvben vált otthonossá. (Ezekhez később az angol és az orosz járult.) Ifjúkori külföldi útjai keltették fel benne az érdeklődést más népek irodalma és története iránt, s figyelme a természettudomány területéről a humaniorák felé fordult. Így tehát érettségi után, 1925-ben francia és német szakra iratkozott be a budapesti egyetem bölcsészkarán, s az Eötvös-kollégium tagjainak sorába is bekerült. Francia tudása alapján professzora, Eckhardt Sándor két alkalommal, 1927-ben és 1929-ben is lehetővé tette neki, hogy állami ösztöndíjjal a genfi egyetemen kutassa ösvájccal való történelmi kapcsolatainkat. Így született meg 1938-ban a *Magyar—svájci szellemi kapcsolatok a szabadságharc idején* című doktori értekezése, amelyet 1946-ban átfogó monográfia követett.

Középiskolai tanári oklevelét jóval doktori diplomája előtt, 1931-ben szerezte, s akkor kezdte közszolgálatát a budapesti Madách Imre gimnáziumban. A bevezetőben leírt jelenet azt sejteti velünk, hogy diákjaival meg tudta találni a kapcsolatot, s erről tanúskodnak későbbi főiskolai és egyetemi hallgatóinak nyilatkozatai is. Néhány év múlva, 1935-ben már az OSZK-ban találjuk — akkor még a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára —, ahol a hírlaptárban előbb mint díjtalan gyakornok, majd 1940-től könyvtári segédőrként mű-

ködött. Képességeire a hírlaptár akkori vezetője, *Trócsányi Zoltán* és a könyvtár igazgatója, *Fitz József* egyaránt felfigyeltek — az ő sürgetésükre szerezte meg a doktori fokozatot —, így amikor Trócsányi 1943-ban az egyetemre került, javaslatára Dezsényi Béla vette át a hírlaptár vezetését. Ekkor már napvilágot látott (1941-ben) a *magyar hírlapirodalom első százada 1705—1805* című munkája.

E mű arról tanúskodik, hogy igyekezett a tár anyagával minél közelebbi kapcsolatba kerülni, így ereje teljében foghatott hozzá a gyűjtemény modernizálásához, a benne rejlő forrásértékű anyag feltáráshoz. Noha ebben az erőfeszítésében visszsaesést okozott a 2. világháború, majd fősztályvezetővé történt előléptetése, továbbá sok energiáját kötötte le a könyvtár tudományos munkásságának reábizított szervezése, a vezetői tanácsban való részvétele, a hírlaptárban folytatta a háború előtt elkezdett modernizálást. A kardex-nyilvántartás bevezetése, új szempontú katalógusok felállítása, vasállványok segítségével a raktári gondok enyhítése, 1952-ben a tár számára külön olvasóterem felállítása — megannyi tárgyalásra méltó fejezet működésében, de leginkább talán az 1946-ban indított *Magyar Folyóiratok Repertórium*a érdemel külön említést. „Századunk eleje óta több helyről sürgették a hírlapok és folyóiratok cikkeinek teljes katalógusát, hiszen e nélkül a múzeumi hírlaptár gyűjteménye holt massa, amelyet tudományosan felhasználni nem lehet” — írta az akkor még csak évnegyedesnek induló cikkbibliográfiai periodika első számában, amely 32 időszaki sajtóterméknek az ETO elvei szerint csoportosított cikkeiről ad számot.

Irodalmi munkásságában sokat foglalkozott a sajtótudomány kérdéseivel. Alapvető kérdések és módszertani problémák éppen úgy foglalkoztatták, mint a magyar sajtó történetének az egyetemes sajtótörténet összefüggéseibe való helyezése. E téren úttörő munkát végzett, hiszen előtte senki sem figyelt fel arra, hogy a magyar sajtó nem elszigetelt, egyedi jelenség, hanem belehelyezendő az egyetemes sajtótörténet összefüggéseibe. Kutatásai során nagy figyelemmel fordult a Duna-medence népeinek sajtója felé. Az *időszaki sajtó története a Dunatáj országaiban* (1947) című művét számos hasonló jellegű vizsgálódás követte. Mind ezekben, mind elmélyült recenzióiban bizonyítani törekedett, hogy Közép- és Kelet-Európa sajtója integráns része az európai sajtó fejlődésének, s nem kezelhető ez utóbbi jelentéktelen függelékeként. Ilyen előmunkálatok után jelent meg 1954-ben A *magyar sajtó 250 éve* című sajtótörténeti kézikönyve, amely kötelező olvasmány lett az egye-

temen és a Magyar Újságírók Országos Szövetségének keretében folyó képzésben. Dezsényi Bélát ugyanis már 1946-ban „A magyar időszaki sajtó története” tárgykörből magántanárrá képesítették a budapesti egyetemen, s itt, valamint a fent említett másik intézményben csaknem negyed századon keresztül adta át tudását — úttörőként — a következő nemzedéknek. A magyar sajtótörténeti kutatások mai munkásait nagyrészt ő nevelte fel.

A sajtótudomány területén végzett úttörő munkásságáért az MTA a kandidátusi fokozattal jutalmazta, s a keretében működő könyvtörténeti és bibliográfiai munkabizottság ugyancsak tagjai sorába választotta, egyben megbízta a bizottság gondozásában megjelenő *Magyar Könyvszemle* szerkesztésével. Ezt a munkát majd két évtizedig — haláláig — folytatta, s nemcsak őrizte, hanem emelte is e tekintélyes szemle európai rangját. Szerkesztői képességeit hét éven keresztül az OSZK évkönyveinek munkálataiban is kamatoztatta. Irányító tevékenységét itt ugyancsak a halál szakította meg, és a könyvtárt az is érzékenyen érintette, hogy éppen akkor hullt ki kezéből a toll, amikor az intézmény történetének reá jutó szakaszát, az első világháború után következő korszakot írta, s egyben a részkkutatással foglalkozók munkáját Berlász Jenővel együtt irányította.

Irodalmi munkásságának bibliográfiáját *D. Szemző Piroska* állította össze az OSZK 1970—71-i évkönyvében (1973).

Ha e 13 lapot kitevő jegyzékben szereplő művek, cikkek bármelyikét felütjük, az új, termékeny szempontokkal operáló, szintézist alkotó tudós jelenik meg előttünk, akinek történelmi és az összefüggéseket felismerő horizontja tudásának bővülésével állandóan tágult. Stílusa szóban és írásban egyaránt elegáns, a franciás „clarté”, azaz világosság jellemzi. Stílusának tisztaságához hasonlított egyénisége: erkölcsei tisztaság, finomság, meleg emberiség áradt belőle. „Senkivel sem érezte, hogy tudásban, ismeretekben felette áll — írta róla nekrológiájában *Haraszthy Gyula*. — Különösen szerette a fiatalokat, egész iskola alakult ki körülötte. Mindenki számára jutott ideje, bölcs tanácsa, kedves szava... Néha zárkózotttnak tűnt; de ha feltárult szelleme és lelke — inkább szűkebb körben éltük át ezt —, az emberi melegség, a megértés, a humanista derű és nem egyszer a bölcs önirónia lebegett körülöttünk, akik társaságában lehetünk.”

Szerette idézgetni Apor Pétert: „Mi magyarok, mindig tudtuk, mit kellene tennünk, és tettük azt, amit lehet...”

Kelecsényi Gábor

Események, krónika 1977...

A Könyvtári Figyelő 1970. évi első száma közölte *Bereczky Lászlónak* „A felszabadulás utáni magyar könyvtárügy kronológiája 1945—1969.” című összeállítását, s a folyóirat szerkesztősége ugyanehhez a számhoz az olvasóknak szóló válaszyomtatványt is mellékel: kérte őket, hogy tegyenek javaslatokat a kronológia kiegészítésére. A pótlások az 1970/3. és az 1971/1. számban meg is jelentek. Az összeállítás folytatása azonban elmaradt, az 1970—76-os évkörről nem készült eseménytár.

A Könyvtáros szerkesztőségének véleménye szerint az ilyen, nagyobb időszakot felölelő tájékoztató adattárak akkor töltik be igazán szerepüket, ha fonaluk nem szakad meg, s hozzájuk frissen, évenként csatlakoznak a részletesebb összeállítások. Ezért határozta el, hogy az idén első ízben, a jövőben pedig évenként közrebocsátja egy-egy év kronológiáját. Ez a vállalkozása láncszeme annak az erős törekvésének is, hogy a folyóirat információs szerepét fokozza, minél több és sokoldalúbb tájékoztatást — kisinformációkat is — nyújtson olvasótáborának, s a hazai könyvtári élet jeles eseményeiről a lehető legnagyobb teljességgel tájékoztassa olvasóit. Ezért arra kéri az összeállítás forgatóit: jelezzék a szerkesztőségnek a kronológiában felfedezett hiányokat és pontatlanságokat, hogy a következő évi eseménytár közreadásával egyidejűleg a pótlásra, hibajavításra is sor kerülhessen.

Néhány megjegyzés: Az időrendi összeállításba általunk fontosnak ítélt könyvtárügyi események és a könyvtárak életét, tevékenységét érintő országos akciók (könyvhetek, könyvhónapok) dátumait vettük fel. Regisztráltuk az évfordulókat is, az 1977-ben huszonöt éves megyei (járás) könyvtárügy alapítási évfordulóiról azonban csak összefoglalóan, az első évforduló dátumánál (március 9.) emlékeztünk meg. A személyi változásokot a megyei, főiskolai, egyetemi stb. könyvtárak és a nagy szakkönyvtárak vonatkozásában kívánjuk feljegyezni. A tanácskozással, továbbá a könyvtáros-egyesületi rendezvények közül a több megyére kiterjedő, illetve a nem előadás, hanem tanácskozás jellegű összejöveteleket említettük meg. A könyvtárvatások esetében a felvétel alsó határa falusi könyvtárakat illetően a legalább 120, városokban levő könyvtárak vonatkozásában a 150 m² alapterület volt. A település jellegétől függetlenül igyekeztünk regisztrálni a legalább 100 m² alapterületű önálló gyermekkönyvtárak (részlegek) és az ilyen nagyságú iskolai könyvtárak felavatását is. — Az olvasótáborok közül csupán néhány különlegesnek (például nemzetiségi, cigány) a dátumát szerepeltetjük az összeállításban.

Végül egy óhaj: Jó lenne, ha az országos eseménytárat helyi kronológiák egészítenék ki, s a könyvtári évkönyvek vagy híradók folyamatosan közölnének helyi (szakterületi, megyei) eseménytárakat, amelyek együtt hézag nélküli rendszert alkotnának.

JANUÁR

1. Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ megindította a BINÁR-programot a Témára Irányuló Gépi Információ Terjesztés (TIGIT) keretében: saját R—20-as számítógépén dolgozza fel az INSPEC mágnesszalagot, és ezzel egyidőben új feldolgozó programot vezet be
Az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola könyvtárának új igazgatója *Rátkai István*. — A Komárom m. SZMT Központi Könyvtárának vezetésére *Vojcsék Sarolta* kapott megbízást. — A Textilipari Szakszervezet Központi Könyvtárának igazgatójává *Ribicska Raymondot* nevezték ki
A megszűnt Békéscsabai Fémipari Szövetkezettől a könyvtári fém bútórok gyártását két szövetkezet vette át: a raktári és a gördülő állványokat a Békési Start KTSZ, a katalógusszekrényeket és az irattároló szekrényeket a mezőberényi szövetkezet állítja elő
10. A Művelődésügyi Közlöny 1977/1. számában megjelent a kulturális miniszter 5/1976. (X. 26.) KM sz. rendelete az egyes közművelődési tevékenységet végzők szakképesítéséről és foglalkoztatásáról; továbbá — ehhez kapcsolódóan — a kulturális és a munkaügyi miniszter 6/1976. (X. 26.) KM—MUM sz. együttes rendelete egyes közművelődési tevékenységek díjazásáról
- 10—26. A bécsi városi könyvtárban kiállítás mutatta be — a Könyvtártudományi és Módszertani Központ rendezésében — a magyar könyvtárügy 30 éves fejlődését
17. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének keretében megalakult a társadalomtudományi könyvtárosok szekciója
- 17—22. Gyermekkönyvhét a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtárban

24. A Művelődésügyi Közlöny 1977/2. számában megjelentek a Kulturális Minisztérium és az Oktatási Minisztérium által közösen kiadott „Irányelvek a kis települések kulturális ellátásának javítására és a komplex művelődési intézmények létesítésére”
25. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének küldöttközgyűlése
26. A Kulturális Minisztérium szervezeti átalakítása keretében a könyvtárügyi önálló osztály a Képzőművészeti és Közgyűjteményi Főosztály névvel létesített új szervezeti egység része lett

FEBRUÁR

1. *Zirc Pétert* az Orsz. Széchényi Könyvtár főigazgató-helyettesévé nevezte ki a kulturális miniszter. — A Nagykanizsai Városi-Járási Könyvtár új igazgatója *dr. Tamás István*
4. Sopronban megnyílt az 1977. évi mezőgazdasági könyvhónap
A Művelődésügyi Közlöny 3. számában megjelent az „Irányelvek a Közművelődési Alap céltámogatási keretéből történő igénylésekhez” c. tájékoztató
- 7—8. A konzervipar műszaki könyvtárosainak tanácskozása Nagykőrösön az iparág műszaki könyvtárainak helyzetéről
16. A Magyar Rádió „Könyvklub” c. irodalmi estje a Hatvani Városi Könyvtárban; a rendezvényt a Kossuth Rádió febr. 19-én tűzte műsorára
17. A Hatvani Városi Könyvtár új épületrészének felavatása
- 20—26. Gyermekkönyvhét Vas megyében a megyei könyvtár és a megyei úttörő-elnökség rendezésében
- 24—25. Mezőgazdasági, élelmiszeripari és erdészeti szakkönyvtárosok országos tanácskozása Sopronban „A szakirodalom jelentősége a mezőgazdaság nagy változásai korában” címmel

MÁRCIUS

6. Húszéves a Technika, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ lapja
8. Felavatták a 140 m² alapterületűre bővített Okányi Községi Könyvtárt (Békés m.)
9. Huszonöt éves az országban elsőként létrehozott megyei könyvtár, a Békéscsabai MK. Az utána következők nagyobb részét aug. 20-ával kapcsolatban (aug. 18. — Tatabánya; aug. 19. — Székesfehérvár; aug. 20. — Kaposvár, Pécs, Veszprém) vagy nov. 7. körül (okt. 26. — Miskolc), az utolsót (Pest megyei Könyvtár) pedig dec. 31-én avatták fel
17. Amkét a könyvtárügyi szakosztályról a Könyvtárosegyesület műszaki könyvtári szekciójának rendezésében Bp.-en, az Orsz. Széchényi Könyvtárban
23. 73 éves korában elhunyt *Szalatnai Rezső* író, irodalomtörténész, aki 1950-től 1965-ig, nyugdíjazásáig a Budapesti Egyetemi Könyvtár munkatársa volt
- 24—25. Az MKE ifjúsági szekciójának tanácskozása Jászberényben és Szolnokon a 14 évesnél idősebb fiatalok olvasmány-kiválasztásáról
28. Felavatták a Győri Megyei Könyvtár gyermek- és ifjúsági részlegét, melynek alapterülete 141 m²

ÁPRILIS

1. Várossá nyilvánították Bonyhád (Tolna m.), Dunakeszi (Pest m.), Marcali (Somogy m.) és Siklós (Baranya m.) nagyközségeket: Bonyhád, Marcali és Siklós könyvtára városi-járási, Dunakeszi könyvtára városi könyvtárrá vált
Felavatták a Szentesi Városi-Járási Könyvtár 117 m² alapterületű gyermekrészlegét
2. A Művelődésügyi Közlönyben (7. sz.) megjelent az „Irányelvek és módszertani ajánlások a cigány lakosság elmaradott rétegeivel kapcsolatos közművelődési tevékenység szervezéséhez”. A dokumentum III. fejezetének 4. pontja a könyvtári feladatokat foglalja össze
5. Az 1975—76. évi „Kiváló könyvtár” — „Kiváló művelődési otthon” pályázat díjkiosztó ünnepsége Budapesten, a Fészek klubban. A harmad-

ízben meghirdetett pályázatban részt vevő 196 közművelődési könyvtár közül 48 nyerte el a „Kiváló” címet, 22 pedig dicséretet kapott
A Verseygy Ferenc nyelvemvelő verseny döntője a Szolnoki Megyei Könyvtárban

6. Megnyílt az 570 m² alapterületű diósgyőri Petőfi Emlékkönyvtár, a miskolci városi könyvtárhálózat és egyben a vidék legnagyobb városi kerületi könyvtára.
- 14.—máj. 8. Gyermekkönyvhónap Szabolcs-Szatmár megyében
- 14.—máj. 30. Pécs-Baranyai gyermekkönyvhetek
20. A Művelődésügyi Közlöny 8. száma közli a 3/1977. (III. 29.) KM sz. rendeletet a kulturális értékű tárgyak külföldre viteléről és külföldi kiállításáról
22. A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem új épületének műszaki átadása Tízéves az Orsz. Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ keretében működő Budapesti Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztatói Központ
26. A Veszprém megyei Tanács VB elfogadta a kisközségek könyvtári ellátásának korszerűsítésére, a járási szintű ellátásra tett javaslatot, ezzel megindította a kérdés országos rendezésére hozandó intézkedések sorát
- 27—28. Mezőgazdasági könyvtárosok regionális értekezlete Kaposvárott a könyvtár és a szakirodalom használatáról
28. SZOT-díjat kapott *Karácsonyi Jánosné*, a Vasasszakszervezet Központi Könyvtárának igazgatója
29. A Heves m. SZMT Központi Könyvtár új otthonának és hírlapolvasójának felavatása Egerben

MÁJUS

2. A Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztálya létrehozta a Könyvtár-tudományi és Módszertani Központ tanácsadó testületeként működő könyvtári könyvminősítő bizottságot
- Megnyílt a 180 m² alapterületűre bővített és berendezésében korszerűsített Petőfi Emlékkönyvtár Kisbéren (Komárom m.)
- 3—4. A Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályának országos igazgatói értekezlete Kaposvárott
6. Huszonöt éves az ország 3000. „népkönyvtára”, a Széphalmi Községi Könyvtár (Borsod-Abaúj-Zemplén m.)
10. Meghalt *dr. Gyenge Erzsébet*, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárának igazgatója
14. Huszonöt éve jelent meg a könyvtárügy fejlesztéséről szóló 2042—13/1952. (V. 14.) sz. minisztertanácsi határozat
15. Meghalt *dr. Nyireő István*, a Debreceni Egyetemi Könyvtár 1929 és 1945 közötti igazgatója, könyvtárépítész
19. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban a 70 éves *Buday György* műveiből
24. A „Stájerországi és grazi kulturális hét” keretében stájer irodalomtörténeti kiállítás és irodalmi est a Szombathelyi Megyei Könyvtárban
26. A szakszervezeti központi könyvtárigazgatók országos értekezlete a SZOT szervezésében
- 27.—jún. 4. Ünnepi könyvhét. Megnyitók: Budapest (országos); Békéscsaba (vidéki)
27. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ mellett működő országos könyvtári propaganda bizottság értekezlete Szentendrén
- A Magyar Könyvtárosok Egyesületének Bács-Kiskun megyei szervezete alakuló ülését tartotta Kiskőrösön
28. Ötéves az ország legnagyobb közművelődési könyvtára, a Miskolci Megyei Könyvtár
30. A 198 m²-ről 355 m² alapterületűre bővített Tiszafüredi Nagyközségi-Járási Könyvtár felavatása
- 30.—jún. 4. Nemzetiségi olvasótábor Bár községben (Baranya m.) Baranya és Bács-Kiskun megye rendezésében, jugoszláviai általános iskolások részvételével

JÚNIUS

Három középiskolában: Kőszegen, Pásztón és Vácott először tettek az érettségi keretében záróvizsgát a közgyűjtemény-kezelői kétéves fakultatív gimnáziumi tantárgy tanulói

- 8—9. Tolna, Somogy és Komárom m. gyermekkönyvtárosainak közös tanácskozása Tatabányán
- 13—17. A szocialista országok nemzeti bibliográfiai szakértőinek negyedik tanácskozása az Országos Széchényi Könyvtár rendezésében
- 13—18. Olvasótábor cigánygyerekeknek Tiszaórsön (Szolnok m.)
- 14—16. Gyermekkönyvtáros továbbképzési napok Kiskőrösön, Bács-Kiskun, Baramya és Zala megye könyvtárosai részére
- 15—17. A Mérnökszervezetek Világszövetségének Mérnöki Információs Bizottsága (WFEO/CEI) szófiai ülésén négy évre a szervezet elnökévé választotta dr. Lázár Pétert, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatóját
- 21—23. Országos tanácskozás a Széchényi Könyvtárban a könyvek bibliográfiai leírásának szabályzattervezetéről
23. Az MKE gyermekkönyvtárosi szekciójának országos tanácskozása Budapesten az általános iskolai könyvtárak helyzetéről
- 23—24. Az MKE műszaki könyvtáros szekciójának tanácskozása Szegeden a könyvtártechnikai berendezések fejlesztéséről és beszerzési lehetőségeiről
20. A Szegedi Megyei Városi Tanács végrehajtó bizottságának ülése jóváhagyta a Somogyi Könyvtár és a Levéltár közös épületének a BUVÁTI által készített beruházási programját. Az építkezés 1978 első félévében megkezdődik, a befejezési határidő 1980 vége

JÚLIUS

6. Lundban aláírták a svéd Bibliotekstjänst és a NIKEX külkereskedelmi vállalat együttműködési szerződését az „Allmedia” rendszer gyártásáról és értékesítéséről
12. Washingtonban elhunyt *Vasváry Ödön* ny. református lelkész, az amerikai magyarság történetének kutatója. Vasváry Ödön 1888-ban Szegeden született, és 1972-ben a Somogyi Könyvtárnak ajándékozta nagy értékű gyűjteményét
15. Megjelent a számítógéppel előállított Magyar Nemzeti Bibliográfia próbaszáma
- 17—24. Olvasótábor Szolnok, Békés, Győr-Sopron és Nógrád megyei szocialista-brigád-tagoknak Budapesten
- 18—29. Rendhagyó olvasótábor Bakonyoszlopon a Veszprém megyei Könyvtár és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szervezésében
- 20.—aug. 10. Magyar könyvtárügyi kiállítás Moszkvában — könyvtárügyünk 30 éves fejlődéséről — a Lenin Könyvtár és az OSZK KMK rendezésében
21. Az MKE műszaki könyvtáros szekciójának szakértői értekezlete az MSZ 3424 T. sz. „Bibliográfiai leírás. Könyvek” c. szabványtervezetről
- 21—30. Nemzetiségi olvasótábor Rétságon Komárom és Nógrád megyei úttörők részére
- 26—28. Az MKE ifjúsági szekciójának tanácskozása Zircen, Bakonyoszlopon és Veszprémben az olvasótáboroknak a könyvtári munkában játszott szerepéről

AUGUSZTUS

1. A Művelődésügyi Közlöny 15. számában megjelent a 4/1977. (VII. 27.) KM—MüM sz. együttes rendelet — a közművelődési intézmények dolgozóinak munkabérééről —, illetve a bérrendezés végrehajtásáról intézkedő 202/1977. (MK. 15.) KM—MüM sz. utasítás
Huszonöt éve kezdte meg munkáját *Sallai István* vezetésével az Orsz. Széchényi Könyvtár módszertani osztálya, az ún. „Módszertani kabinet”, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ jogelődje
13. A Nógrád megyei Könyvtár új igazgatója *Kojnok Nándor*
Kilencven éve, 1887. aug. 13-án született *Pór Nándorné Váradi Irma*, Szabó Ervin utolsó, még élő munkatársa
15. Megjelent az „Információ a könyvtári és információs munka eszközeiről és berendezéseiről” c. kiadvány, amelyet a Könyvtártudományi és Módszertani Központ ad ki NTMIR—IEGYNISZ-szolgálat keretében
Ócsodön (Szolnok m.) 152 m² alapterületű községi könyvtárt avattak
Kállón (Nógrád m.) egy átalakított-felújított épületben megnyílt a 160 m² alapterületű községi könyvtár

- 16—20. A Jogi Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének (International Association of Law Libraries = IALL) hatodik nemzetközi tudományos ülészaka Budapesten, az Országgyűlési Könyvtár rendezésében
18. Centenárium emlékülés Szabó Ervin tiszteletére az MSZMP Párttörténeti Intézetében — az Intézet, az MTA Történettudományi Intézet és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár rendezésében
A Szabó Ervin-díj és a „Kiváló Népművelő” kitüntetés átadása a Parlamentben. Szabó Ervin-díjas könyvtárosok: *Dr. Berza László, Fekete Péterné, Magyar András, Simon Imréné, Tóth Béla, Wix Györgyné*. Kiváló népművelő: *Király Lászlóné, Nyakas Gyuláné, Tóth György*.
19. Új, 160 m² alapterületű városi fiókkönyvtár nyílt Szeged Odessza nevű városrészében
22. A Munkásmozgalmi Panteonban koszorúzás Szabó Ervin urnájánál
23. Emléktábla-koszorúzással egybekötött kiállítás-megnyitó a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjában a könyvtár névadójának születési évfordulója alkalmából; ugyanezen a napon kiállítás-megnyitás a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban Szabó Ervinről, mint a munkásmozgalom kimagasló alakjáról
- 23—28. Olvasótábor 71 cigánygyermek részére a miskolci Csanyik-völgyben, a Borsod-Abauj-Zemplén m. Könyvtár és a megyei úttörőelnökség rendezésében
24. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozóinak ünnepi megemlékezése Szabó Ervinről a Néphadsereg központi klubjában
31. Nyugdíjba vonult *Szóllósy Kálmán*, a Pécsi Városi Könyvtár igazgatója, az 1949-ben létrehozott Pécsi Körzeti Könyvtár megszervezője

SZEPTEMBER

1. Befejeződött az orvosi könyvtárosok és az orvosi könyvtárak fenntartóinak második országos versenye
- 1—10. A fennállásának 50. évfordulóját ünneplő IFLA (Könyvtárosegyesületek és -intézmények Nemzetközi Szövetsége) világkongresszusa, illetve könyvtárügyi rendezvényei Brüsszelben
4. Móricz Zsigmond szobrának — Kő Pál alkotása — felavatása a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár előtt; kiállítás megnyitása a könyvtárban
- 5—6. Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók hatodik országos tanácskozása Miskolcon, a megyei kórházban az orvosi információ terjedéséről és hasznosításáról
6. Vácott, a Hajós Alfréd Úttörőház Lenin úti épületében felavatták a városi-járási könyvtár részlegeként működő 160 m² alapterületű gyermekkönyvtárt
- 6.—okt. 10. Dohnányi Ernő emlékkiállítás az Orsz. Széchényi Könyvtár zeneműtárának rendezésében
- 12—17. A hatodik Komárom megyei könyvtári hét eseményei: 12-én a József Attila Megyei Könyvtár fennállásának 25. évfordulója alkalmából rendezett ünnepség Tatabányán; 13-án a Könyvtáros újjáalakult szerkesztő bizottságának első ülése Tatán; 15-én Komáromban a Jókai Mór Városi-Járási Könyvtár jubileumi ünnepségsorozatának kezdete
- 14—16. Gyermekkönyvtárosok tájkonferenciája Szentendrén Borsod-A-Z., Hajdú-Bihar, Nógrád és Pest megye 74 könyvtárosának részvételével
21. A Művelődésügyi Közlöny 18. számában megjelent az 5/1977. (VII. 28.) KM sz. rendelet a sajtótermékek köteles- és tiszteletpéldányairól szóló 2/1960. (V. 25.) MM sz. rendelet módosításáról és kiegészítéséről
- 25—30. A szocialista országok kulturális minisztériumainak könyvtárügyi osztályvezetői és nemzetikönyvtár-igazgatói részére szervezett IX. munkaértekezlet Moszkvában
- 27—28. Országos helyismereti konferencia Kecskeméten a Bács-Kiskun megyei Könyvtár, illetve a Könyvtártudományi és Módszertani Központ rendezésében
28. Az 1978. nov. 7-ig tartó „Kell a jó könyv” olvasópályázat meghirdetése
- 28—30. Gyermekkönyvtárosi továbbképzési napok Szegeden „A játék és a gyermek” címmel Heves, Szabolcs-Szatmár, Szolnok és Csongrád megye gyermekkönyvtárosai részére

- 29—30. A műszaki egyetemi könyvtárak első szakmai szemináriuma Bakonyoszlópon, a Veszprémi Vegyipari Egyetem könyvtárának szervezésében
- 29.—okt. 1. Magyar, osztrák és csehszlovák zenetudományi szakértők munkaértekezlete Budapesten az 1975-ben kötött, a nemzeti könyvtárak közötti bibliográfiai együttműködésről szóló megállapodás végrehajtásáról

OKTÓBER

1. Huszonöt éves a KÖNYVÉRT Váll. könyvtárellátó osztálya („Kollektor”), melyet az 1952. évi könyvtárügyi minisztertanácsi határozat hozott létre az Állami Könyvterjesztő Vállalat keretében
3. Emlékünnepség a Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár épületében a két intézmény alapításának 175. évfordulója alkalmából. Az Elmöki Tanács által adományozott Munka Vörös Zászló érdemrendje kiüntetés átadása a két intézménynek, emlékkiállítás megnyitása
- 3—4. Könyvtári propagandisták országos tanácskozása Győrben, a Kiszaludytól Károly Megyei Könyvtárban a „Kell a jó könyv ’77” pályázat megindításáról. és a könyvtárak csatlakozásáról a „Tájak — Korok — Múzeumok” mozgalomhoz
6. Lundban parafálták a júl. 6-án kötött Bibliotekstjänst—NIKEX szerződést, melynek tárgya a svéd „Allmedia” könyvtárberendezési rendszer gyártása és értékesítése
- 7—31. Műszaki könyvnapok. (Megnyitójuk Budapesten, illetve Vácott)
- 10—14. Gyermekkönyvtári napok Miskolcon, a városi könyvtár szervezésében
- 11—14. AZ UNESCO Általános Információs Programjának Tanácsadó Bizottsága párizsi alakuló ülésén dr. Lázár Pétert, az OMKDK főigazgatóját két évi időtartamra a bizottság alelnökévé választotta
- Gyermekkönyvtárosi napok Dunaújvárosban, a Székesfehérvári Megyei Könyvtár, valamint a Dunaújvárosi Munkás Művelődési Központ és Könyvtár rendezésében, Győr-Sopron, Vas, Veszprém és Fejér megye gyermekkönyvtárosai számára
16. A Pécsi Városi Könyvtár új igazgatója Bertók László, a Pécsi Pedagógiai Főiskola Könyvtárának volt munkatársa, az írócsoport titkára
17. Az Országos Közművelődési Tanács elnökségének ülése megtárgyalta „A közművelődési könyvtárak helyzete és fejlődése” c. Kulturális Min.—SZOT előterjesztést
- 17.—nov. 11. Gyermekkönyvnapok Hajdú-Bihar megyében
- 21.—nov. 20. Őszi megyei könyvhetek. (Megnyitó Mátészalkán)
- 26.—nov. 24. Fejér megyei szakszervezeti könyvtári hetek
28. Győrött átadták rendeltetésének a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola épületcsoportját, amelynek központi igazgatási épületében a 800 m² alapterületű könyvtár is helyet kapott
- Raymond Barre, a Francia Köztársaság miniszterelnöke és kísérete meglátogatta az OMKDK keretében működő Budapesti Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztató Központot

NOVEMBER

- 1—2. Országos tanácskozás a serdülőkorúak és a költészet kapcsolatáról Miskolcon, a megyei könyvtárnak és a Magyar Úttörők Szövetségének rendezésében
3. Nagybaracsokán (Bács-Kiskun m.) 120 m² alapterületű, új községi könyvtárt avattak
- 3—4. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének IX. vándorgyűlése Budapesten, a Pataky István Művelődési Központban
- 4.—dec. 31. Politikai könyvnapok. (Megnyitó Budapesten és Dunaújvárosban)
- 4—17. A szovjet könyv ünnepi hete. (Megnyitó Budapesten)
- 10—11. Könyvbemutatóval egybekötött tanácskozás a budapesti könyvklubban a nemzetiségek könyvtári ellátásáról
15. A Fővárosi Szociális Otthomban elhunyt Pórné Váradi Irma. (Ld. aug. 13.)
19. A „Ki látott engem?” címmel, Ady Endre születésének századik évfordulójára meghirdetett képzőművészeti és irodalmi pályázat kiállítás-megnyitóval egybekötött díjkiosztó ünnepsége a kőbányai Pataky István Művelődési Központban

21. A Somogy megyei Mernye község kísérleti oktatási-művelődési központ-jaként működő iskolaépületben 120 m² alapterületű közös iskolai-közművelődési könyvtár nyílt
- 21—25. Az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolának a budapesti SZOT Központi Iskolára kihelyezett tagozatán lezajlottak a 2/1976. (IX. 14.) OM sz. rendelet alapján szervezett főiskolai könyvtáros államvizsga első vizsgáztatásai
25. A korszerűsített Békési Városi Könyvtár felavatása
Felavatták a Kalocsai Művelődési Központ és Ifjúsági Ház épületét, amelyben 149 m² alapterületű gyermekkönyvtár és zenei részleg is helyet kapott
- 28—29. Huszonöt éve tartották az I. országos könyvtáros konferenciát
30. Mezőgazdasági, élelmiszeripari és erdészeti felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek vezetőinek, könyvtárvezetőinek tanácskozása Budapesten, a kutatási-fejlesztési információellátás helyzetéről, korszerűsítéséről

DECEMBER

- Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban megkezdődött az Országos Szakirodalmi Információs Rendszer (OSZIR) fejlesztését és működését szolgáló bázis kiépítése
1. A Nógrád megyei SZMT Központi Könyvtár új igazgatója *Várkonyi István*né
2. Átadták rendeltetésének a kaposvári városi könyvtárhálózat mozgókönyvtárát, melyet egy Ikarus 66-os buszból alakított át a 13-as sz. Volán Vállalat. Ez az ország 5., a vidék 3. bibliobusza
4. Felavatták a Nagykanizsai Városi-Járási Könyvtár 125 m² alapterületű gyermekrészlegét
- 5—27. Gyermekkönyvhetek Szolnok megyében
- 6—7. A kiemelt felsőfokú, felsőfokú és a részleges felsőfokú települések könyvtárigazgatóinak tanácskozása Győrben az audiovizuális gyűjteményekről és szolgáltatásaikról
9. Emlékkiállítás dr. Káplány Géának, a magyar műszaki dokumentáció úttörőjének, a Technológiai Iparmúzeum és Anyagvizsgáló Intézet könyvtárvezetőjének 25. halálózi évfordulója alkalmából az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban
10. A Balassagyarmati Városi-Járási Könyvtár új fiókjának és helyismereti részlegének felavatása egy 200 m² alapterületű műemlék épületben
11. „Üdvözet az olvasónak” címmel irodalmi vetélkedő nyilvános adását közvetítette a Kossuth Rádió a Győri Megyei Könyvtárból
12. A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem központi könyvtárának új, 1416 m² alapterületű, tizenöt és fél millió forintból épített otthonában megkezdődött a szakmai munka
14. Tudományos ülés a Magyar Tudományos Akadémia Várban levő dísztermében abból az alkalomból, hogy százéves a magyar pedagógiai könyvtárügy. Kiállítás az ülés színhelyén, illetve az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban
15. A Kulturális Minisztérium a Siófoki Városi-Járási Könyvtárnak ajándékozta *Varga Imre* Kossuth-díjas szobrászművésznek, a város szülöttének Kopernikusz c. alkotását, amelyet dr. Molnár Ferenc államtitkár adott át ünnepélyesen a város képviselőinek
16. Tanácskozás a közművelődési könyvtárak fejlesztéséről — az Orsz. Közművelődési Tanács állásfoglalása alapján — és a könyvtárosképzésről a megyei (városi) könyvtárigazgatók, valamint a tanácsi könyvtárügyi előadók részvételével Budapesten
18. Szegedi és Csongrád megyei, könyvkereskedelmi forgalomba nem került kiadványok aranyvasárnapi, dedikálással és árusítással egybekötött bemutatója a Somogyi Könyvtárban. (Ugyanez Hódmezővásárhelyen is dec. 23-án.)
30. A Bács-Kiskun megyei Tanács megbízást adott a megyei könyvtár új épületének megtervezésére és kivitelezésére a Bács-Kiskun megyei Tervező Vállalatnak

Összeállította: Gerő Gyula

Mi a strukturalizmus?

A mindennapi beszédben gyakran használjuk azt a kifejezést, hogy az ember „összeszedi” magát. Ezen főként azt értjük, hogy az ember megkeresi, és megfelelő viszonyba rendezi azokat a lényeges alkotóelemeket, amelyek őt — ilyen vagy olyan szempontból — „hitelesen” képviselik, kifejezik, megjelenítik, s ezáltal formát adnak annak a tartalomnak, amely benne, általa megvalósul.

Ilyen megvilágításban jól érzékelhető annak a régi latin mondásnak az igazsága, hogy „forma dat esse rei”, vagyis a forma adja meg a dolog lényegét. S a formának a jellegét a struktúra, a szerkezet felépítése alakítja ki, s az fejeződik ki benne, hogy egy dologban, jelenségben, emberben stb. milyen az alkotó elemek viszonya egymáshoz és az egészhez. S a tartalom — *Bóhm Károly* megállapítása szerint — nem más, mint „a forma részeinek egymáshoz való viszonya”.

A struktúra tehát az alkotóelemek egymáshoz viszonyított rendjéből kialakított építmény. Erre utal a szó eredete is. A struktúra kifejezés a latin *struo* igéből származik, amelynek a következő jelentései vannak: rendben felrak, egymásra vagy egymás mellé illeszt, elrendez, rendbe vagy sorba állít, épít, felépít. Kapcsolódó kifejezések például a konstrukció (felépítés, összeszerkesztés), s ennek ellentéte a destrukció (egy építmény lerombolása — átvitt értelemben is).

A struktúra fogalmában az fejeződik ki, hogy minden dolognak van valamilyen szerkezete. A strukturalizmus — mint kutatási módszer — a dolgok (főként a társadalmi jelenségek) szerkezetét mint egészet vizsgálja, s kevésbé foglalkozik az egész struktúráját alkotó részek elemzésével. Figyelmét elsősorban arra fordítja, hogy a kialakult, a meglevő struktúrákat tanulmányozza, s e struktúrákban törvényszerűen megmutatózkodó működési elveket, jelenségeket tárja fel. Szükségszerű, hogy a strukturalista vizsgálatok szorosban kapcsolódjanak a formákhoz, ezért ezt az irányzatot sokan illetik a „formalizmus” vádjával, ezzel arra is célozván, hogy a strukturalisták sokszor elhanyagolják a nagyon lényeges történeti szempontok figyelembevételét (ebből adódik e módszer marxista kritikája). Az említett szempont is utal arra — amit *Hankiss Elemér* nagyon helyesen hangsúlyoz a strukturalizmusról összeállított antológia bevezetőjében —, hogy a strukturalizmus, a strukturalista módszer „csak egy a lehetséges és szükséges kutatómódszerek között, s keresi az együttműködés lehetőségeit a más módszerekkel dolgozó kutatókkal”. Mivel a strukturalista kutatások főként az egészre és nem a részekre irányulnak, nyilvánvaló, hogy elég közeli rokonságban vannak a rendszerszemléletű vizsgálatokkal, a rendszerelemzéssel, rendszerelmélettel.

Éppen a nyelv rendszerszemléletű vizsgálata indította meg a szorosabb értelemben vett strukturalista kutatásokat *Ferdinand de Saussure* munkásságában, aki 1916-ban megjelent *Bevezetés az általános nyelvészetbe* c. nagy jelentőségű művében először fejtette ki a nyelvészeti strukturalizmusnak azt az alapelvét, hogy „a nyelv rendszer, amelynek elemei (hangok, szavak stb.) csak ezen a rendszeren belül léteznek, csak e rendszeren belül kapják meg értéküket, funkciójukat. Ebből az alapelvből indul majd ki, újra és újra, valamennyi strukturalista kutató, a nyelvész éppúgy, mint a szociológus, a pszichológus vagy az irodalmár.”

A nyelvészet után az irodalomtudományban, az antropológiában és sok egyéb szakterületen is előrelendültek a strukturalista kutatások. *Hankiss Elemér* antológiája alapján felsorolunk néhány tudományterületet, ahol jelentős strukturalista elemzéseket végeztek, s jelezzük azoknak a híresebb kutatóknak nevét, akiknek tanulmányai szerepelnek a *Hankiss szerkesztette válogatásban*:

- nyelvtudomány (F. de Saussure, N. Chomsky, Ch. E. Osgood, T. Todorov);
- lélektan, szociológia (F. Piaget, J. A. Richards, G. Gurvitch);
- néprajz, antropológia (V. Propp, C. Lévi-Strauss, R. Barthes);
- kommunikáció, propaganda, sajtó (M. Bense, R. Barthes);
- képzőművészet, film (J. Mukarovszky, E. Panofsky, Ch. Metz);
- irodalomelmélet (J. Tinyanov, R. Jakobson, R. Ingarden, Jn. M. Lotman);
- versek, prózai és drámai művek elemzése (C. Brooks, H. Heckhansen, M. Riffaterre, H. Lüdtke, Jn. J. Levin, E. Lämmert, N. Vorobjov, B. M. Eichenbaum, W. Knight).

A felsorolt szakterületeken végzett strukturalista elemzések arra mutatnak, hogy például a mítoszok, hagyományok, viselkedésformák, közlési szokások, az irodalmi és művészi alkotások, „mélystruktúrájának” alapos vizsgálata sok olyan „rejtett” üzene-

tet, információt feltárhat, széles távlatot nyitó összefüggésrendszerbe helyezhet, ami egyébként esetleg teljesen észrevétlen maradna, vagy a félreértés „áldozatává” válna. Így a szerkezetre, a formákra vonatkozó elemzés — amint már céloztunk rá — elősegítheti a tartalom, az információ mélyebb megértését is.

Ha nem kapcsolódik is kifejezetten a strukturalizmushoz (mint kutatási módszerhez), a struktúrák vizsgálata a társadalmi-gazdasági rendszerek — ezeken belül főként az irányítási rendszerek — terén is előtérbe került. A gazdaság, az ipar, a termelés stb. szempontjából gyakran esik szó a struktúrapolitikáról, s a gazdaság jelenlegi intenzív fejlesztési szakaszában gazdaságpolitikánk követelményei közé tartozik az ipari struktúra, a termelési és a termékszerkezet átalakítása a gazdasági-társadalmi hatékonyság követelményeinek megfelelően. Valószínű, hogy a társadalmi-gazdasági-ipari stb. struktúrák továbbfejlesztésében módszertanilag részben hasznosítani lehet azokat a megközelítési módokat, elemzési eljárásokat, amelyeket a strukturalista kutatások (pozitív vagy negatív eredménnyel) már „kipróbáltak”. Ez természetesen érvényes az információpolitikára is, amelynek egyik alapfeladata, hogy országosan és nemzetközileg létrehozza az ún. információs infrastruktúrát, vagyis az információs rendszereknek, intézményeknek, szolgáltatásoknak, technológiáknak stb. olyan szerkezeti „összeépítését”, amely a legkedvezőbb hatásfokú működésüket és fejlesztésüket teszi lehetővé. (Ezzel a Könyvtárosban megjelent *Bevezetés az informatikába* c. tanulmány-sorozatunkban részletesebben foglalkoztunk. L. 1977/8—10; 1978/1—2. sz.)

A strukturális szemlélet, a strukturalista vizsgálati módszer alkalmazható a szöveges (pl. szakirodalmi) információ és kommunikáció folyamatainak, jelenségeinek, alkotóelemeinek értelmezésében is. Az információ s az információtudomány strukturális problémáit *Belkin* és *Robertson* fejtette ki részletesebben. Véleményük szerint a szöveg információtartalma lényegében véve egyenlő a szöveg struktúrájával. S az ebben a struktúrában kifejeződő információ (ha valóban információ!) képes arra, hogy befolyásoljon, megváltoztasson más struktúrákat, például a szövegeket olvasó-befogadó felhasználók intellektuális „szerkezetét”, ismeretstruktúráját. Hogy a közölt szövegek (információk) valóban ilyen hatást fejtsenek ki — ez a könyvtári tájékoztatás, információszolgáltatás egyik kulcsfontosságú feladata és mindig megoldásra „váró” problémája. Ezt a súlyos kérdést Juhász Gyula így veti fel egyik költeményében:

*„Formát keresni minden gondolatnak
És elvérezni egy fonák igén...”*

S ez nemcsak az alkotók, a szerzők problémája, hanem a tájékoztatóké is, akiknek egyik legnehezebb feladatuk, hogy a szövegeket újrastrukturálják (pl. egy referátumban), illetőleg megpróbálják a szövegek struktúráját kedvező hatással hozzáilleszteni a befogadók mentális (szellemi) struktúrájához.

Mindannyian tudjuk, hogy ilyen feladataink teljesítése közben milyen sok nyelvi, jelentésbeli („szemantikai”) fonákságot követünk el. Ezért sem szabad megelégednünk arról a szemponttól, amit *D. Nauta* az információ „relativitáselméletének” nevezett: igaz ugyan, hogy az információ „rajta van” az információhordozón, de valójában csak a felhasználó személyes szellemi struktúrájába beépülve jelenthet, „mondhat” valamit.

Györe Pál

IRODALOM

- Strukturalizmus. 1—2. köt. Vál., bev. Hankiss Elemér. Bp. én. Európa.
Belkin, N. J.—Robertson, S. E.: Information science and the phenomenon of information = *Journal of ASIS*, 1976. 4. sz.
Györe Pál: Az információ s az információtudomány strukturális szemlélete. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 1977. 4. sz.
Vitányi Iván: Művészet — érték — realizmus. = *Valóság*, 1978. 3. sz.

— Egy új rovat elé —

Ezzel a címmel rendszeresen jelentkezik majd a Könyvtárosban egy-egy nyelvvédő jegyzet. Hát védeni kell a szakma, a könyvtárügy nyelvét? Igen. Elvisehelhetetlenül hibás talán? Nem, de mintaszerűnek távolról sem mondható. A megyei és országos periodikumokban, a könyvről, olvasásról szóló folyóiratokban és önálló kötetekben akadnak közönséges helyesírási hibák. Ezek megbocsáthatatlanok. De előfordulnak nyelvhelyességi vétségek: amikor a szerző rosszul alkalmazza a nyelvtani szabályt, s adódnak stílushibák (szóismétlés, bőbeszédűség, idegen szavak túlzott használata stb.) is. Ez a rovat mindhárom ellen küzdeni fog, ha lehet, éppen a Könyvtárosból véve az első rossz példát. Nem általában beszélünk a hibákról, hanem a tényleges, a gyakorlatban előforduló vétségekről szólunk. Ne vegyék ezért zokon, ha megnevezzük azt az orgánomot, amelyben és amikor a botlást találtuk. (Egy csöndes kérés: mindenki csak a *saját hibáját* keresse vissza, a másét olvassa név nélkül, okulásul.) A megyei értesítők neve sokszor igen hosszú. Ezért rövidítettük: a Vas megyei Könyvtárak Értesítője helyett ennyit írunk: *Vas*, a Tolnai Könyvtáros helyett ennyit: *Tolna*. Nem nyelvcsőszkódni, nem sérteni, de használni akarunk. És mi örülnénk a legjobban, ha ennek a jegyzetsornak az írója egy idő múlva munka nélkül maradna, olyan gondos nyelvi köntösben jelennének meg a könyvtári kiadványok.

E kis „magunk mentése” után következze az első jegyzet.

Rendezvények, nagy események

Ugyancsak nagy esemény lehetett, hiszen a Könyvtáros csupa nagy kezdőbetűvel írt a „*II. Miskolci Grafikai Biennáléről*” (1977. 8.: 495), de a „*Képzőművészeti világhét*” hiába világméretű, csak egy nagybetűt kapott (Könyvtáros, 1978. 2.: 120). Egy hosszabb cikkben kilencszer írták le rosszul, hogy „*Ünnepi Könyvhét*”, és csak egyszer jól: *ünnepi könyvhét*. Mert így kell, csupa kisbetűvel, hiszen a tulajdonnevek között nagy események és jelentős rendezvények nevei nem találhatók. (Lásd a Helyesírási Szabályzat 220—264. pontját.) A kisbetűnél igen: *kis kezdőbetűvel írjuk a hónapok, a napok, az ünnepek, a nevezetes napok, hetek, időszakok, kongresszusok, értekezletek, történelmi események nevét* — a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a Nagy Honvédő Háború kivételével. (Lásd a H. SZ. 121—125. pontját.) Honnan a könyvtárosok meg a napisajtó makacs egyöntetűsége ebben a kérdésben? A fordítás a ludas, az indoeurópai nyelvek hatása. Például az angol, a francia, az olasz is csak egy nagybetűvel írja ezt: „a közlegő *International congress on national bibliographies*” — de már a fordító két-től: „*Nemzetközi Konferencia a nemzeti bibliográfiákról*” (OSZK-híradó, 77. 7—8.: 170). Talán a legerősebb itt a német hatás: ebben a nyelvben valamennyi főnevet nagybetűvel kell kezdeni — no-

szá csináljuk így mi, magyarok is! Pedig az idegenszerű nagybetűzés megbontja helyesírásunk egységét, s valami harsányságot kölcsönöz a hibázott írásoknak. Képzelnék csak el egy történelemkönyvet, egy könyvtártörténetet következetesen nagybetűs eseményekkel: olvashatatlant! Gondoljunk erre: a helyesírásban nincs politikai, társadalmi, történelmi, szakmai fontosság, a nagy eseményeknek is kisbetű jár. Ne írjunk tehát ilyeneket: „*Műszaki könyvnapok*” és „*Műszaki Könyvnapok*” (Somogy, 77. 2.: 39, ill. 40); „*Nyári Ifjúsági Olvasási Verseny*”, „*Gyermekkönyvtári Napok*” (Borsod, 77. 2.: 30—31), „*XI. Kongresszus*”, *Hajdúszoboszlói Várospolitikai Ankét*” (Hajdú, 77. 1.: 21, 41), „*a Szolnoki Kulturális Hetek*”, az „*Ősziórszás Forradalom*”, a „*Jászszági Napok*”, a jászberényi „*Tudományos és Kulturális Hónap*” (Szolnok, 77. I—II.: 7, 19, 34, 48), „*Nem tudunk Nőnapit műsort kölcsönözni*”, „*Stájerországi és Grazi Kulturális Hét*” (Vas, 77. II.: 31, 47), „*az Orvosi Könyvtárosok III. Országos Értekezlete*” (Orvosi Könyvtáros, 77. IV.: 385), a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár „*Rejtvényes Olvasópályázat*” hirdet, „a könyvtári propagandisták Országos Tanácskozása”, „*V. Országos Honismereti Akadémia*” (Győr, 77.: 35, 36, 37), „*a Lengyel Kultúra Hete*”, a könyvtárosok „*Vándorgyűlése*” és *vándorgyűlése*, „*Szer-*

kesztőségi Ankét”, „Könyvtáros Világkongresszus” (Szabolcs, 77. I—II.: 12, 58, 62), „az 1977/78. tanévi Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny”, az „V. Nevelésügyi Kongresszus” (Könyv és Nevelés, 77. 4—5.: 175, 214), „KPVDSZ Kulturális Napok” (KPVDSZ Kvtári Élet, 76. 3—4.: 18, 19), „az IFLA II. Kongresszusa” (A könyvtáros kézikönyve: 476), „ezt hangsúlyozva Pártunk XI. kongresszusa, a Ha-

zafias Népfront VI. Kongresszusa” (csak a népfront „Kongresszusa” volt a Nagy Esemény... Veszprém, 77. 2.: 4), „III. Honismereti Nyári Egyetem” (FSZEK-híradó, 77. 3.: 16).

De elég a „Csupa Nagy Kezdbetűvel Írt Jelentős Eseményekből”: kisbetűvel se értéktelenebbek, mint rosszul írva.

Szabó Ernő

Kérdezz — felelek

A rendes szabadság kiadása a munkaviszony megszűnése esetén

Többen kérdezték, hogy mi a helyzet akkor, ha egy könyvtáros év közben munkahelyet változtat, és az egész évre járó szabadságának csak egy kis részét vette ki régi munkahelyén, új munkahelyén viszont csak az év hátralevő hónapjaira járó szabadságát akarják kiadni.

Válasz:

A munkaidő és pihenőidő egyes kérdéseiről szóló 6/1967. (X. 8.) MüM számú rendelet 16. §-ának (1) bekezdése az alábbiakat tartalmazza: Ha a dolgozó munkaviszonya év közben — de nem áthelyezés következtében — megszűnt és abban az évben az intézménynél (vállalatnál) eltöltött idővel arányos szabadságot nem kapta meg, azt pénzben kell megváltani. Ha ez nem történik meg, és ilyen irányú igényét elutasították, akkor a dolgozó a régi munkahelye szerint illetékes munkaügyi döntőbizottsághoz felülvizsgálati kérelmet nyújthat be. A megváltható szabadságnapok számát úgy kell kiszámítani, hogy a régi munkahelyén egész évre járó szabadságnak az ott eltöltött időre eső részéből a kivett szabadság napjainak számát le kell vonni. A fennmaradó napokra jár a pénzbeni megváltás. (Ha pl. a régi munkahelyén a munkaviszonya okt. 31-én szűnt meg, és ott az egész évre 18 munkanap szabadság illette meg, ennek 10 hónapra eső része 15 munkanap. Ebből kivett 9 munkanapot, fennmarad 6 munkanap szabadság. Erre a 6 munkanapra jár a szabadságmegváltás.)

Ha viszont a dolgozót év közben áthelyezik más intézményhez (vállalathoz), szabadságát — a hivatkozott rendelet 16. §-ának (3) bekezdése értelmében — a két intézménytől (vállalattól) együttesen kapja meg. Ennek megfelelően ilyen esetben a régi munkahelyen ki nem adott szabadságot a dolgozónak az új munkahelyen kell megkapnia. A ki nem adott szabadság mértékét a „munkavállalói igazolási lap”-ra fel kell jegyezni.

Tájékoztatásul közöljük, hogy ha a munkaviszony nem áthelyezés következtében szűnt meg, és a dolgozó a munkaviszonya megszűnéséig több szabadságot vett igénybe, mint amennyi abban az évben az intézménynél (vállalatnál) töltött időre megilletné — a hivatkozott rendelet 16. §-ának (2) bekezdése értelmében — a különbözetre járó átlagkeresetét a munkabéréből le kell vonni, illetve tartozását a „munkavállalói igazolási lap”-ra fel kell jegyezni. Nem szabad a többletet levonni, ha a dolgozót sorkatonai szolgálat teljesítésére hívták be, vagy munkaviszonya nyugdíjazása miatt szűnt meg. Ugyancsak nem vonható le a többlet a dolgozó halála esetén.

Ha viszont a munkaviszony áthelyezés következtében szűnt meg, és a dolgozó a munkaviszony megszűnéséig több szabadságot vett igénybe, mint amennyi abban az évben az intézménynél (vállalatnál) töltött időre megilletné — a hivatkozott rendelet 16. §-ának (3) bekezdése értelmében — a többletet az új intézménytől (vállalattól) járó szabadságba be kell számítani. A többletszabadság mértékét a „munkavállalói igazolási lap”-ra ebben az esetben is fel kell jegyezni.

Józsa János

Debrecenben született 1936. november 7-én. Tanulmányait is itt kezdte, majd a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumban folytatta, ahol *Szinte Gábor* és *Komjáti Gyula* növendéke volt. Tanulmányai befejeztével visszatért szülővárosába. Előbb merkantil grafikával foglalkozott, 1961-től azonban már minden idejét a művészetnek szenteli. Otthonos valamennyi festészeti és grafikai technikában, műveli is valamennyit.

1959 óta vesz részt a hazai tárlatokon. Hazai és külföldi egyéni kiállításainak száma húsz körül van, s több ízben szerepelt külföldön nemzetközi tárlatokon is.

Grafikai művészetét a valósághoz való ragaszkodás jellemzi, anélkül azonban, hogy szolgai módon másolná a valóságot. A tárgyias témák mellett a vágyak és érzelmek, a gondolatok és igazságok kifejezésére is törekszik, de mindig megmarad emberközelinek, érthetőnek. Formáit széles vonalakkal zárja le: ha ebből a módszerből olykor-olykor enged is, akkor sem mond le róla egészen, mert mondanivalójának ez adja szilárd keretét. Grafikai lapjai örömről, harmóniáról és gyöngédségről beszélnek: ezért nyújtanak eleven élményt minden szemlélőjüknek. Lapjai sokoldalú beleérzőképességről és kifejezőképességről tanúskodnak.

Ex libris, alkalmi grafika és kis méretű illusztráció készítésével több mint tizenöt éve foglalkozik. E kis méretű alkotásai mutatják, hogy zsúfolás nélkül is tud tömöríteni. Témavilágára egyfe-

lől a történetiség, másfelől az intellektualitásra való nyitottság jellemző.

Ex libriseinek és alkalmi grafikáinak témája változatos. Igyekszik kielégíteni a megrendelő igényeit azzal, hogy figyel a megkötésekre, ám a megrendelő vágyaira jellemző sajátosságokat, a saját elképzeléseinek és egyéniségének is megfelelő képben fejezi ki.

Kis méretű illusztrációkat a maga kedvére, játékosan készít, tehát látszólag spontán kísérletezésről van szó. De Józsa Jánosnál a kísérletezés nem öncélú, hanem felkészülés a nehezebb, a nem mindennapi feladatok megoldására.

Grafikában az első igazi sikert a fametszet hozta meg számára. *Brecht* Kurázi mamájához készített illusztrációi az olvasmány élményét adták vissza a fekete-fehér ellentéteivel, a vonal és a folt kifejezőeszközeivel. Illusztrációi nem csupán megjelenítenek, hanem értelmeznek is. Nem egyszerűen grafikai művek ezek, hanem művészi grafikák, olykor igen magas színvonalon (*Fagyéjev*: Tizenkilencen; *Voznyeszenszkij*: Óza).

Fametszetein együttesen érvényesül kitűnő rajztudása és jó vésőkezelése. Így a markáns és finom vonalakkal megszerkesztett lapok erőteljes mondanivalóról vallanak (Tóth Béla, Cseke Béla, Lenkey Barna ex librise).

Linóleummetszetein is erős, kemény vonalakkal és foltokkal dolgozik, de ugyanakkor — mind a kompozíciót, mind a részleteket illetően — annyi finomsággal, amennyit csak megkövetel, elbír a téma. A lapok dinamizmusát éppen a folt és a vonal váltakozása adja (István könyve, Ex libris Kati stb.).

Rézkarcainak finom vonala, mondanivalójának ötletes megoldású kifejezése, képzeletvilágának gazdagsága, az emberért érzett felelőssége teszi karcait mindenki számára jól érthetővé, maradandó értékűvé (Ex libris Lenkeyné Semsey Klára, Lenkey István könyve, J. Biró Mária könyve, Gyerekek stb.).

Litográfiával körülbelül tíz éve foglalkozik. E kőrajzok technikai megoldása, a színek vagy éppen az egyetlen felhasznált szín megválasztása nagyfokú hozzáértésről tanúskodik. Mostanáig csupán néhány kis méretű litografált lapot készített. E lapokon kitűnő rajztudásából következik lapjainak rajzossága, komponáló készségéből pedig a lapok összefogottsága (Ex libris Józsa Judit, Ex libris Medgyessy Ferenc, Tavasz stb.).

Józsa János sokoldalú grafikai munkásságával itthon és külföldön egyaránt nevet vívott ki magának a gyűjtők és a műértők körében. Nemcsak folytatója a nagyhírű debreceni grafikának, hanem megújítója is.

Lenkey István

Mi készül, mi kapható

a nemzeti bibliográfia retrospektív kötetéből?

Az elmúlt hónapokban többen — főként járási, de még megyei könyvtárosok is — arról érdeklődtek szerkesztőségünkben, hogy a magyar nemzeti bibliográfia eddig megjelent retrospektív, kumulatív köteteit hogyan és hol lehet beszerezni. A kötetek megjelenésekor ugyanis még gyakran hiányzott az igény ezekre a segédkönyvekre, de az is előfordult, hogy a beszerzésre fordítható összeg szűkössége akadályozta meg a kötetek megvásárlását. (Ez utóbbi azonban csak ritkán fordulhatott elő, mert, mint látni fogjuk, a kiadványok ára viszonylag alacsony.)

Közudomású, hogy a nemzeti bibliográfia kurrens ágazatai mellett az összefoglaló köteteket is az Országos Széchényi Könyvtár adja ki. A könyvtártól kapott tájékoztatás szerint kiadványraktárából (1088 Budapest, Pollack Mihály tér 10.) még megvásárolhatók retrospektív, kumulatív kötetek, amelyekből több-kevesebb példány rendelkezésre áll.

Az alábbiakban felsoroljuk ezeket a kiadványokat, feltüntetve a fűzött (F:) és a kötött (K:) példányok árát is. A tárgyévek mellett zárójelben közöljük a megjelenési éveket is.

Az 1945—1960-as évek kiadványait átfogó ciklusbibliográfiát, a *Magyar Könyvészet-et* kötetenként részletezzük: 1. köt. Általános művek — Vallás — Filozófia — Társadalomtudományok — Nyelvészet (1965) F: 178 Ft, K: 190 Ft; 2. köt. Természettudományok — Orvostudomány — Mezőgazdaság (1966) F: 95 Ft, K: 108 Ft; 3. köt. Műszaki tudományok — Technika (1967) F: 137 Ft, K: 150 Ft; 4. köt. Művészetek — Irodalom — Földrajz — Történelem (1964) K: 160 Ft (ebből a kötetből már csak néhány példány van); 5. köt. Betűrendes mutató — Pótlások (1968) F: 168 Ft, K: 183 Ft.

Ugyanennek a ciklusnak része az 1945 és 1960 között kiadott *térképeket regisztráló bibliográfia* (1969), amely csak fűzve kapható, 25 forintért. — Az időszak zeneműveit leíró összegző kötet (1969) ára F: 56 Ft, K: 60 Ft.

A grafikai plakátokat és metszeteket regisztráló kumulatív nemzeti bibliográfiai vállalkozás 1961-gyel indult, és minden jel szerint az 1966-os évvel meg is szűnt. A megjelent kötetek: 1961—1962

(1965) F: 33 Ft, K: 41 Ft; 1963—1964 (1967) K: 40 Ft; 1965—1966 (1969) F: 35 Ft.

A ciklust követő években a *Magyar Nemzeti Bibliográfia füzetekinek évi kumulációi* jelentek meg ugyancsak *Magyar Könyvészet* címmel. Az 1961—1962. évekre összevont kötetet adtak ki (1963). Ezután — akkor még valóban „naprakészen” — megjelentek az 1963 (1964) és az 1964 (1965) évek kumulatív kötetei. Ezekből a kiadványraktárban már nincs példány; valószínűleg elsősorban a *friss megjelenés ösztönözte arra a könyvtárat, hogy megvásárolják a köteteket.* — A következő évekre megjelent összesítő kötetek igen kis példányszámban még kaphatók a kiadványraktárban: 1965 (1967) K: 67 Ft; 1966 (1968) F: 55 Ft; 1967 (1—2. köt., 1968) F: 161 Ft; 1968 (1970) F: 128 Ft; 1969 (1971) F: 126 Ft (az 1970-es év 1973-ban kiadott gyűjtőköteté elfogyott); 1971 (1—2. köt., 1974) F: 137 Ft; 1972 (1—2. köt., 1977) F: 132 Ft.

Az 1973. évi kumulatív kötetet már sokszorosították (ára előreláthatólag 140 Ft lesz), az 1974. és 1975. évi kötet szerkesztési munkái pedig befejeződtek.

Az 1976-os év kumulációjának megjelenését — ez számítógépes feldolgozással készül — az idei év második felére ígéri a könyvtár. Az utóbbi években nyomasztóan növekvő átfutási idő tehát lényegesen csökken, és az évi kumulációk, ezek a becses tájékoztatási segédkönyvek ismét hatékony eszközök lehetnek a könyvtárosok kezében. (A mind magasabb színvonalú gépesítés révén talán egyszer még azt is elérjük, hogy az évi — és több évi — kumulációk átfutási ideje nem haladja meg a *hatvanas évek elején — kézi módszerekkel — összeállított kumulációkét.*)

A Magyar Könyvészet külön sorozatában adják ki 1965-től a *tankönyvek retrospektív bibliográfiáját* is. 1965—1966 (1968) F: 44 Ft; 1967—1968 (1970) F: 39 Ft; 1969—1970 (1973) F: 53 Ft; 1971—1972 (1976) F: 33 Ft. — Az 1973—1974-ben megjelent tankönyveket feldolgozó kötet szerkesztése elkészült és — a könyvtár 1977-es évi beszámolója szerint — „technikai munkái 1978-ra húzódnak át”.

A tájékoztatási munkában rendkívül

jól használható másodfokú bibliográfiákat, *A magyar bibliográfiák bibliográfiája* című kiadványsorozatot az Országos Széchényi Könyvtár 1960 óta adja közre. Elsőként az 1956—1957-es éveket átfogó kötet jelent meg, s már el is fogyott. A következő, 1958—1960-as (1963) és az 1961—1964-es (1966) kötet egyenként 35 Ft, az 1965—1966-os (1969) 27 Ft, az 1967—1968-as kötet (1971) 31 Ft. Ugyancsak elfogyott az 1973-ban megjelent 1969—1970-es kötet is. Kapható viszont a nemrég napvilágot látott 1971—1973-as kötet (33 Ft), aminek ismertetésére és méltatására lapunkban még visszatérünk.

Ugyancsak itt hívjuk fel olvasóink figyelmét a most megjelent *Kurrens időszaki kiadványok, A Magyarországon megjelenő időszaki kiadványok bibliográfiája 1976.* című kiadvány első kötetére, ami hosszú idő után ad hiteles tájékoztatást periodikus kiadványainkról. Ára 40 Ft. Kapható még két magyar vonatkozású periodikum-bibliográfia is: *Kemény G. Gábor: Külföldi magyar nyelvű folyóiratok címjegyzéke és adattára 1945—1970. A szomszédos szocialista országok (1974, 16 Ft); Németh Mária: Külföldi magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok címjegyzéke és adattára 1945—1970. Nem szocialista országok (1975, 20 Ft.)*

A könyvtár kiadványtárában még van néhány példány a már kuriózumszámba menő nemzeti bibliográfiái összeállításokból: Magyar Nemzeti Bibliográfia 1941, Pécs (1943); Magyar Könyvészet 1937 (1940); Dedinszky: Zeneművek 1936—1940 (1944). — Hubay Ilona: Ma-

gyar és magyar vonatkozású röplapok, újságlapok, röpiratok az OSZK-ban 1480—1718 (1948, 50 Ft); Ferenczyné Wendelin Lídia: Kínai—magyar bibliográfia (1959, 25 Ft); Munkácsi Piroska: Az OSZK grafikai plakátjai 1914-ig. (1961, 10 Ft); Hankiss Elemér—Berczeli A. Károlyné: A Magyarországon megjelent színházi zsebkönyvek bibliográfiája, 18—19. század (1961, 60 Ft); Nyireó István: Régi magyar ex librisek (1970, 8 Ft).

Ezekon kívül nagyobb példányszámban tárolja a kiadványraktár az 1712—1860-as éveket átfogó *Petrik-féle könyvészeti mű* négy kötetének kiegészítő darabjait. *Magyarország bibliográfiája* címmel a könyvtár 1971-ben kiadta a pótlásokat az említett Petrik-bibliográfia ötödik köteteként, és az így létrejött öt kötethez *nyomda- és kiadástörténeti mutatót* is közreadott (1972-ben); ez utóbbi a nagy mű hatodik köteté. A két kiegészítő darab kötetenként 93 forintba kerül.

Végül megemlítjük, hogy retrospektív nemzeti bibliográfiánk következő nagy ciklusa az 1961—1975-ös évek könyvtér-mését fogja össze. Az előkészítési munkák már évek óta folynak, és a legfrissebb tájékoztatás szerint az „*Irodalomtudomány — Nyelvtudomány*” című kötet szerkesztési munkái befejeződtek. A földrajzi és történelmi anyagot átfogó kötet szerkesztése is előrehaladott állapotban van. — Még nem született döntés arról, hogy ez a nagy mű hány kötetben jelenik meg. Egy bizonyos: elsőként az irodalomtudományi—nyelvtudományi kötet lát napvilágot.

Lapozgató

● *A KÖZMŰVELŐDÉSÉRT* címmel kalauzt adott ki intézményeiről, intézményhálózatairól a Komárom megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya. A megyei könyvtár által 5000 példányban sokszorosított képes tájékoztató kiadvány azzal a céllal mutatja be a József Attila Megyei Könyvtár, a Komárom megyei Művelődési Központ, a megyei múzeumok, a levéltár és a megyei moziüzemi vállalat legfontosabb működési adatait, szolgáltatásait, hogy elsősorban a tanulóifjúságnak, a nevelőknek és az érdeklődő szocialista brigádtagoknak nyújtson kellő útbaigazítást az ismertetett intézmények tevékenységéről, s ötleteket adjon szabad idejük értelmes eltöltéséhez.

● A drezdai SÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK évről évre imponáló terjedelmű és gazdagságú képzőművészeti bibliográfiát jelentet meg „*Bibliographie Bildende Kunst*” címmel. Az 5645 tételes, sokszorosítással előállított bibliográfia az NDK-ban megjelent képzőművészeti közleményeket és a külföldön publikált, de az NDK képzőművészetével kapcsolatos, német nyelvű írásokat veszi számba. A magyar fejezet például 35 tételből áll, a román 26, a lengyel 94, a csehszlovák 110, a szovjet 293-ból.

● ADY LAPOK, 1977 címmel mappát jelentetett meg a *Kisgrafika Barátok Köre*. A Fészek klubban megrendezett kisgrafikai kiállítás anyagából válogatott mappa 15 eredeti fa- és linóleummetszetet, rézkarcot tartalmaz. A kiállítási célokra jól felhasználható mappa ára 150 forint, megrendelhető a kör titkárnál (Réthy István, 1026 Bp. Júlia u. 2/C).

Közművelődési kézikönyv

A kiadó a kötet megjelentetésével nagy szolgálatot tett a közművelődés szakembereinek és a könyvtárosoknak, mert egy helyre gyűjtötte össze mindazokat a dokumentumokat, amelyekre a napi munkában számtalanszor szükség lehet, s amelyeknek felkutatására egyébként sok időt kellene fordítani, hiszen e dokumentumok eredetileg a legkülönbözőbb sajtótermékekben és más-más időpontban láttak napvilágot.

A kötet első fejezete a közművelődésről szóló *párthatározatoknak* és a *törvénynek*, majd ezek előzményeinek (irányelvek, parlamenti beszédek, illetve az MSZMP XI. kongresszusának anyagából az idevágó rész) szövegét közli; a második fejezet a közművelődési feladatokkal kapcsolatos *állásfoglalásokét* (a párt-, a tömegszervezetek, a TIT stb. irányelvei, kongresszusi határozatai) gyűjti egybe; majd *tanulmányok*, *cikkek*, *parlamenti felszólalások* szövegű ismertetései következnek; végül állami határozatok, állásfoglalások, rendeletek szövegei zárják a sort. Az összeállításhoz *Függelék* is kapcsolódik, mely egy, a családok kulturális helyzetéről szóló reprezentatív vizsgálat eredményéről számol be, ezenkívül a IV. és az V. ötéves tervidőszak művelődési helyzetét körvonalazza.

A dokumentumok közül kiemelkedik fontosságával *Kádár Jánosnak* a XI. pártkongresszuson tartott beszámolójából idézett rész, amely eszmei eligazítást ad; azonkívül Aczél György előadói beszéde — elhangzott az MSZMP KB 1974 márciusi ülésén —, mely múlt, jelen, jövő körképét vázolja fel, s összefoglalja az örökségekből adódó és a célok megvalósításához szükséges tennivalókat. További részleteket világít meg *Ovári Miklós*, *Pozsgay Imre* és *Győri Imre* — mindhárman beszéde a parlamentben hangzott el. A párt- és állami vezetők fogalmazzák meg azokat a legfontosabb el-

veket, amelyekre azután a határozatok épülnek.

A tanulmányok és cikkek fejezetében a különféle társadalmi rétegek eltérő problematikájával találkozunk (mint például a szövetkezetek, a falusi lakosság, a Néphadsereg stb.), de ezek mellett olyan közérdekű rész kérdésekkel is, mint amilyen például az amatőr művészeti mozgalom ideológiai-politikai helyzete, vagy amilyenek a Magyar Rádió és a Televízió közművelődési tevékenységének tervei és — ami különösen fontos — a közművelődés tervezésének közgazdasági kérdései.

A kötet a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1976. évi 15. számú, *a könyvtárakról* szóló törvényerejű rendeletének szövegét is tartalmazza, ehhez kapcsolódik a rendeletet magyarázó tájékoztató.

A kézikönyv gyűjteményes jellegénél fogva elsősorban „utánnézésre” való, a pillanatnyilag adott kérdés gyors felderítésére szolgál, de a szakember számára elengedhetetlen folyamatosságát tekintése is. Összecsengő gondolatai azt hirdetik, hogy a művelődés az egyén fejlődésének és közösségi kapcsolatainak, a kialakítandó szocialista életmódnak nélkülözhetetlen tényezője. Az egyéni és a közösségi öntevékeny művelődésnek alapfeltétele a kulturális intézmények hálózatának fejlesztése. Amint a könyvtárakról szóló tájékoztató kifejezi: „Az új jogszabályok elősegítik a könyvtári rendszer demokratikusabbá válását: bővítik a nyilvános könyvtárak körét, igyekeznek olyan helyzetet teremteni, amelyben bármely magyarországi lakos (akárhol éljen is) talál olyan nyilvános könyvtárat, hol minden szükséges kiadványt megkaphat, akár a könyvtár saját állományából, akár más hazai könyvtáraktól.” (Szerk.: *Füleki József és Herczeg Ferenc*. 1977. Kossuth, 480 l. 50 Ft.)

Katona Jenő

SZAKMAI FOLYÓIRATOK, HÁLÓZATI HÍRADÓK

A TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI TÁJEKOZTATÁS áprilisi száma megemlékezik az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ dokumentációs igazgatóságának most elhunyt vezetőjéről, dr. Polzovics Ivánról (I. a Könyvtáros májusi számában közölt nekrológót is); ismerteti az amerikai *Predicasts* tájékoztatási vállalat periodikus kiadványait, illetve szolgáltatásait — feltüntetvén az OMKDK állományában meglévő dokumentumok raktári számát is —; és közli *A. Neelameghan* cikkét az indiai információ-oktatás új tantervéről. A bangalorei dokumentációs kutató és oktató központ igazgatója tavaly hazánkban járt, írása az OMKDK-ban, valamint az ELTE könyvtártudományi tanszékén tartott előadása nyomán készült.

A KÖNYVTÁRI HÍRADÓ-nak, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár „közlönyének” idei első számából az együttműködési híradások és a külföldi beszámolók emelhetők ki. Szakszervezeti, iskolai és tanácsi könyvtárak (Kőbánya, Pesterzsébet, Angyalföld), illetve tanácsiai (Pest megyei Könyvtár — FSZEK), valamint a TIT és a Szabó Ervin Könyvtár közös vállalkozásairól, gyűjtéményi és kiadványi együttműködéséről olvashatunk; a tanulmányúti beszámolók pedig angliai és franciaországi tapasztalatokról szólnak. Az angliai beszámolóban az állománynyilvántartás és a kölcsönzés gépesítése, a franciaországiban a Pompidou Központ működési tapasztalatai a legtanulságosabbak számunkra. Egy másik francia vonatkozású közlemény a falvak bibliobuszos ellátásában bekövetkezett nagyszabású fejlesztésről ad hírt: 1964-ig csak 16, 1976-ban viszont már 71 busz járta az országot. A rendszer életképessége bizonyosodott: ez az ellátási forma „tökéletesen modern, mozgékony”.

A BÁCS MEGYEI KÖNYVTÁROS meglehetősen megkésve jelentkező, 1976 (!) évi egyetlen számának központi témája igen fontos: a nemzetiségi könyvtári ellátás. A híradó két közleményben a nemzetiségi alapkönyvtárak mohácsi, illetve a nemzetiségi könyvtárosok és pedagógusok bajai tanácskozásának anyagát adja közre, s hozzájuk irodalomjegyzékeket, statisztikai táblázatokat is csatol. A szám egyéb témái: a négy megyére kiterjedő szakosított továbbképzés (Balatonlelle 1976. okt. 4—8.) tapasztalatai, illetve a kalocsai városi-járás honismereti bizottság elmúlt évi munkaterve. A Bács megyei Könyvtáros közli a megye könyvtáraitra vonatkozó 1976. évi sajtóközlemények jegyzékét, továbbá a sajtóról szóló könyvek 1975. évi válogató bib-

liográfiáját is — az 1945—1974. évi pót-lásokkal együtt.

A KOMÁROM MEGYEI KÖNYVTÁROS 1978/1. száma településenként közli a két nagy közművelődési hálózat elmúlt évi statisztikáját — kár, hogy vizszoyszámok nélkül. A szöveges elemzésből kitűnik, hogy a feltételek elsősorban a városokban javulnak, ennek megfelelően az olvasótorzrzsási adatok is a városokban jobbak: a városi lakosság 15,9 százaléka iratkozott be a könyvtárakba, míg a falusiaknak csupán 11,5 százaléka. A viszonylag korszerű könyvtárak a zárva tartások ellenére is tartani tudták korábbi eredményeiket, a tiszteletdíjas könyvtárosok intézményeiben azonban évről évre csökken vagy stagnál az olvasók és a kölcsönzött könyvek száma. Jelenleg a hálózat olvasótáborának 71,5 százaléka tartozik a főhivatású könyvtárosok vezetete könyvtárakhoz, sajnos, a közösségi könyvtáraknak több mint a fele (52,2 százaléka) még mindig csupán heti 1—2 alkalommal tart nyitva. A megyei vezetés jól látja a teendőket: tovább növelni a főhivatású könyvtárosok számát (1977-ben öt helyen létesítettek ilyen könyvtárosi státust), a kis falvak ellátására pedig bibliobuszt alkalmazni. (A mozgókönyvtár felszerelésére megtörténtek az előkészületek.) A híradóból arról is értesülünk, hogy az idén hat kis településen összevonják a községi és az iskolai könyvtárt. — Az „Örökségünk” rovat érdekes helytörténeti emléket mutat be: a „Tatai Értésítő” c., az 1862. évi farsang idején megjelent városi újság ránk maradt hat számát ismerteti.

A VAS MEGYEI KÖNYVTÁRAK ÉRTESÍTŐJÉ-nek elmúlt évi utolsó, harmadik száma folytatja elemzését arról, hogyan szerzik be a könyvtárak saját szakmájuk irodalmát, segédkönyveit. Ezúttal a kurrens szakirodalom beszerzését és a könyvtári szakirodalom könyvtárközi kölcsönzési forgalmát vizsgálja Puskás Sándorné. A nagyobb könyvtárakra kiterjedő felmérés eredményei kedvezőek, s ez a tény a hálózati központ munkájára is jó fényt vet. Ugyancsak folytatja a híradó a szocialista brigádok olvasási körülményeivel foglalkozó, egy-egy brigádot bemutató sorozatát is. Az egyéb írások közül a *Tapasztalatcsere* rovatban közölt, a 3—4. osztályos tanulók számára tartandó könyvtárbeautatási óra forgatókönyvét, valamint a megyei filmtár anyagának rendezésével kapcsolatban szerzett tapasztalatokat közreadó írást emeljük ki. A híradó méltatja *Krajevsky Gizella* és dr. *Kuntár Lajos* érdemes munkásságát nyugalomba vonulásuk alkalmából.

KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK

Katalógus az Országos Oktatástechnikai Központ Könyv- és Médiatárában található nem nyomtatott ismerethordozókról a címe a Veszprémben működő intézmény anyagát leíró első kiadványnak, melyhez később a nyomtatott szakanyagokat számba vevő katalógus csatlakozik majd. Ez a katalógus a nem nyomtatott oktatási segédleteket csoportonként — film, diafilm, magnószalag, írásvetítő fólia, oktatócsoomag —, a csoportokon belül pedig betűrendben tárgja fel, s az idegen nyelvű címek magyar fordítását is közli. A visszakeresést témák szerint tagolt betűrendes tárgy- és címmutatók könnyítik meg. Az anyaggyűjtés az elmúlt év végével zárult, s e sokszorosított, 1020 tételes összeállítást a katalógus előszava szerint évenként fogják követni a pótfüzetek.

KÖNYVTÁRI ÓRAK. FORGATÓKÖNYVEK címmel öt iskolai foglalkozáshoz állított össze segédanyagot és adott ki sokszorosításban, 300 példányban a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Az iskolai könyvtárakkal közösen szervezendő gyermekkönyvtári rendezvények forgatókönyvei közül egy a második osztályosok részére ajánlott környezetismereti órára (Tűz és víz), négy pedig felső tagozatosok irodalmi órára készült (A Pál utcai fiúk, Toldi, Jókai Mór, Puskák és galambok), s valamennyihez bő irodalomjegyzék is tartozik.

„HARCBA BOLDOG JÖVŐÉRT MEGYÜNK” címmel bibliográfiát adott ki a Győri Megyei Könyvtár a XI. Világifjúsági Találkozó alkalmából. Az ezer példányban sokszorosított, 465 tételes ajánló jegyzék Maruszki József és Székelyné Dóczy Éva 1973-ban kiadott VIT-bibliográfiáját felhasználva külön-külön közli az eddigi tíz találkozó sajtótükrét.

HENRIK IBSEN-ről adott ki ajánló irodalomjegyzéket sokszorosításban, 400 példányban a Győri Megyei Könyvtár a nagy norvég drámaíró születésének 150. évfordulója alkalmából. A kiadvány a rövid életrajz és a tíz tételes bibliográfia után idézeteket közöl: egy-két mondatos véleményeket az íróról és munkáiról, majd tanulmányokat és folyóiratcikkeket sorol fel betűrendes csoportosításban. A jegyzék elsősorban a kibocsátó megyei könyvtárban használható, mivel az összeállításban szereplő könyvek, folyóiratok egy része igen régi kiadású, nehezen hozzáférhető.

HÁLÓS TERVEZÉS ÉS PROGRAMOZÁS a címe az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ „A tudomány és technika újdonságai magyar nyelven” c. sorozatában megjelent 89.

sz. füzetnek. A logikai hátlón alapuló tervezési, szervezési, értékelési és irányítási komplex módszerrel kapcsolatos, 98 tételes irodalmat nyolc csoportba sorolta Szabó Bendegúz, aki a szám referátumait és az előszót is készítette: az általános kérdések után a különféle iparágakban (építő-, kohó- és gépipar; közlekedés, mezőgazdaság- és élelmiszeripar; könnyű-, nehézipar) alkalmazott módszerek irodalma következik, a sort pedig az egyéb területeken használt módszerekről szóló munkák annotált leírásai zárják.

MÁJUS 1-IG MEGJELENT PERIODIKUS KIADVÁNYOK; MUNKABESZÁMOLÓK: Eseménynaptár. Módszertani útmutatás, ajánló bibliográfia és kiállítási segédanyag a negyedév fontosabb évfordulóihoz. 1978/2. (FSZEK—KMK); **Gyapardási jegyzék** 1977 második felév 2. (Állami Gorkij Könyvtár. Kotta- és hanglemeltár); **Irodalomkutatások. Az általános nyilvános könyvtárakban elvégzett irodalomkutatások jegyzéke, 1978 április** (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); **Somogy a sajtó tükrében. A megyei könyvtár sajtófigyelője.** 1978 I. negyedév (Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár); **Tájékoztató a külföldi közgazdasági irodalomról.** A Referátumok. 1978/3—4., B. Bibliográfia. 1978/3—4. (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtár); **Tájékoztató a Vas megyéről szóló irodalomból.** 1978 márc. (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); **Tájékoztató külföldi szociológiai folyóiratokról.** **Gazdaságszociológia.** 1978/3. (FSZEK). — **Az Országos Széchényi Könyvtár beszámolója 1977; Jelentés az 1977. évi munkáról.** (FSZEK).

„MERABONA”

könyvtári állványrendszer

Új,

függőtasakos hanglemeztároló

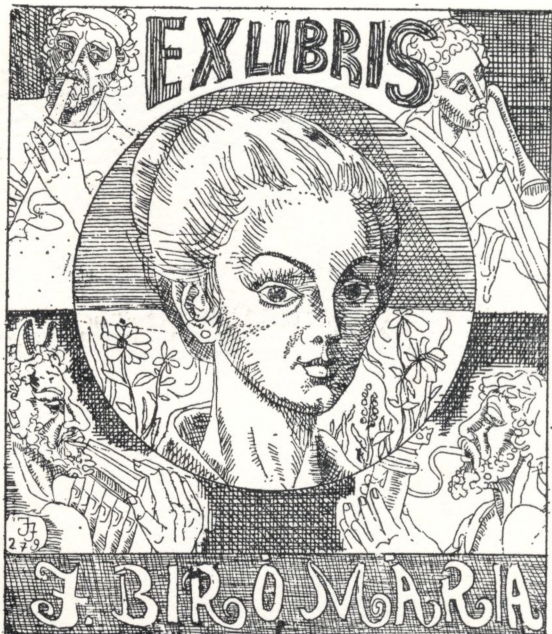
Gyártja:

TÖVÁLL, Szany

Ügyintéző: Németh László

Józsa János ex libriseiből. Cikkünket I. a 370. oldalon

Ára: 6,— Ft

HU ISSN 0450-7886